TC
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATI ÇERÇEVESİNDE ATIK YÖNETİMİ: KUŞATAK ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine ÇOLAK

DANIŞMANI:
Yrd. Doç. Dr. Elif YENEROĞLU KUTBAY

İZMİR-2012

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum "AVRUPA BİRLİĞİ MEVZUATI ÇERÇEVESİNDE ATIK YÖNETİMİ: KUŞATAK ÖRNEĞİ" adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Emine Çolak

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 29/12/2011 tarih ve 38/48 sayılı kararı ile oluşturulan jüri Uluslararası İlişkiler anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Emine ÇOLAK aşağıda (Türkçe / İngilizce) belirtilen tezini incelemiş ve adayı 16/01/2012 günü saat 10:00'da ....60dk..... süren tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı/~~başarısız~~/~~düzeltilmesi gerek~~li olduğuna oybirliğiyle / ~~oyçokluğuyla~~ karar vermiştir.

BAŞKAN
Yrd.Doç.Dr.Elif YENEROĞLU KUTBAY

Başarılı ☑

Başarısız ☐

Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

Prof.Dr.Engin BERBER
ÜYE

Başarılı ☑

Başarısız ☐

Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

Yrd.Doç.Dr.Ahmet MEHMET EFENDİOĞLU
ÜYE

Başarılı ☑

Başarısız ☐

Düzeltme (Üç ay süreli) ☐

Tezin Türkçe Başlığı : Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Atık Yönetimi: KUŞATAK Örneği
Tezin İngilizce Başlığı : Waste Management in the Framework of the European Union Legislation : KUŞATAK Example

* 1. Yüksek Lisans Tezi savunma süresi asgari 45 azami 90 dakikadır.
2. Tutanak (jürinin karar ve imzaları haricinde) **bilgisayarda** doldurulmalıdır.
3. **Tez başlığı (İngilizce ve Türkçe) mutlaka belirtilmelidir.**
4. Yüksek Lisans Tez savunmasında üyelerden en az birinin E.Ü.Lisansüstü eğitim öğretim yönetmeliğinin 17(2) maddesi gereğince **anabilim dışından** olması zorunludur.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

İÇİNDEKİLER …….....I

ÖNSÖZ ……..….III

KISALTMALAR ……IV

TABLOLAR LİSTESİ ……VI

GRAFİKLER LİSTESİ ...……VII

GİRİŞ ……..…...1

I. BÖLÜM: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE ÇEVRE …...……....9

A. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP ……..…….…….....10
B. Stockholm Konferansı ……..…..……11
C. Rio Deklarasyonu……..13
D. Habitat Konferansı ve Gündem 21……...15
E. Rio+5 Zirvesi…….18
F. Johannesburg Dünya Zirvesi…….20

II. BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ VE ÇEVRE POLİTİKALARI……..……23

A. AB Çevre Politikasının Oluşumu……..23
B. AB Çevre Eylem Programları……...…25
    1. İklim Değişikliği……...29
    2. Doğa ve Biyolojik Çeşitlilik……..33
    3. Çevre ve Sağlık…….35
    4. Doğal Kaynaklar ve Atıklar…….36

III. BÖLÜM: AB ATIK YÖNETİMİ MEVZUATI VE TÜRKİYE…….....37

A. AB Atık Yönetimi Mevzuatı……37
B. Türkiye'de Atık Yönetimi……46
C. Çevre Bakanlığı Atık Yönetimi Mevzuatı…….....51
    1. Tehlikeli Atıkların Yönetimi……51
    2. Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği……..54
    3. Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği……....56
    4. Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği…….57
    5. Ambalaj Atıkların Kontrolü Yönetmeliği…….57
D. Avrupa Birliği ve Türkiye Atık Mevzuatının Karşılaştırılması…….....58

IV. BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ ATIK MEVZUATI ÇERÇEVESİNDE KUŞ-ATAK PROJESİ……62

A. Kurumsal Yapı…….62
B. Projeler…….65
    1. Kanalizasyon Sistemi ve Atık su Arıtma Tesisi Projesi……..….65
    2. Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi…….67
C. Gerçekleştirilen Hizmetler……...…...…….....70

SONUÇ……..…….86

EKLER……...91

KAYNAKLAR…….130

ÖNSÖZ

"Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Atık Yönetimi: KUŞATAK Örneği" başlıklı yüksek lisans tezimin hazırlığı aşamasında ve oluşturulmasında, öncelikle değerli katkıları ile bana rehberlik eden ve aynı zamanda danışmanım olan, Yard.Doç.Dr. Elif Yeneroğlu Kutbay'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimin örnek çalışmasını oluşturan KUŞATAK projesiyle ilgili faaliyet raporlarını benimle paylaşan, proje ile ilgili mülakat veren ve konuya ilişkin içerik düzenlememde bana yardımcı olan KUŞATAK Belediyeler Birliği Müdürü Dr. Ayşe Günbey Şerifoğlu'na teşekkür ederim.

Ve son olarak, tezimi yazarken benden desteklerini esirgemeyen tüm dostlarıma, aileme ve hocalarıma çok teşekkür ederim.

Emine Çolak

İzmir, Ocak 2012

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği
ABD : Amerika Birleşik Devletleri
AÇA : Avrupa Çevre Ajansı
AKM : Avrupa Konu Merkezi
AR-GE : Araştırma Geliştirme
AT : Avrupa Topluluğu
BATNEEC : Asgari Gider Amaçlı En Uygun Teknoloji
Bkz. : Bakınız
BM : Birleşmiş Milletler
C. : Cilt
CEN : Avrupa Standartlar Komitesi
CFC : Koloroflorokarbon
ÇALBİR : Çeşme ve Alaçatı Altyapı Birliği
ÇED : Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇEVKO : Çevre Koruma Ve Ambalaj
ÇOB : Çevre ve Orman Bakanlığı
DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
EBSO : Ege Bölgesi Sanayi Odası
EC : Avrupa Topluluğu
EEA : Avrupa Ekonomik Alanı
EEC : Avrupa Ekonomik Topluluğu
EFTA : Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi
EPOC : OECD Çevre Komitesi
ESM : Çevre Duyarlı Yönetim
EU : Avrupa Birliği
EUROSTAT : Avrupa Birliği İstatistik Bürosu
EWC : Avrupa Atık Kataloğu
ILO : Birleşmiş Milletler Çalışma Örgütü

IPPC	**:** Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Direktifi
ISO	**:** Uluslararası Standardizasyon Örgütü
md.	**:** Madde
NATO	**:** Kuzey Atlantik Paktı Örgütü
OECD	**:** Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
s.	**:** Sayfa
ss.	**:** Sayfa Aralığı
TAKY	**:** Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği
TBMM	**:** Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	**:** Türk Ceza Kanunu
TOBB	**:** Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜPRAŞ	**:** Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.
UÇEP	**:** Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı
UÇES	**:**Türkiye Cumhuriyeti AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi
UN	**:** Birleşmiş Milletler
UNFCCC	**:** Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
UNCED	**:** Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı
UNEP	**:** Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	**:** Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WHO	**:** Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 Projeler ve Başlama Tarihleri…….....69

Tablo 2 Proje Kapsamında Alınan Araç ve Gereçler……..72

Tablo 3 Proje Kapsamında Düzenlenen Eğitimler…….....73

Tablo 4 2009 Mali Gider ve Gelir Tablosu…….....73

Tablo 5 2010 Yılı Atık Miktarları……...……74

Tablo 6 Eğitim Verilen İlçe ve Okullar…….……..78

Tablo 7 Performans Göstergeleri Tablosu…….……..79

Tablo 8 2010 Mali Gelir ve Gider Tablosu…….80

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No.

Grafik 1 2010 Yılı Evsel Atık Miktarları ve Aylara Göre Dağılımı……...75

Grafik 2 2010 Yılı Tıbbi Atık Miktarları ve Aylara Göre Dağılımı……76

Grafik 3 2010 Yılı Organik Atık Miktarları ve Aylara Göre Dağılımı……...77

GİRİŞ

Yaşadığımız yüzyılda çevre sorunları insanlığın geçmişte tanık olmadığı boyutlarda şiddetlenmiş ve son yıllarda çevresel sorunlar insanların sağlığını tehdit eder hale gelmiştir. Bugün dünyanın tüm bölgelerinde, hava, su ve toprak hızla kirletilmekte; radyoaktif atıklar, zehirli gazlar tüm dünyayı sarmakta; endüstriyel atıklar sularımıza, topraklarımıza, besin maddelerimize karışmakta; doğal ürünlerin yerini genetiği değiştirilmiş organizmalar almakta; nükleer enerji santralleri, baz istasyonları bilinen tüm zararlarına karşın hızla çoğalmaktadır.

Çevre kavramı günlük hayatta kullanımı göz önüne alındığında anlaşılabilir görünmekte; insanın etkileşim içinde olduğu ortam olarak basit bir ifadeyle tanımlanabilmektedir. Çevre kavramının günlük kullanıma girmesi henüz 25-30 yılı dolduran bir süreçtir. Kavram incelendikçe, kapsamı ve ilgili olduğu diğer alanlar belirlenmeye çalışıldıkça; kavramın çok boyutlu, karmaşık ve sınırlarının belirlenmesinin güç olduğu ortaya çıkmaktadır. Konunun boyutlarının derinliği, kapsadığı alanın genişliği, çevre kavramını kolay tanımlanır olmaktan uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle, çevre kavramıyla etkileşim içinde çalışan bilim dalları, siyasi kurumlar, örgütler, sivil toplum kuruluşları ya da kişiler tarafından, çalıştıkları alana bağlı olarak çevreyle ilgili farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Çevrenin sözlük anlamı; "*bir organizmanın veya organizmalar topluluğunun yaşamı üzerinde etkili olan tüm faktörler ve canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörlerin bütünü olarak tanımlandığı görülmektedir.*"[1] Bir diğer tanıma göre;"*ekosferdeki tüm canlı unsurları kuşatan döngüler ve ilişkiler bütünüdür.*"[2] Çevre, insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır. Basit anlatımıyla gözümüzün gördüğü her şeydir, yaşadığımız ortamdır, etrafımızdaki doğa ve hatta geleceğimizdir.[3] Tüm bu tanımlardan yola çıkarak çevre

[1] Necmettin Çepel, *Çevre Koruma ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, Tema Yayınları,1996, s.41.
[2] Hasan Ertürk, *Çevre Bilimine Giriş*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, 3.Baskı, 1998, s.45.
[3] http://cevreorman.gov.tr//AnaSayfa/cevreyon/cevrenedir.aspx?sflang=tr, (Erişim Tarihi:10.09.2011)

hakkında genel bir tanım yapmak gerekirse; çevre, insanlar arasındaki etkileşime dayalı ilişkiler olmak üzere, canlıların cansızlarla birlikte içerisinde ya da üzerinde hayatlarını sürdürdükleri hava, su, toprak, yeraltı-yer üstü zenginlikleri ve iklim gibi fiziksel ortamlarda meydana gelen her türlü karşılıklı ilişkiler bütünüdür.[4]

Uluslararası ilişkilerde çevre kavramına bakıldığında, çevre sorunları ve çevre politikası iki ana başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre sorunları, yaklaşık son kırk yıllık süreçte, ulusal ve uluslararası kuruluşların gündemine girmiş ve önemli bir yer işgal etmeye başlamıştır. Çevre sorunları, tüm dünyayı olumsuz yönde etkileyen ve en önemli küresel ölçekli sorun haline gelen çevresel bozulmadır. Diğer bir ifadeyle insan davranışları sonucu, çevrenin ve canlıların zarar görmesi olarak özetlenebilir. Hava kirlenmesi sonucunda artan kanser, alerji ve benzeri rahatsızlıklar, kaynakların aşırı kullanımı ve yer altı, yüzey sularının kirletilmesi, aşırı tarım ve zirai ilaç kullanımı sonucu toprağın niteliğinin bozulması, aşırı avlama ve doğal ortamlarını bozmak suretiyle nesli tükenmiş ya da tükenmeye yüz tutmuş canlılar çevre sorunlarına örnek olarak gösterilebilir.

Çevre sorunlarının ana unsurları arasında sanayileşme ve insan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan çevre kirliliği öne çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerde, çevre sorunları daha çok sanayileşme ve kentleşmeye paralel olarak gelişen üretim ve tüketim faaliyetlerinin artışlarından kaynaklanmaktadır. Örneğin, sanayinin kullanımı nedeniyle ortaya çıkan su kirliliği, yine sanayi kuruluşlarının atmosfere bıraktığı atıklar sebebiyle oluşan hava kirliliği, motorlu taşıtlardaki artışla birlikte gürültü kirliliği ve katı atık miktarındaki artış, gelişmiş ülkelerin başta gelen çevre sorunlarını oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya olduğu çevre sorunları ise belirli ölçülerde gelişen sanayinin yarattığı sorunların yanında daha çok az gelişmişlikten kaynaklanan sorunlardır. Örneğin, sanayide yetersiz sermaye birikimi ile birlikte geri kalmış teknolojinin kullanımı önemli ölçüde hava, su ve kirlenme sorunlarını, düzensiz kentleşme ve

[4] Ruşen Keleş ve Can Hamamcı, *Çevrebilim*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 4. Baskı, 2002, s. 28.

nüfusun hızlı bir şekilde artışı ise; üretim ve tüketim faaliyetlerinin artmasıyla doğal kaynaklar üzerinde yoğun bir tüketimi beraberinde getirmektedir.[5]

Çevre kirliliği sorunları hava, su, toprak kirliliğini kapsamakta ve özellikle katı yakıtların yakılması ve sanayi atıkları sonucu oluşan asit yağmurları, sera etkisi ve ozon tabakasının incelmesi gibi olumsuz etkiler bu alana girmektedir. Tükenmeye ilişkin olarak ortaya çıkan sorunlar da dere, göl ve diğer sulak alanların, yeşil bölgelerin ve tropikal yağmur ormanlarının kentleşmeye ve sanayileşmeye paralel olarak tüketilmesi biçiminde şekillenmektedir. Bir başka çevresel sorun da yakın zamandaki teknolojik gelişmenin etkisiyle ortaya çıkan nükleer kirlenme ve radyoaktif atık sorunlarıdır.[6]

Çevre politikası ise; bir ülkenin çevre konusundaki tercih ve hedeflerinin belirlenmesi; kaynakların korunması ve çevre kirliliğinin azaltılması için gerekli yöntem, araç ve uygulamalar şeklinde tanımlanabilir. Çevre konusuna ilişkin politikalarda temel amaç çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması, su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi, ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunmasıdır.[7] Çevre politikaları, küresel çevreyi güvence altına almak, çevresel değerleri sürdürebilmek, insanların üretim ve tüketim faaliyetlerinden kaynaklanan zararları ortadan kaldırmak için hedefleri belirlemek ve bu hedeflere ulaşmak için alınması gereken önlemler ve bu önlemlerin getirdiği maliyetlerin nasıl paylaşılacağı ile ilgilidir. Çevre politikaları doğrudan çevreyi korumaya yönelik tek bir alan olmayıp, hukuk, maliye, şehircilik, sanayi politikaları ile yakından ilgilidir ve bu alanlarda düzenlemeler yapılırken çevre politikaları ile uyum sağlanması gerekmektedir.

[5] Ertürk, s.81.
[6] Faruk Sönmezoğlı (Der.), *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, İstanbul: Der Yayınları, 2000.
[7] Türkiye Çevre Vakfı, *Ansiklopedik Çevre Sözlüğü*, Ankara: TÇV Yayınları, 2001, s.328

Çevre politikası geniş anlamıyla çevre sorunlarının çözümü için geleceğe yönelik olarak alınması gereken tedbirler ve ilkeler bütünüdür.[8]

Küreselleşmenin yoğunlaştığı ve teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hız kazandığı günümüz dünyasında doğal kaynaklar artan üretim yüzünden azalırken, diğer taraftan üretim sonucu çevreye verilen ve tüketim sonucu oluşan atıklar, çevre kirliliği, sanayileşme ve insan faaliyetleri çevre sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Atık konusu en az insanlık kadar eskiye dayanır. İnsanların ürettiği atıklar uzun bir süre boyunca doğadaki dönüşüme katıldığından dolayı sorun teşkil etmemiştir. Ancak, yüzyıllar geçtikçe, nüfus ve doğal kaynakların tüketimindeki artış, sanayileşmenin de devreye girmesiyle birlikte atık bir problem haline gelmiştir. Atık, meydana getirenin üretim, dönüşüm ya da tüketim amaçlarıyla artık ihtiyacının kalmadığı ve bu sebeple attığı ya da atması gerektiği maddelerdir. Atıklar ham maddelerin çıkartılması, bu ham maddelerin işlenmesi ve ürünün en son tüketiminden sonra açığa çıkabilir.[9]

Atık kavramının anlamından yola çıkıldığında atıkların karakteristiğini belirleyen ortak özelikler; kullanım sonrası ortaya çıkmaları, çevreyi olumsuz etkilemeleri ve bertaraf edilme ihtiyaçlarının olduğudur. Atıkların günümüzde artı bir değer ifade ettiği anlayışı giderek yaygınlaşmaktadır. Atıklar sadece insan ve çevre sağlığı bakımından bertaraf edilmesi gereken bir olgu olarak algılanmamalı, yeniden üretim sürecine dâhil edilebilecek bir özelliğe sahip olduğu gerçeği benimsenmelidir. O halde günümüzde atık tanımı şu şekilde yapılabilir: "İlkesel olarak öncelikle önlenmeleri, önlenemiyorsa yeniden kullanım veya geri dönüşüm olanaklarının araştırılması, bunların da mümkün olmadığı durumlarda çevreye ve insan sağlığını riske atmayacak şekilde bertaraf edilmesi gereken maddelerdir."[10]

---

[8] Keleş ve Hamamcı, s.32.

[9] Martin Steiner ve Ulrich Wiegel, *Katı Atık Yönetimi, Atık Yönetiminin Temellerine Yönelik Rehber Kitap*, Ankara, Ocak 2009, s.6.

[10] Güleç, Sevcan (2004); "Katı Atıklar Belediyeler Tarafından Nasıl Yönetiliyor? Belediyelerde Gerçekleştirilen Ampirik Bir Araştırma", *Yerel Yönetimler Kongresi-Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma***,** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga, s.697.

Çevre sorunlarının bir parçası olarak ortaya çıkan atık sorunu ve çevresel kirlenme, çevre dengesinin hızla bozulması, yerel ve bölgesel sorunlar uluslararası topluluğu ilgilendirecek, etkileyecek boyuta ulaştırmıştır. Bu süreç, çevre konusunun uluslararası politikanın ve örgütlerin gündemine girmesiyle sonuçlanmıştır. Daha önce sadece bir ya da birkaç devlet arasında anlaşmazlığa neden olan bölgesel nitelikli çevresel kirlenmeler ve atık sorunları, artık küresel bir karakter göstermeye ve tüm dünya insanlarını, gelecek kuşakları da etkileyecek şekilde etkisi altına almaktadır.

Çevre sorununun küresel olması, çevre politikalarının ve çözümün de küresel olması sonucunu ortaya çıkarırken, çözümü de uluslararası boyuta ve sorumluluğa kaymıştır. Çevre fiziksel etkenler açısından değerlendirildiğinde, su ve hava gibi çevrebilimsel öğelerin herhangi bir ülkenin sınırlarına bağlı olmadığı görülmektedir. Çevre sorunları sınırları aşan bir özellik arz etmektedir. Hava kirliliği, ozon tabakasındaki delinme, nükleer atıkların yol açtığı kirlenme, asit yağmurları gibi çevresel sorunlar yalnız tek bir ülkeyi değil, üzerinde yaşadığımız dünyayı paylaşan tüm canlılar için ortak tehlike yaratmaktadır.[11]

Toplumların örgütlenmesiyle yakından ilgili olan ekonomik boyut açısından soruna yaklaşılırsa, ekonomik etkilerin ve çıkarların da uluslararası ilişkileri ve örgütlenmeleri önemli ölçüde belirlediği bilinen bir gerçektir. Çevreye yönelik olarak alınacak her karar, ekonomi üzerindeki ağırlığı göz önünde tutularak alınır. Bu bağlamda ülkelerin çevre sorunlarının çözümünde ekonomik ve sosyal anlamda kayba uğramamak için uluslararası düzeyde örgütlerle işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. Çevre sorunlarının uluslararası niteliğini vurgulamak için yapılan bu tespitler çevrenin niçin uluslararası ilişkilerin konusu haline geldiğini açıkça belirtmektedir.[12]

[11] http//www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/csk/EK-16.pdf, (12.09.2011)
[12] Can Hamamcı ve Ruşen Keleş, *Çevre Politikası*, 5. Baskı, İmge Kitabevi, 2005, s.158.

Çevre sorunlarının uluslararası düzeyde önem kazanması, uluslararası örgütlerin çevreye olan ilgilerinin ve çözüm arayışlarının artmasına yol açmıştır.[13] Çevresel kirlenmeler; asit yağmurları, ozon tabakasının incelmesi, küresel ısınma ve sera etkisi, buzulların erime tehlikesi, küresel kuraklık ve çölleşme tehlikesi, olağandışı yağmurlar ve sel baskınları, biyolojik çeşitliliğin azalması, tropik ormanların tahribi ve içilebilir nitelikte suyun kıt hale gelmesi gibi sorunlar artık küresel meseleler olarak adlandırılmaktadır. Tüm dünya insanlarının, zengin-yoksul ayırımı da yapmaksızın aynı ortak kaderi paylaşmalarına neden olmaktadır. Yaşadığımız 21.yüzyılda çevrenin korunması alanında küresel işbirliğinin önemine açıkça atıfta bulunan ve küresel ortaklıklar kurmanın formüllerini arayan çalışmalara girişilmiştir. Uluslararası kuruluşlar, kendi yaklaşımları çerçevesinde çevre konuları ile ilgilenmektedirler. Bu kuruluşların beş ana grupta toplanabilecek prensip ve önlemlerde birleştikleri görülmektedir. Bunlar; çevrenin korunmasında ortak hareket edilmesi, bu bağlamda bilimsel, teknik, mali önlem ve planların birleştirilmesi, kirlenmeye ve gürültüye karşı savaş açılması, çevre sorunlarıyla ilgili olarak yoğun eğitim ve propaganda yapılması, bölge planlaması yoluyla çevre yönetiminin gerçekleştirilmesi, çevre sorunlarına yönelik araştırmaların önemsenmesi ve sonuçlandırılmasıdır.[14] Dünyada kapsamlı çevre koruma çalışmalarını başlatan başlıca iki örgüt vardır. Bunlar, Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği'dir.[15] Bu iki örgütün yanında; Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ticaret Örgütü, OECD gibi bölgesel işbirliği örgütleri ile dünya genelinde etkinliği öne çıkan sivil unsurlu gruplar çevre konusundaki duyarlılığın gelişmesinde büyük rol oynamışlardır. Bunlardan Greenpeace, 1971'de faaliyete geçmiştir. Küresel çevre kirliliğine dikkat çekecek eylemler düzenleyerek doğaya zarar vermeyen alternatif çözümler üretmeye teşvik eden, dünya genelinde geniş bir iletişim

[13] "1960'lı yılların ortalarında, Amerika Birleşik devletlerinde, Batı Avrupa'da ve Japonya'da çevre bilinci ile ilgili yayınlar ortaya çıkmaya başlamıştır. 1970 ve 1980'li yıllara gelindiğinde ise çevre konularına ilgi artmıştır. Bu ilgi kendisini çevre örgütlerinin lobilerinde göstermiştir. Bu örgütlenmeler sonucunda kamuoyu, kirliliği azaltma ve doğal kaynakları koruma konularına sıcak bakmaya başlamış ve hükümetler de yasalarına daha çok çevre bilinci getirmişlerdir." Övgü Engin ve Zehra Türk, "Yeşil Pazarlama", *Mevzuat Dergisi*, Sayı:78, Yıl:7, Haziran 2004, s.3

[14] Zerrin Toprak*, Çevre Yönetimi ve Politikası*, İkinci Baskı, İzmir, 2003, ss. 54-55.

[15] Ali Rıza Karacan, *Çevre Ekonomisi ve Politikası: Ekonomi, Politika, Uluslar arası ve Ulusal Çevre Koruma Girişimleri*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 2007, s.16

ağı olan, kar amacı gütmeyen, çevresel bir örgüttür.[16] Çevre hareketlerinin artışıyla birlikte, uluslararası örgütler de girişimlerde bulunmaya başlamıştır.

Çevre aynı zamanda siyasi gündemin de bir parçası olması dolayısıyla ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde müzakerelere konu olmaktadır. Çevrenin hızla kirlenmesi ve bu kirlenmenin hava, su, rüzgâr yoluyla taşınması dünya ülkelerini ve uluslararası örgütleri çevrenin korunması alanında küresel işbirliğine yöneltmiştir. Bu örgütler içersinde BM ve AB çevre alanında çeşitli çalışmaları düzenleme ve uygulamaya koyma konusunda önemli roller üstlenmektedir. Bu konuda özellikle BM'in çevreyi koruma adına gerçekleştirdiği konferans ve protokoller ayrı bir öneme sahiptir. Bu çerçevede, söz konusu örgütlerin ortaya çıkan çevresel sorunlara karşılık oluşturdukları çevre koruma politikaları ve faaliyetleri ile değişen şartlara bağlı olarak gelişen yeni yaklaşımlar bu tez çalışmasının iki ana başlığını oluşturmaktadır.

AB, çevre konusu başta olmak üzere Türkiye'de Atık Yönetimi Politikası'na, adaylığa resmen kabul ettiği ve müzakerelerin başladığı 3 Ekim 2005 tarihinden itibaren yön vermektedir.[17] AB ile müzakerelerin başlamasından sonra Türkiye'de Atık Yönetimi konusunda yapılan yasal düzenlemeler, Türkiye ve AB çevre mevzuatı başta olmak üzere resmi kaynaklar bu çalışmada temel alınmıştır. Ulusal ve uluslararası örgütlerin çevre raporları, Türkiye'nin AB uyum sürecinde yapılan yeni düzenlemeler, belediyeler ve diğer kurumların çalışmaları, akademik yayın, makale ve kitaplar kaynak olarak kullanılmıştır.

[16] "Küresel bir örgüt olan Greenpeace'in, özellikle üzerinde durduğu konular; okyanuslar, ormanların korunması, yenilenebilir enerji kaynaklarının teşviki, nükleer her türlü girişime karşı çıkmak, dünyamızı ciddi şekilde tehdit eden fosil yakıtların süregelen kullanımına, bunun iklim değişikliğiyle olan ilgisine, havamızın ve suyun toksik kimyasallarla zehirlenmesine dikkat çekmektir. Şiddet içermeyen eylem kavramını kullanarak çevreye verilen zararların önlenmesi Greenpeace'in ana ilkesidir.", http://www.greenpeace.org/turkey/tr, (Erişim Tarihi: 24.08.2011)

[17] Sevim Budak ve Uğur Yıldırım, "AB Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Çevre Politikasındaki Değişimler", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:7, Sayı:13, 2010, s.174

Tez çalışmasının temel amacı, genel anlamda uluslararası alanda ve AB çevre konusunda yaşanan gelişmeler çerçevesinde, çevre sorunlarının ana başlığını oluşturan Atık Yönetimi konusunu, KUŞATAK projesi örnek alınarak Türkiye ve AB Atık Yönetimi'nin analizini yapmaktır. Bu temel amaç öncülüğünde, çalışmanın birinci bölümünde BM kapsamında, çevre sorunları konusunda yürütülen programlar ve düzenlenen çevre konferansları ele alınacaktır. Çalışmanın ikinci bölümü ise tezimizin ana çerçevesini oluşturmak bakımından önemli ve çevre sorunları konusunda en faal bölgesel örgüt olan AB bünyesinde yürütülen programları kapsamaktadır. Tezimizin örnek çalışması olan KUŞATAK projesini daha anlaşılabilir kılmak adına üçüncü bölümde, AB Atık Mevzuatı mercek altına alınarak Türkiye'deki Atık Mevzuatı ile karşılaştırma yoluna gidilecek ve uyum süreci yasal düzenlemeleri de bu bağlamda değerlendirilecektir. Çalışmanın son bölümünde, AB Atık Mevzuatı çerçevesinde; AB fonlarıyla desteklenen ve Kuşadası Belediyeler Birliğine üye ilçelerin katılımıyla gerçekleştirilen KUŞATAK projesi örnek çalışma olarak incelenecek; Projenin Kurumsal Yapısı, projeler ve sonuçlandırılan hizmetler başlıklar halinde değerlendirilecektir.

I. BÖLÜM: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ve ÇEVRE

BM örgütü çevre sorunlarıyla ilgilenmeye 1960'lı yılların ikinci yarısında başlamıştır. 1968 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) Paris'te düzenlediği "İnsan ve Çevresi" konulu konferans, ilk önemli adımı oluşturmaktadır. Bu konferans dünya kamuoyunda çevre bilincini oluşturmak ve bu açıdan eğitimin önemini ortaya koymak açısından yapılmıştır. BM, uluslararası alanda çevreye yönelik sorunların algılanmasında ve işbirliğinin geliştirilmesinde en etkin biçimde çalışan kurumların başında gelmektedir. Uluslararası düzeyde barışı, güvenliği, işbirliğini, dostça ilişkileri sağlamak, korumak, geliştirmek ve üye ülkelerin dış politikalarını uyumlaştırmak amaçlarına yönelik kurulan BM'in çevreye sahip çıkması ve belirtilen amaçlara ulaşabilmesi için çevresel sorunları çözmesi gerekmektedir. 1973 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Çevre Örgütü (UNEP) bu işlevi yerine getirebilmek amacıyla etkin çalışmalar yürütmektedir.[18]

Bunun dışında BM'ye bağlı pek çok kuruluş çevre sorunları alanında faaliyet gerçekleştirmektedir. Örneğin; Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri pek çok konuda olduğu gibi çevresel eğitim ve teknoloji konusunda da desteklemektedir. Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) da çevre sorunları alanında faaliyet gösteren ve çevre alanında milletlerarası işbirliğini sağlayan kuruluşlardandır.

BM Genel Kurulunun 23. Toplantısında alınan 2398 sayılı karar ile 1972 yılında Stockholm'de çevre konusunda bir uluslararası konferansın toplanması kabul edilmiştir. Benzer amaçlı diğer konferanslar 1992 yılında Rio Deklarasyonu, Habitat Konferansı ve Gündem 21 ve Johannesburg Dünya Zirvesidir.[19]

[18] Toprak, s.59.
[19] Toprak, s. 62.

A. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)

UNEP'in temel işlevi koordine edici rol oynamak ve BM sistemi içerisinde gerçekleşecek çevresel faaliyetler bakımından bir merkez olarak hizmet vermektir. Ayrıca UNEP, uluslararası çevre koruma çabalarında çevre sorunlarının izlenmesi, ortaya çıkan sorunların kontrol altına alınmaya çalışılması görevlerini yerine getirmektedir. UNEP, BM sistemi içersindeki diğer örgütlerle de işbirliği geliştirerek, ilgili örgütlerin tek başına geliştirdiği çevresel politikalar arasında koordinasyon sağlamaktadır. UNEP'in görev alanı yeni bir takım çevresel sorunların açığa çıkması ile birlikte genişlemektedir. Günümüzde UNEP'in çalışma sahası; biyolojik çeşitlilik, kentsel meseleler, sürdürülebilir tüketim, sivil toplum, iş dünyası ve sanayi sektörü ile ilişkiler, uluslararası çevre sözleşmelerinin hazırlanması, çevrenin korunmasında yönetişim mekanizmalarının oluşturulması ve yönetimde kapasite artırımı için devletler ile işbirliği çalışmaları gibi konuları da içerecek şekilde genişlemiştir.[20]

BM örgütü, 1982 yılında Genel Kurulun 32/197 sayılı kararıyla ve UNEP'in koordinatörlüğünde, "Sistem Çapında Orta Vadeli Çevre Programı"nı başlatmıştır. Kaynak kullanımında verimliliğin, özellikle öncelikli alanlarda sınırlı kaynakların akılcı kullanımı ile sağlanabileceği kabul edilmiştir. Program, 1984-1995 yılları arsında iki aşamalı olarak tasarlanmıştır. 1984-1989 yılları arasında gerçekleştirilen birinci aşamada, Stockholm Konferansı'nın eylem karalarının gerçekleştirilmesi ana ilke olarak belirlenmiştir. 1990-1995 yıllarını kapsayan ikinci aşamada ise, programın temel mantığına uygun ve bir bütün olarak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak üzere, "2000 Yılı ve Ötesi Çevre Perspektifleri" raporu hazırlanmıştır. Raporun ana teması, insan yaşamının ve canlı hayatın tatmin edici bir düzeyde sürmesinin kalkınma ve çevre politikalarının bir arada değerlendirilmesi ile sağlanabileceği temel felsefesine dayandırılmıştır.[21]

[20] http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=43, (14.07.2011)
[21] Toprak, s. 61.

B. Stockholm Konferansı

5-16 Haziran 1972 tarihlerinde İsveç'in başkenti Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı, küresel düzeyde çevre bilincinin oluşumunda en önemli olaylardan biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye dâhil, 113 ülkenin temsilcilerinin katıldığı bu konferans, çevre sorunlarının uluslararası düzeyde ele alındığı ilk büyük toplantıdır.[22] Konferansta, çevrenin korunması gerektiğine ve sürdürülebilir kalkınmanın çevre ile uyumlu olmasının zorunluluğuna işaret edilmiştir.

Stockholm Konferansı'nın temel amacı, küresel anlamda tüm insanları, canlı ve cansız varlıkları etkileyen çevre sorunları hakkında ülkelerin birlikte karar alma ve ortak hareket etmelerini sağlamaktır. Bu toplantıda; gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki farklar giderilmedikçe, çevre konusunda iyileşmenin sağlanamayacağı vurgulanmıştır. Tartışmalar sonucunda çevre koruma girişimleriyle kalkınma modellerinin ortak paydada buluşabileceği, çevreyi koruyarak büyüme ve kalkınmanın sağlanabileceği ortaya konulmuştur.

Bu konferans sonraki çalışmalar için bir adım olarak görülmüştür. Avrupa Komisyonu, 1972 Ekim'de Paris Bildirgesi'ni yayımlayarak çevre politikasını dile getirmiştir. Sonrasında, Avrupa Topluluğu harekete geçmiş ve çevre konusunda asgari şartları belirleyerek çevresel kirlenmenin önüne geçmeyi hedeflemiştir. Bu anlamda daha sonra değineceğimiz Çevre Eylem Planlarını ve mevzuatlarını oluşturmuştur.[23] Konferansta, insanların barınma ve yerleşme ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve yönetilmesindeki tespitler masaya yatırılmıştır. Bunun yanı sıra, devletlerin birbiriyle olan kalkınmayı kapsayan tüm ilişkilerinden ve ülkelerin çevresel problemleri çözmedeki sorunları ele alınmıştır. Konferans, bağlayıcı olmayan hükümler içeren,

[22] "Türkiye'de çevre konusunda ulusal politikalar geliştirilmesi gereği ilk defa 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'ndan sonra ortaya çıkmıştır.1972 Stockholm Konferansı, Türkiye için de çevrecilik açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bundan sonra Devlet Planlama Teşkilatı'na Çevre Sorunları Özel İhtisas Komisyonu ve Çevre Sorunları Danışma Kurulu kurma görevi verilmiş, TÜBİTAK bünyesinde bir Çevre Araştırma Birimi oluşturulmuştur." Gürgün Derilioğlu, "AB Çevre Mevzuatı ile Türkiye'deki Mevcut Durumun Değerlendirilmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri enstitüsü, Adana, 2007), s.5

[23] Derya Altınbaş, "Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye'deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış" , *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2006, s.4

ancak devletlerin ahlaki olarak sorumluluklarını kabul ettikleri bir bildirge olarak önem kazanmıştır. Uluslararası çevre hukukunun gelişiminde önemli bir dayanak oluşturmuş, bazı ilkeleri uluslararası hukuk kapsamında devletleri bağlayıcı olmaya başlamıştır. Örneğin, Stockholm Konferansının 21. İlkesi: "*devletlerin kendi çevre politikalarına uygun olarak, kaynaklarını kullanmaları egemenlik haklarındandır*" der. Ulusal egemenlik hudutları çerçevesinde ülkelerin kalkınma isteklerinin sınırını belirler. Bu bağlamda, egemenlik ve çevresel yükümlülük arasında bir denge olmasına dikkat çekmektedir.[24] Konferans sonunda, katılan ülkelerce kabul edilen "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Deklarasyonu" yayımlanmıştır. Deklarasyon, farklı sosyo- ekonomik yapılara ve gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerce ortak değerlendirmeler olması açısından önemli bir hukuksal belge niteliğini taşımaktadır. Deklarasyonda; insan ve çevre ilişkileri, insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkileri, ülkelerin ekonomik gelişme sorunları, yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerekliliği, uluslararası örgütlenmeler ve hukuk konuları ele alınmıştır.[25]

Stockholm Konferansı'nın en önemli sonucu, konferansta kabul gören "Sağlıklı Ve İnsan Onuruna Yaraşır Bir Çevrede Yaşama" ilkesi, ulusal ve uluslararası düzlemde dikkate alınan bir ilke haline gelmiştir. Çevre hakkı, sağlık hakkından bağımsız olarak Stockholm Deklarasyonu'nda öne çıkmıştır. Bugün Stockholm Deklarasyonu, "çevre hakkı" konusunda uluslararası düzeydeki ilk ve en önemli belge olma niteliğini taşımaktadır. İkincisi 5 Haziran gününü "Dünya Çevre Günü" ilan eden ve çevre fonunun kurulmasını öneren bir eylem planı kabul edilmiştir. BM Örgütü'nün Konferansın ardından gerçekleştirdiği ilk adım, konferansın önerisi doğrultusunda BM Çevre Programını (UNEP) kurmak olmuştur.[26]

[24] Marc Pallemaerts, "Stockholm'den Rio'ya Uluslararası Çevre Hukuku: Geleceğe Doğru Geri Adım mı?", *A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Çev. Bülent Duru, Cilt:52, Ocak-Aralık 1997, s.614

[26] Toprak, s. 63.

C. Rio Deklarasyonu

Haziran 1992'de Rio de Janerio'da yapılan ve "Yeryüzü Zirvesi" olarak adlandırılan Rio Konferansı, Çevre ve Gelişme Konferansı (UNCED 3-11 Haziran) ve Dünya Zirvesi (12-14 Haziran 1992) olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Zirve'ye 64 devlet başkanı, 46 hükümet başkanı ve 8 başkan yardımcısı katılmıştır. Konferansa ise, 178 ülkeden delege katılmıştır. Bu açıdan Rio toplantısı uluslararası alanda en fazla katılımın gerçekleştiği ve Stockholm'den sonra dünyanın ikinci en önemli çevre etkinliği olarak kabul edilmektedir.[27]

Rio Konferansı'nda, enerji kullanımı, iklim değişikliği, sınır ötesi hava kirliliği, ozon tabakasının incelmesi, çölleşme, kuraklık, orman arazilerinin korunması, biyolojik çeşitliliğin korunması, tatlı su kaynaklarının korunması, okyanusların, denizlerin ve kıyı alanlarının korunması, toksik ürün ve atıkların yasal olmayan trafiğinin önlenmesi, yaşam kalitesi ve insan sağlığının iyileştirilmesi gibi konular ele alınmıştır.

Konferansın Dünya Zirvesinde "Çevre Kalkınması Üzerine Rio Deklarasyonu" "Gündem 21"[28] ve "Orman İlkeleri" programları zirveye katılan hükümet ve devlet başkanları tarafından onaylanmıştır. Ayrıca Zirve'de İklim Değişikliği Sözleşmesi ve Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi imzaya açılmıştır. Orman ilkeleri, ekonomik kalkınma ve bütün canlıların hayatlarını sürdürebilmeleri için bütün ormanların yönetimine ve korunmasına yönelik bildiridir. BM İklim Değişikliği Çerçeve Anlaşması, küresel iklim değişikliğine neden olan Karbondioksit (CO_2) ve diğer sera gazı emisyonlarının belirli bir düzeyde tutulması için yapılan anlaşmadır. Biyolojik Çeşitlilik Anlaşması ise ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde biyolojik kaynakların korunmasını, bu kaynaklara yönelik tehditlerin önlenmesini, biyolojik ve genetik kaynakların izinsiz kullanımına yönelik önlemler getirilmesini hedeflemiştir.

Konferans sonunda "Rio Deklarasyonu" yayımlanmıştır. Çevre ve kalkınma konularında 27 temel ilkeyi kapsayan deklarasyon, yasal olarak bağlayıcı olmamakla birlikte, hükümetlere politik bir yükümlülük getirmektedir. Rio Deklarasyonu ile

[27] Toprak, s. 65.
[28] "Gündem 21 ile ilgili bilgiler bir sonraki başlıkta verilecektir."

getirilen temel ilkeler şunlardır:[29] Sağlıklı Hayat Hakkı, Yetki ve Sorumluluk, Kalkınma Hakkı, Çevreyi Koruyarak Kalkınma, Yoksulluğun Giderilmesi, Gelişen Ülkelere Göre Öncelik, İşbirliği, Üretim-Tüketim-Nüfus, Bilgi Alışverişi, Bilgi Edinme Katılım, Mevzuat ve Standart, Ekonomik İşbirliği, Sorumluluk ve Tazmin, Atıklarda İşbirliği, İhtiyat Prensibi, Çevre Maliyetleri, Çevresel Etki Değerlendirmesi, Yardımlaşma, Danışma, Kadınları Katılı, Gençliğe Önem, Yerel Halka Destek, Toplumlara Destek, Uluslararası Hukuka Saygı, Barış ve Çevre, Anlaşmazlıkların Çözümü ve İyi Niyettir.

Bildirgenin 7. İlkesinde;[30] uluslararası çevre politikaları, çevrenin kirletilmesi ile ilgili olarak her ülkenin farklı gelişmişlik düzeyinde olsalar da, farklı sorumlulukları olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle çevrenin korunması için adil olarak görev dağılımı yapılmalı; ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde gelişmişlik farkları gözden geçirilip sorumluluklar paylaştırılmalıdır.

[29] United Nations Environment Programme, "Rio Declaration on Environment and Development", http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.sap?documentid=78&articleid=1163, (18.07.2011)
[30] Bildirgenin 7. İlkesi: "Dünya genelinde çevre kirliliğinin artmasında her ülkenin etkisi aynı olmadığından, devletlerin çevreyi korumada farklı düzeylerde sorumlulukları vardır ve bu hususta, aslen ileri sanayileşmiş toplumların, dolayısıyla hükümetlerinin, gelişmiş ve yoğun teknolojik ve mali kaynakları gereğince uluslararası çabaların devamını getirmeleri gerektiğini kabul etmektedirler" der. "Rio Zirvesi 1992", http://web.ogm.gov.tr/diger/SOYKriterleri/Dokumanlar/, (12.06.2011)

D. Habitat Konferansı ve Gündem 21

Rio Konferansı'nın beş temel belgesinden biri olan Gündem 21, doğal kaynakların verimli kullanımı, yerleşim alanlarının iyi yönetilmesi, çevre ve ekonomiyi etkileyen tüm alanlarda yapılması gereken etkinlikleri tanımlamakta, çevre ve kalkınma konularının birlikte ele alınmasını vurgulamaktadır. Gelecek yüzyılda çevre ve kalkınmayı etkileyen tüm alanlarda hükümetlerin, tüm bağımsız sektörlerin rollerini tanımlayan, aynı zamanda kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen sürdürülebilir kalkınmanın yaşama geçirilmesine yönelik, küresel bir eylem planıdır. Türkiye de Rio Konferansı'nın temel belgesi olan Gündem 21'i imzalamıştır.[31]

Gündem 21, temel dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Birinci Bölümde "Sosyal ve Ekonomik Boyutlar" başlığı altında, uluslararası işbirliği, yoksullukla mücadele, tüketim kalıplarının değiştirilmesi, demografik hareketler, insan sağlığı ve insan yerleşmeleri ve karar verme düzeyinde çevre ve kalkınmanın entegrasyonu konularını kapsamaktadır. İkinci Bölümde "Kalkınma İçin Kaynakların Korunması ve Yönetimi" başlığı altında, atmosferin korunması, çevresel değerlerin korunması ve yönetimi, zararlı faaliyetlerin önlenmesi ve yönetimi konuları yer almaktadır. Üçüncü Bölümde, "Etkin Grupların Rolünün Güçlendirilmesi" başlığı altında; kadınlar, gençler, yerli halklar, hükümet dışı örgütler, yerel otoriteler, iş çevreleri, ticaret birlikleri, bilimsel ve teknolojik topluluk, çiftçiler gibi grupların faaliyetlerinin arttırılması konularını kapsamaktadır. Dördüncü Bölümde "Uygulama Mekanizmaları" başlığı altında, finansman, teknoloji transferi, bilim, bilinçlendirme, uluslararası işbirliği, kurumsal düzenlemeler, hukuki araçlar ve mekanizmalar ile enformasyon konuları incelenmiştir.[32]

Günümüzde özellikle büyük yerleşim merkezlerindeki nüfus yoğunlaşmaları ilgiyi kentlere yöneltmiş, kentler yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik tartışmalarının odak noktası olmuştur. Bu yerleşimler doğal kaynakların en çok tüketildiği ve aynı zamanda atıkların da temel üreticisi haline gelmiştir. Yerleşim sistemlerinin yerel, bölgesel,

[31] Derya Çamur ve Songül A. Vaizoğlu, "Çevreye ilişkin önemli toplantı ve belgeler", *Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, Ankara, 2007,s.300
[32] Toprak, s. 70

ulusal planlar çerçevesinde denetlenebilmesi için 1976 yılında toplanan Habitat I Konferansında çeşitli sorunlara çözüm yolları aranmıştır. Yerleşme, konut ve şehirleşme konularının dünya ölçeğinde tartışıldığı bu toplantıda, hükümetlerin uygulayacakları politika ve programlar üzerinde durulmuştur. Yeterli konut, sağlıklı yerleşim, insan onuruna yakışır gerekli hizmetlerin sağlanması, tarihi değerlerin korunması, çevrenin tahrip edilmesine karsı duyarlı olunması gibi konular gündemi oluşturmuştur.[33]

3–14 Haziran 1996 tarihleri arasında İstanbul'da "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II) toplanmıştır. Bu konferans; insan yerleşimleri ve konut sorunlarını küresel ölçekte sorgulayan ve ülkelerin bu sorunlarla baş edebilmesi için gerekli olan kurumsal, hukuki, toplumsal, ekonomik ve yönetsel çözümlere işaret eden 21. yüzyılın en kapsamlı konferanslarından biri olması itibariyle önem arz etmektedir. Gündem 21'in işaret ettiği sorunların ve getirilen çözümlerin kökleri yerel faaliyetlere dayandırılmıştır. Öngörülen hedeflere ulaşılmasında yerel otoritenin katılımı ve işbirliği belirleyici faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle 1996 yılına kadar her ülkede yerel otoritelerin kendi yörelerindeki insanlarla, yerel kuruluşlarla ve özel sektörle görüşerek kendi bölgeleri için yerel Gündem 21 üzerinde anlaşma sağlayacakları hedeflenmiştir. 1996 yılında, çevre ile uyumlu ve sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasında hükümet dışı örgütlerin rolünü güçlendirmek üzere ulusal düzeyde hükümetlerle, hükümet dışı örgütler arasında verimli bir diyalog başlatılması hedeflenmiştir.[34]

Konferansın en önemli çıktısı, temel politik doküman olarak kabul edilen Habitat Gündemidir. Gündem 21'in özellikle "Sürdürülebilir İnsan Yerleşimleri Gelişmesinin Desteklenmesi" konulu 7. Bölümü, Gündem'in belkemiğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Gündem'in iki ana hedefini oluşturan "Herkese yeterli konut sağlanması" ve "Kentleşen dünyada sürdürülebilir yerleşmeyi gerçekleştirmek" hedefleri, Gündem 21 ile kopmaz bağlar oluşturmakta ve "sürdürülebilir kalkınma" kavramının, temel insan haklarına ve kentsel haklara uzanan geniş bir çerçevede ele alınması gereğinin altını

[33] Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı, "The Vancouver Declaration on HumanSettlements" UN-HABITAT, http://www.unhabitat.org/downloads/docs/924_21239_The_Vancouver_Declaration.pdf, (22.06.2011)

[34] Toprak, s. 73.

çizmektedir. Ayrıca Habitat ilkelerinin yasama geçirilmesindeki en güçlü mekanizma olarak Yerel Gündem 21 gösterilmiştir. Habitat Gündemi'nde, "sürdürülebilir kalkınmanın vazgeçilmez temelinin demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve halka hesap veren yönetimler olduğu belirtilmektedir. Böylelikle "yönetişim" ilkesinin de temel çerçevesi çizilmiştir. Bu Gündem'in etkin olarak yasama geçirilmesinin önkoşulunun, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer yerel aktörlerin etkin katılımı olduğunu vurgulanmıştır.[35]

Kırsal ve kentsel yerleşimlerin sürdürülebilirliği, yeterli barınak ve konut sorunları uluslararası düzeyde gözden geçirilmiş, bu sorunlarla baş edilebilmesi için ekonomik ve toplumsal politika ve reformlara gereksinim duyduklarının belirtildiği Habitat II Konferansı'nın amacı, herkes için yeterli konut ve sürdürülebilir insan yerleşmeleri olarak belirtilmiştir. Habitat Gündemi, kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşmelerinin gelişimi; herkes için yeterli barınak; kapasite oluşturulması ve kurumsal gelişme; uluslararası işbirliği ve eşgüdüm; söz konusu gündemin izlenmesi ve hayata geçirilmesi olmak üzere beş eylem alanını kapsamaktadır.[36] Yereldeki başarılar, sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşmada arzulanan üretim kalıpları ile tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi ve halkın sürece katılımının artırılması için de vazgeçilmezdir.

[35] T.C Bayındırlık Bakanlığı, "Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Dokümanı Araştırma Raporu", http://www.bayindirlik.gov.tr/turkce/kentlesme/Kentges_raporu_son.pdf, (Erişim Tarihi:12.08.2011)
[36] Ruşen Keleş ve Can Hamamcı, *Çevre Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 5. Baskı, 2005, s. 272.

E. Rio+5 Zirvesi

Rio Konferansı'ndan 5 yıl sonra yine Brezilya'nın Rio de Janerio kentinde 1997 yılında Rio+5 Zirvesi toplanmıştır. Rio Konferansı'ndan beri sürdürülebilir kalkınma konusunda elde edilen gelişmeler değerlendirilmiştir. Belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı tartışılmıştır. Enerji kullanımı, ulaşım, temiz suların azlığı gibi konulara önem verilerek, gelecek için öncelikler belirlenmiştir. Zirve sonunda, Gündem 21'in sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşmada çok önemli olduğu bir kez daha vurgulanmış ve ülkelerin 2002 yılında yapılacak olan toplantıya kadar hedeflere ulaşmış olmaları amaçlanmıştır.

Rio+5 Zirvesi'nden üç yıl sonra, 2000 yılında, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın önerisiyle, BM kuruluş yılından itibaren üstlendiği görevleri değerlendirmek ve yeni yüzyılda BM durumunu güçlendirmek amacıyla BM Binyıl (Millenyum) Zirvesi düzenlenmiştir.

Zirvede, Ortak Çevrenin Korunması başlığı altında; başta çocuklar olmak üzere tüm insanlığı, insanoğlunun faaliyetleri nedeniyle onarılamaz ölçüde bozulmuş ve kaynakları artık ihtiyaçları karşılayamayacak kadar yetersizleşmiş olan bir gezegende yaşama tehdidinden kurtarmak için hiç bir çabadan kaçınılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda kabul edilmiş olan Gündem 21'de belirtilenler dâhil olmak üzere, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine destek verileceği, başta Afrika olmak üzere, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve ciddi kuraklık ve çölleşmeyle karşı karşıya bulunan ülkelerde Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'nin eksiksiz uygulanması için yoğun çaba harcanacağı belirtilmiştir. Su kaynakları işletme stratejilerini bölgesel, ulusal ve yerel düzeylerde adil bir dağılım ve yeterli miktarda su sağlayacak biçimde geliştirerek su kaynaklarının sürdürülemez biçimde kullanılmasına bir son verileceği, doğal afetlerin ve insanın neden olduğu afetlerin sayısını ve etkilerini azaltmak üzere işbirliğinin sağlanacağına karar verilmiştir.[37]

[37] BM, "Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi", New York, Eylül 2000, http://www.un.org. (Erişim Tarihi: 12.07.2011)

Binyıl Zirvesi sonucunda kabul edilen, 8 bölüm ve 32 ilkeden oluşan Binyıl Bildirgesinde, dünya nüfusunun giderek arttığı ve yoksulluğun devam ettiği, bu sorunlarla mücadele etmek için sunulan önerilerin başında sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinin gerektiği vurgulanmıştır.[38] Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda, doğanın bize sunduğu sonsuz zenginlikleri korunabilir ve gelecek kuşaklara aktarılabilir hale getirmek için, bugünkü sürdürülemez üretim ve tüketim kalıplarının değiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

BM'nin Binyıl Bildirgesi hedefleri, Türkiye'nin içinde bulunduğu girişimlerdir. Devlet planlama Teşkilatı (DPT) tarafından BM Türkiye Temsilciliği'nin teknik desteğiyle hazırlanan ve 2005'te yayımlanan ilk Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporunda Türkiye'nin sağladığı ilerleme açıklanmıştır. Rapora göre, Türkiye birçok hedefi gerçekleştirmiş olmakla birlikte, yine de ilerleme sağlaması gereken alanları vardır. Bunlar; yoksulluk ve açlık, kadın-erkek eşitliği, çocuk ve anne ölümleri konularıdır.[39]

---

[38] "Binyıl Kalkınma Hedeflerinin sekiz ilkesi: insani kalkınma doğrultusunda yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, evrensel temel eğitimin sağlanması, cinsler arası eşitliğin sağlanması, çocuk ölümlerinin azaltılması, ana-çocuk sağlığının iyileştirilmesi, HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve kalkınma için küresel ortaklık konularını içermektedir. Bu sekiz Bin Yıllık Kalkınma Hedefleri her bir ülke için 2015 yılına kadar sürdürülebilir kalkınma ve yoksullukla mücadele alanında sağlanan ilerlemeyi ölçülebilir ve izlenebilir bir biçimde gösterecek şekilde geliştirilmiştir.", http://www.un.org.tr, (Erişim Tarihi:22.08.2011)

[39] T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, "Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu 2010" http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/ Report_TR.pdf,(Erişim Tarihi:06.08.2011)

F. Johannesburg Dünya Zirvesi

21. yüzyılın ilk küresel konferansı olan BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde düzenlenmiştir. "Sürdürülebilir kalkınma" başlığının ilk kez küresel bir konferansa adını verdiği bu zirve, kendisinden 10 yıl önce düzenlenen 1992 Rio Zirvesi sonrasında dünyada Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesini hedeflemesi nedeniyle, "Rio+10" adıyla da anılmaktadır.[40]

Rio Konferansı'nın etkileri, 1992'yı takip eden yıllarda düzenlenen birçok diğer BM konferanslarında da hissedildi. İnsan hakları, nüfus, sosyal kalkınma, kadın ve insan yerleşimleri konularında düzenlenen küresel konferansların tamamının sonuç belgelerinde sürdürülebilir kalkınma ve çevre konularına yer verildi. Aradan geçen on yıllık dönemde gerek ulusal, gerekse bölgesel ve uluslararası düzeyde Rio kararlarının, özellikle Gündem 21'in uygulanması yönünde adımlar atılmış olmakla birlikte, kaydedilen gelişmeler istenilen düzeylerde olmamıştır. Bir yandan yoksulluk artmaya devam ederken, öte yandan küreselleşmenin beraberinde getirdiği avantajlardan dünya nüfusunun çok sınırlı bir bölümü faydalanabilmiştir. Bu sürece rağmen, "sürdürülebilir kalkınma" hedefi dünya gündeminde öncelikli yerini korumaya devam etmiştir. Gündem 21, kapsadığı alanlar ve içerdiği eylem önerileri açısından hâlâ geçerli olduğunu gözler önüne sermiştir. İşte bu noktadan hareketle, BM Genel Kurulu'nun 55/199 sayılı kararı uyarınca, 2002 yılında Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nin düzenlenmesine karar verilmiştir. Zirve hazırlıklarına ışık tutması amacıyla BM Genel Sekreteri tarafından yayınlanan 63 sayfalık rapor, son on yıllık dönemdeki ekonomik, sosyal ve çevresel eğilimleri değerlendirerek, Gündem 21'de yer alan hedeflere somut olarak ulaşılması için, uluslararası topluluğa on ana maddeden oluşan bir öneriler yelpazesi sundu.[41]

[40] BM Zirveleri, http:// www.yg21.net (16.06.2011)
[41] T.C. Dışişleri Bakanlığı, " 21.Yüzyıl Uluslararası İlişkilerinde Zirveler", http:// www.mfa.gov.tr, (Erişim Tarihi:16.06.2011)

Zirve'ye yönelik olarak 2001 yılında tamamlanan bölgesel hazırlık toplantı ve sonuçları küresel hazırlık platformlarına taşındı.

Johannesburg Zirvesi sonunda iki temel belge ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri Uygulama Planı, diğeri ise siyasi iradenin yansıtıldığı Siyasi Bildiri'dir. 153 maddelik bir metne indirgenen Uygulama Planı'nın ana başlıkları şöyledir:[42] Giriş bölümü, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir olmayan tüketim ve üretim kalıplarının değiştirilmesi, ekonomik ve sosyal kalkınmanın doğal kaynak temeline göre korunması ve yönetilmesi, küreselleşen dünyada sürdürülebilir kalkınma, sağlık ve sürdürülebilir kalkınma, gelişmekte olan küçük ada devletlerinin sürdürülebilir kalkınması, Afrika için sürdürülebilir kalkınma, diğer bölgesel inisiyatifler, uygulama araçları, sürdürülebilir kalkınma için kurumsal yapıdır.

Geçiş ekonomisine sahip ülkelere yönelik olarak ulusal raporların desteklenmesi; sürdürülebilir kalkınma için gerekli kurumsal düzenlemeler, sivil toplum katılımı, Gündem 21 doğrultusunda kaydedilen ilerlemeler yönünde kararlar Uygulama Planına temel oluşturmuştur.[43] Yukarıdaki ana başlıklar çerçevesinde Uygulama Planı hedefleri arasında; 2015 yılına kadar temiz su ve atık su hizmetlerine sahip olmayan kişi sayısının yarıya indirilmesi, 2010 yılına kadar biyolojik çeşitlilik kaybının azaltılması, 2015 yılına kadar balıkçılık alanlarında en yüksek verime ulaşılması, 2020 yılına kadar en az 100 milyon elverişsiz koşullarda yaşayan kişinin yaşamlarında önemli iyileştirmeler sağlanması için diğer hususların yanında arazi, toprağa ve yeterli barınağa erişimin geliştirilmesi, bu amaçla yerel makamların programlar uygulamaları, halen enerjiye erişimi olmayan 2 milyar kişiye enerji temin edilmesi ve yenilenebilir enerji kaynakları payının artırılması, 2020 yılına kadar kimyasalların kullanımında ve üretiminde insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılması, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi için Küresel Çevre İmkânı'nın (GEF) ana kaynak olarak belirlenmesi, Uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde hava kirliliğinin azaltılması için işbirliğinin geliştirilmesi, ülkelerin Kyoto Protokolü'nü onaylamaya teşvik edilmesi, Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında tüm ülkelerin yararına olan açık, hakkaniyetli ve ayrımcı

[42] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi", http:// www.mfa.gov.tr, (16.06.2011)
[43] Çamur ve Vaizoğlu, s.304

olmayan çok taraflı ticari ve finansal sistemlerin sağlanması, iyi yönetişim konusunda ortaklık anlayışının belli başlı grupları kapsayacak şekilde ve her düzeyde geliştirilmesi gibi konulara yer verilmiştir.[44]

Zirve'nin önemli bir diğer çıktısı Johannesburg Bildirisi olarak da adlandırılan Siyasi Bildiri'dir. Bildiri, ülkelerin yerel, bölgesel ve küresel düzeyde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için ortak sorumlulukları vurgulamakta, Uygulama Planı konusundaki kararlılıklarını teyit etmekte ve çevrenin korunması için yükümlülüklerinin altını çizmektedir.[45]

Zirve çerçevesinde Uygulama Planı'nın görüşüldüğü toplantılar dışında, öncelikli beş konu olarak belirlenen, Su, Enerji, Sağlık, Tarım ve Biyolojik Çeşitlilik konularının görüşüldüğü oturumlar da düzenlenmiştir. Bu oturumlarda dokuz temel toplumsal grubun (kadınlar, çocuklar ve gençler, yerli halk, hükümet dışı kuruluşlar, yerel makamlar, işçiler ve sendikalar, iş ve endüstri çevresi, bilim ve teknoloji çevresi, çiftçiler) yanı sıra hükümet temsilcileri de söz almışlardır.

[44] T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi", http:// www.mfa.gov.tr, (16.06.2011)

[45] " Sürdürülebilir Kalkınma politikalarına üst karar verici düzeyinde odaklanılması için etkin bir kurumsal yapının varlığı ve bu yapının yerel/bölgesel düzeyde de yansıması önemlidir. Bu tavsiyeler, Uygulama Planı'nda da yer almaktadır. DPT'nin liderliğinde 2006 yılında kurulan Çevre ve Orman Bakanlığı, Dışişleri bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı'ndan oluşan Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu önemli ve olumlu bir adım olsa da, Komisyonun kurulduğundan bu yana etkin olmadığı bilinmekte, yapısının yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacı üzerinde durulmaktadır." Nuran Talu, "Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi", *T.C Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Sürdürülebilir Kalkınma Durum Değerlendirme Raporu*, Temmuz 2007, s:19

II. BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ VE ÇEVRE POLİTİKALARI

A. Avrupa Birliği Çevre Politikasının Oluşumu

Avrupa Topluluğu, 1952'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması) (AKÇT) olarak kurulmuştur. O dönemde çevre ile ilgili bir süreçten hiç bahsedilmemiştir. Kuruluş amacı enerji ihtiyacını karşılamak olduğundan o dönemde en önemli konu kömür ve çelik olmuştur. Topluluk çevre sorunlarıyla 1970'li yıllarda ilgilenmeye başlamıştır. Avrupa Birliği'nin kurucu Antlaşmaları olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) antlaşmaları çevrenin korunmasına yönelik herhangi bir açık madde içermemektedir.[46] Ancak, Atom Enerjisi Topluluğunun hedeflerinden biri de doğal kaynakların akılcı biçimde idare edilmesini güvence altına almaktır. Ayrıca, üye devletler arasındaki rekabeti bozucu nedenlerin ortadan kaldırılması için milli politikaların uyumlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan da ortak bir çevre politikası hedef ve prensiplerinin tanınması gerekmektedir.[47]

Çevre sorunları konusunda Avrupa Topluluğu düzeyinde ilk resmi olarak faaliyet 1972 yılının Ekim ayında Paris Zirvesindeki görüşmelerle başlatılmıştır. Avrupa Topluluğu çevre politikası ilk resmi ifadesini bu zirvede bulmuştur. Bu zirvede ilk defa topluluk çapında bir çevre koruma politikasının oluşturulmasının önemi vurgulanmış ve Topluluğun organları bu konuda bir faaliyet programı oluşturmaya davet edilmiştir. 17 Nisan 1973'te Avrupa Topluluğu Komisyonu "Avrupa Toplulukları Çevre Eylem Programı" önerisi sunulmuş ve program üye ülkelerin deklarasyonu biçiminde kabul edilmiştir. Bu program; kirlenmenin azaltılması, önlenmesi ve yaşam kalitesinin geliştirilmesini, Topluluk üyelerinin uluslararası platformda birlikte hareketini amaçlıyor ve "kirleten öder" ilkesinin uygulanmasını benimsiyordu.[48]

---

[46] Toprak, s. 107.
[47] Sevim Budak, *Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası*, İstanbul, Büke Yayınları, 2000, ss. 104-105.
[48] Toprak, s. 108.

1987 yılındaki tek bir Avrupa yaratmak amacıyla oluşturulan ve Avrupa Topluluğu'nun kurumsal yapısında değişiklik yapan Avrupa Tek Senedi, topluluğun çevre hukukunda dönüm noktasıdır. Senet ile çevre resmi metinler içinde yer almış ve ilk kez bağımsız bir politika alanı olarak, ortak amaçlardan biri haline gelmiştir. Senet; çevre koruma, çevre politikası, çevre koşulları ve çevre zararlarından bahsetmekte ve çevrenin korunmasını Avrupa Topluluğu'nun yetki alanı içine açıkça dâhil etmektedir.[49]

1992 tarihli ekonomik ve siyasi bütünleşmenin sağlanması için kurallar oluşturan ve Avrupa Topluluğu adını "Avrupa Birliği (AB)'ne" dönüştüren bütünleşmeyi ekonomik bütünleşmeden politika bütünleştirmesine doğru kaydıran Maastricht Birlik Antlaşması[50] bu tarihe kadarki çevre eylemlerine ciddi anlamda bir politika statüsü kazandırmıştır. Antlaşmada Birliğin çevre politikası güçlendirilen bir politika olup, çevrenin korunması ilkesi açık bir biçimde Avrupa Birliği'nin hedefleri arasına alınmıştır.[51] Birliğe yeni hedefler kazandıran Amsterdam Antlaşması ile sürdürülebilir kalkınma ilkesi Birliğin amaçlarından biri haline gelmiştir. Antlaşma ile çevre politikasının diğer politika alanlarıyla eş değerde olduğu fikri pekişmiştir. Nice Antlaşması ile Avrupa Birliği'nin yetkileri genişlemiş, kurumsal yapısında değişiklikler yapılmış olup, çevre hukukuna ilişkin bir değişiklik getirmemiştir.[52]

[49] Budak, ss. 113-114.
[50] Avrupa bütünleşmesinin kurumsal yapısı içinde son derece önemli olan yetki ikamesi (subsidiarity) ilkesi, Ortak Çevre Politikası kapsamında Topluluk terminolojisine Bu Antlaşma ile dâhil olmuştur. İlke Bir yandan üye devletler arasında giderek sıkılaşan bir birlik olmasını sağlarken, diğer yandan da tüm kararların vatandaşlara mümkün olan en yakın seviyede alınmasını beraberinde getirir." Murat Çizakça, "Subsidiarity", *TÜSEV Bülteni,* Sayı:6, Eylül 2001, s.3
[51] T.C Çevre ve Orman Bakanlığı, "Türkiye AB İlişkileri", http://www.did-cevreorman.gov.tr, (Erişim Tarihi: 22.06.2011)
[52] Budak, s. 116.

B. Avrupa Birliği Çevre Eylem Programları

AB Çevre Eylem Programları, çevre politikasının oluşumunda önemli işlevi olan, politika açısından belirli niyetleri ortaya koyan çalışmalardır ve hukuksal bakımdan bağlayıcı değillerdir. Avrupa Komisyonu tarafından ortaya konulur ve Konsey ile Parlamento'da onaylanırlar.

Bugün, AB, çevre konusunda otuzdan fazla sözleşme ve anlaşmaya taraftır. Topluluğun çevre alanındaki mevzuatı ise çevrenin korunması için yapılmış Eylem Programları ve Antlaşmalar yoluyla oluşturulan çeşitli ilkelere dayanmaktadır. Özellikle Amsterdam Antlaşması'nın 174 (2).maddesi, Avrupa çevre politikasının, üye ülkelerin somut yükümlülüklerine ve gelecekte oluşacak mevzuatın yorumlanmasında yol gösterici bir araç olarak hizmet edebilecek ilkeleri sıralamaktadır. Bu ilkeler tüm karar alıcılar için yol gösterici temel prensiplerdir ve bunlar şöyle sıralanmıştır:[53]

1. Bütünleyicilik ilkesi: Çevre korumanın Birlik politikalarının içine entegre edilmesi ilkesi, Topluluk tarafından girişilecek faaliyetlerin temellerinden birini oluşturmaktadır. Avrupa Topluluk Anlaşması'nın 6. maddesi, çevre korunmasının gereklerinin sürdürülebilir gelişmenin teşvik edilebilmesi için diğer Topluluk politika ve aktivitelerine entegre edilmesi gereğini ortaya koymaktadır.

2. Yüksek seviyede koruma ilkesi: Bu ilke doğrultusunda, yasama yetkileri dahilinde tüm Avrupa Topluluğu kurumlarının, Topluluğun farklı bölgelerindeki çeşitli durumları da hesaba katarak yüksek seviyede çevre korumayı amaç edinmeleri gerekmektedir. Avrupa çevre politikasının en önemli ilkelerinden olan yüksek seviyede çevre koruma ilkesi ayrıca, AT Antlaşması'nın 2. maddesinde de yer almaktadır.

3. İhtiyat ilkesi: Bu ilke, ilk kez Maastricht Antlaşması'na dâhil edilmiştir. Belli bir hareketin çevre açısından olumsuz ve zararlı sonuçlar doğuracağı hakkında ciddi (güçlü)

[53] http://www.did-cevreorman.gov.tr, Türkiye AB İlişkileri, (Erişim Tarihi: 22.06.2011)

bir şüphe mevcutsa, bilimsel kanıtın ortaya çıkmasına kadar beklemeden, yani çok geç olmadan önlem alınması anlamına gelmektedir.

4. Önleme ilkesi: Bu ilke, Antlaşmalara Tek Senet ile eklenmiştir. Önleme ilkesi, zararın tam olarak ortaya çıkmasından önce, yani erken bir safhada, gerekli önlemlerin alınması gereğinin altını çizmektedir.

5. Kaynakta önleme listesi: Topluluk çevre politikası çevresel zararın, öncelikle kaynağında önlenmesi ilkesine dayanmaktadır. Topluluk mevzuatı, bu ilkeyi özellikle su ve atık sektörlerine uygulamakta olup, atıkların mümkün olduğunca üretim yerine yakın bir yerde bertaraf edilmesi de bu ilke dâhilindedir.

6. Kirleten-öder ilkesi: Bu ilke, Topluluk çevre politikasının temel taşıdır. Kirletenlere, sebep oldukları kirlilik ile mücadelenin bedelinin ödettirilmesi, onları kirliliği azaltmaya ve daha az kirleten ürünler ve teknolojiler bulmaya teşvik etmektedir. Bu ilke, kirleticilerin uyması gereken çevre standartları koyularak da uygulanabilir.

Çevre Eylem Programları (ÇEP) bakıldığında; 1973-1992 yılları arasında açıklanan dört Çevre Eylem Programı, dönemin özelliklerine göre daha çok kirliliğin önlenmesi çabalarına yönelik hazırlanmış ve dörder yıllık dönemler için planlanmıştır. Özellikle 4. Çevre Eylem Programında, Topluluğun çevre politikası diğer politikalarla ilişkilendirilerek çevre mevzuatı güçlendirilmiştir.[54]

Sürdürülebilirliğe Doğru başlığını taşıyan 5. ÇEP, 1992'de Rio de Janeiro'da yapılan Çevre ve Kalkınma konulu Birleşmiş Milletler Konferansı için hazırlanmış olan bir AB ortak pozisyonudur. 5. ÇEP, geçmiş ÇEP'lere oranla çok daha kapsamlı bir program olup, amaçları daha uzun bir dönem için (1992-1999) belirlenmiştir. 5. Çevre Eylem Programı ile yaklaşım olarak diğerlerinden farklı, "sürdürülebilir kalkınma" kavramına yönelik politikalar desteklenmiştir. Öyle ki, sorunların çözülebilmesi için çevre düzenlemelerinin yeterli olmadığına, ekonomik ve mali tedbirlerinde gerekli

[54] İlk dört Çevre Eylem Planlarının tarihsel sıralaması: 1. ÇEP – 1973- 1976, 2. ÇEP – 1977- 1981, 3. ÇEP – 1982- 1986, 4. ÇEP 1987- 1992, "Çevre", http://www.ikv.org.tr/pdfs/cevre.pdf, (Erişim Tarihi: 12.07.2011)

olduğuna dikkat çekilmiştir. AB'nin 1992'ye kadar olan eylem planlarının özünü, koruyucu yaklaşım oluştururken, 5. ÇEP ile Birlik, önleyici yaklaşıma yönelmiştir.[55]

1. Mayıs 1999 tarihinde de çevre koruma faaliyetlerinin, sürdürülebilir kalkınmayı sağlama yönünde tüm ekonomik politikalarla bütünleşmesini vurgulayan Amsterdam Antlaşması[56] kabul edilmiştir.

5. Çevre Eylem Planı (1992-1999), 1992 Rio Dünya Zirvesinde, Gündem 21'de belirtildiği üzere kalkınmanın sürdürülebilir bir modelini oluşturmak için uluslararası toplumdan istenen yeni politikaların geliştirilmesine, AB'nin uyguladığı programdır. 5. ÇEP'in nihai amacı; sürdürülebilir kalkınma düzeyine ulaşmak için Topluluk içindeki büyüme modellerinin dönüşümünü sağlamaktır. Planının temel ilkeleri; önlem türünden prensiplerden ve kirleten öder prensibinin etkili bir uygulamasını içeren paylaşımcı sorumluluk kavramını içermektedir. 5. ÇEP, sürdürülebilir kalkınmanın; hayat kalitesinin genelde sürdürülmesi, doğal kaynaklara erişimin sürekli olarak sağlanması, çevreye verilecek kalıcı zararlardan kaçınılması, sürdürebilir kalkınmanın, bugünün ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gelecek nesillerin gereksinimlerinden feragat etmemelerini sağlayacak bir kalkınma oluşu özelliklerini belirlemiştir.[57]

6. Çevre Eylem Planı (2001-2010), 2001-2010 yıllarını kapsayan "Çevre 2010: Geleceğimiz, Tercihimiz"[58] başlığında; 2010 yılına kadar ve sonrasında, Topluluk çevre politikasının amaç ve öncelikleri ile AB'nin sürdürülebilir gelişme stratejisinin uygulanması için alınması gereken önlemleri ortaya koymaktadır. 6. ÇEP, eylemler için 4 öncelikli alanı tanımlamaktadır:

[55] "Beşinci Çevre Eylem Programı", http://www.ncte.ie/environ/fifth.htm, (Erişim Tarihi: 14.08.2011)
[56] Amsterdam Antlaşması'nın 1. Maddesi şöyle der: "sürdürülebilir kalkınma ilkesini göz önünde tutarak ve iç pazarın başarılması ile güçlendirilmiş bütünlük ve çevre koruması bağlamında kendi halklarının ekonomik ve sosyal ilerlemesini teşvik etme ve ekonomik bütünleşmedeki ilerlemelere diğer alanlardaki ilerlemenin eşlik etmesini sağlayan politikaları uygulama konusunda kararlıdır." http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf, (16.08.2011)
[57] www.did-cevreorman.gov.tr, Türkiye AB İlişkileri, (Erişim Tarihi: 22.06.2011)
[58] Budak, s.241

1. İklim Değişikliği: Temel amaç; dünya ikliminde doğal olmayan değişikliklere neden olabilecek sera etkisi yaratan gazları belli bir düzeyde dengede tutmaktır.

2. Doğa ve Biyo-çeşitlilik: Temel amaç; doğal sistemlerin işlevselliğini yeniden tesis etmek ve korumak, dünyada ve AB'de biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmaktır. Bir ilerideki amaç ise, toprakları erozyona ve kirliliğe karşı korumaktır.

3. Çevre ve Sağlık: Temel amaç; farklı radyasyon türlerini içeren, insan yapımı kirleticilerin çeşitli düzeylerde yer aldığı çevrenin kalitesini sağlamak ve insan sağlığı üzerinde önemli etkilere veya risklere sebep olmamaktır.

4. Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı ve Atıkların Yönetimi: Temel amaç; yenilenebilir ve yenilenemeyen kaynakların çevredeki taşıma kapasitelerini aşmaksızın tüketimini sağlamaktır. Atıkların önlenmesi, ekonominin canlılığını kazanması, önemli derecede geliştirilmiş kaynak verimliliği sayesinde ekonomik büyümeden dolayı kaynak kullanımının geliştirilmesini başarmak önemlidir.[59]

Çevre Eylem Planları, AB'nin çevre politikalarının hedeflerini belirlemekle kalmayıp, bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için stratejik araçlar önermekte ve göstermektedir. Ayrıca izlenen mevzuat, kalite ve standartların kabul edilmesi, üstlenilen mevzuatın kurumsal önlemlerle yürütülmesi yoluyla uygulanması ve yürütme için temel oluşturmaktadırlar. 6. Çevre Eylem Programı ana başlıkları ve kapsamı itibariyle üyesi olmayı hedeflediğimiz AB'nin de yürürlükte bulunan ve Güncel Çevre Eylem Programıdır. Bu nedenle programın dört ana başlığı ayrıca incelenmiştir.

[59] T.C Çevre Ve Orman Bakanlığı,http://www.did-cevreorman.gov.tr, Türkiye AB İlişkileri, (22.06.2011)

1. İklim Değişikliği

Rio Konferansı'nın bir diğer önemli çıktısı da İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)'dir. BM ve Avrupa Birliği ülkelerinin de içinde bulunduğu, 184 ülkenin taraf olduğu sözleşme, 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[60] Sera gazı olarak tanımlanan başlıca gazlar karbondioksit, metan, kloroflorokarbon, azot dioksit olarak sıralanmaktadır. Karbondioksitin bu gazlar arasında büyük bir payı bulunmaktadır. Karbondioksit tek başına iklim değişikliğinin yüzde ellisinden sorumludur. Bu gazlar özellikle Sanayi Devriminden sonra insan faaliyetlerinin sonucu olarak hızla atmosfere salınmaya başlanmış ve atmosferin özellikle alt tabakalarındaki bileşimini değiştirmiştir. Bu değişiklik ise güneş ışınlarının dünyaya çarptıktan sonra yansımasını engellemekte ve tıpkı bir sera gibi çalışarak dünya ikliminde dengesizlikler ortaya çıkarmaktadır.

İklim değişikliği konusu 1980'li yıllarda dünya gündemine yerleşmiştir. Daha önceleri de iklim değişikliği ile ilgili kaygılar bulunmaktaysa da, 1980'lerde bilim dünyasının neredeyse tamamı artık iklim değişikliği konusunda hem fikir olmuştur. Asit yağmurları, ozan tabakasında incelme ve tropikal ormanların azalması gibi çevresel konular 1980'ler boyunca gündemde büyük bir yer işgal etmiş ve iklim değişikliği sorunu, bu konuların çevre konusunda yarattığı kamuoyu duyarlılığının üst düzeyde olduğu bir dönemde gündeme gelmiştir. Ayrıca 1980'ler boyunca devam eden kötü hava koşulları iklim değişikliği konusunda özellikle Batı kamuoyunu etkilemiştir.

Sözleşmenin "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk"[61] ilkesi gereğince, ulusal ve bölgesel gelişmişlik farkları gözetilerek, sera gazı emisyonlarının azaltılması yönünde sorumluluklar belirlenmiştir. Sözleşme iki ekten oluşmaktadır. Buna göre EK-I içersinde serbest piyasa sistemine geçiş yapan Avrupa ve eski Sovyet ülkeleri ile OECD ülkeleri yer almaktadır. Bu ülkeler için hedef, küresel ısınmanın önüne geçilmesinde,

[60] T.C Çevre Ve Orman Bakanlığı,http://www.did-cevreorman.gov.tr, Türkiye AB İlişkileri, (Erişim Tarihi. 12.06.2011)

[61] "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluk" ilkesi bazı ülkelerin Sanayi Devriminden sonra iklim değişikliğine sebep olan sera gazlarını atmosfere diğer ülkelerden daha çok salmalarından ötürü daha fazla sorumluluk almaları gerektiği düşüncesine dayanır", T.C Dışişleri Bakanlığı, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, http://www.mfa.gov.tr, (Erişim Tarihi: 24.08.2011)

sera gazı emisyon oranlarının azaltılması yönünde oluşturulan politikaları uygulamak ve 2000 yılına kadar bu oranı 1990 yılında olan seviyeye indirmek şeklinde belirlenmiştir. EK-II ise, OECD'ye üye 24 ülke ile AB üye ülkelerini kapsamaktadır. EK-I ülkeleri için belirtilen hedefler EK-II ülkeleri için de geçerlidir. Ayrıca, EK-II'de bulunan ülkelerin dışında kalan ülkelere sera gazı emisyonlarının azaltılması sürecinde mali ve teknik yardım yapılacağı belirtilmiştir.[62]

İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, sözleşmeye uyulmaması durumunda nasıl bir yaptırım uygulanacağına dair hiçbir mekanizma içermemektedir. Sözleşmede sanayileşmenin, kuzeyin aşırı tüketiminin, askeri faaliyetlerin ve nükleer denemelerin ve serbest ticaretin iklim değişikliğine olan etkisi hiçbir biçimde yer almamaktadır. Kuzey ülkeleri görüşmelerin ilk aşamasından itibaren sorunun çözümü için gerekli olan yapısal değişime karşı çıkmışlardır. Avrupa Birliği sera gazı salınımını kesin bir şekilde sınırlayan bir anlaşmaya yanaşmamıştır. Öte yandan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sözleşmesi'nin sınırlı bir başarısından söz edilebilir. Bu başarıların içinde ilk olarak göze çarpan iklim değişikliğinin bir sorun olarak uluslararası bir belge ile tescil edilmiş olmasıdır. Bu durumun bir sonucu olarak da iklim değişikliği konusunda bilimsel çalışmalar artmış ve kamuoyu bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. 1992 yılında imzaya açılan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde taraflarca sözleşmeyi geliştirmek amacıyla taraflar toplantıları yapılması karara bağlanmıştır. Böylece Kyoto Protokolüne giden süreç de başlamıştır.[63]

Kyoto Protokolü, Japonya'nın Kyoto kentinde 1-12 Aralık 1997 tarihinde yapılan Üçüncü Taraflar Toplantısı'nda 159 ülke tarafından görüşülmüş ve imzaya açılmıştır. Protokolde yer alan Ek-I listesinde gelişmiş ülkelerin salım azaltma miktarları belirlenmiştir. Ancak devletlerin salım azaltma işlemini gerçekleştirebilmeleri için Emisyon Ticareti, Ortak Uygulama ve Temiz Kalkınma Mekanizması şeklinde üç esneklik mekanizması oluşturulmuştur. Bunlar, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi bağlamında önemli yapısal araçlar olarak görülmektedir. Bir diğer

[62] Mustafa Özcan Ültanır, "İklim Değişikliği Çerçeve sözleşmesi ve Kyoto Protokolü Karşısında Türkiye'nin Durumu", http://www.ressiad.org.tr/makaleler, (Erişim Tarihi: 24.08.2011)
[63] Recep Akdur, *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Koruma Politikaları*, Ankara, 2005, s.56.

önemli araç da "Karbon Vergisi"[64] uygulamasıdır. Böylece kotaya bağlı salınım izinleri bir mal gibi alınıp satılabilmektedir. Protokolün 17. maddesine göre, Salınım Ticareti ile EK-I ülkelerinden biri kendi salım kotasını doldurmaması durumunda artan miktarı diğer ülkelere satabilmektedir.[65]

Avrupa Birliği 2002 yılında Kyoto Protokolünü kabul etmiştir. Son yüz yılda küresel sıcaklığın 0.6 °C artmasına karşılık Avrupa'da bu artış 1.2 °C olmuştur. 1990'lar son 150 yıl içerisinde en sıcak on yıl olmuştur. Ortalama sıcaklığın 1990 ile 2100 yılları arasında 1.4 ile 5.8°C artması beklenmekte ve en büyük artışların doğu ve kuzey Avrupa'da yaşanacağı tahmin edilmektedir. Son yüzyılda küresel yağış miktarı % 2 oranında artmış, Kuzey Avrupa ile Rusya %10 ile %40 oranında daha fazla yağış almıştır. Yapılan tahminler bu yüzyılda yağış miktarının her on yılda bir %1 ile %2 oranında artacağını göstermektedir. Bazı bölgelerde sel riskinin bazı bölgelerde ise kuraklığın artması beklenmektedir. Örneğin; Orta Avrupa'da sel riskinin artması, Avrupa'nın diğer bölgelerinde ise sık sık kuraklık yaşanacağı tahmin edilmektedir. [66]

Avrupa'da iklim değişikliği için yapılan çalışmaların maliyetleri Kyoto mekanizmaları kullanılarak önemli ölçüde düşürülebilmektedir. AB'de salımların % 4.7 oranında azalarak Kyoto Protokolü ile belirlenen hedefin 3.3 puan altında kalacağı planlanmaktadır. Üye Ülkelerin ve AB'nin hedeflerine ulaşmalarında halen çeşitli sektörlerde (enerji, ulaşım, sanayi, atık yönetimi) uygulanmakta olan politika ve önlemlerin yanında salım ticareti ve diğer esnek Kyoto Mekanizmaları da önemli bir rol oynayacaktır. Kyoto Protokolü, küresel salımların % 60 ile % 70 oranında azaltılması için atılan ilk adımdır. Sanayileşmiş ülkelerin ısı artışını sanayileşme dönemi öncesinin en fazla 2°C üzerinde tutabilmek amacı ile AB tarafından önerilen hedefler doğrultusunda istikrarlı sera gazı konsantrasyonları elde etmeleri ve gerekli iklim

[64] "Karbon vergisi, emisyon salınımıyla çevre kirliliğine neden olan bir iktisadi birimin, bu emisyon miktarı üzerinden vergilendirilmesidir. Ayrıca, emisyon oranı yüksek yakıtların fiyatlandırılmasını da öngörmektedir. Karbon vergisi, önce bir fiyat belirleyip emisyon miktarını ona göre ayarlamaya çalışmaktadır", Birol Kovancılar, "Küresel Isınma Sorununun Çözümünde Karbon Vergisi Ve Etkinliği", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 2001, s.1

[65] www.cevreveorman.gov.tr, Birleşmiş Milletler, *Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine Dair Kyoto Protokolü*, 1997, madde 17. (Erişim Tarihi: 15.04.2011)

[66] Akdur, s. 57

koşullarını sağlamaları gerekmektedir. Kyoto Hedefleri'ni tutturmak ve oranlara ulaşılabilmesi için, daha düşük ya da sıfır karbonlu enerji kaynakları kullanılması gerekmektedir.[67]

İklim değişikliğinin yaratacağı olumsuz koşullardan tüm dünya etkilenecektir. İklim değişikliğine yol açan sera gazları, insan faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkmakta ve özellikle zengin kuzey ülkelerinin bu salınımda çok büyük bir payı bulunmaktadır.

[67] Akdur, s. 57.

2. Doğa Ve Biyolojik Çeşitlilik

Biyolojik çeşitlilik, belirli bir yerdeki tüm canlı türleri, yani hayvan, bitki ve mikroorganizmalar olarak tanımlanabilir. Biyolojik çeşitlilik üç unsurdan oluşmaktadır: bunlar genetik çeşitlilik, tür çeşitliliği ve ekosistem çeşitliliğidir. Genetik çeşitlilik, belirli bir tür içindeki genetik farklılıkları ifade etmektedir. Normalde bir tür içinde çeşitli popülasyonlar ve her popülasyon içinde birbirinden farklı binlerce birey bulunmaktadır. Tek bir yumurtadan oluşan bireyler hariç tutulursa hiçbir birey diğerine tıpa tıp benzememektedir. Genetik çeşitlilik, biyolojik çeşitliliğin devamını sağlamaktadır. Genetik çeşitliliğe sahip olmayan canlılar, değişen çevre koşullarına ayak uyduramayarak yok olmaktadırlar. Tür çeşitliliği bir bölgede var olan türlerin çeşitliliğini ve sayısını göstermektedir. Bir bölgede var olan tür sayısı, o bölgenin tür çeşitliliğini göstermektedir. Canlıların yaşamını sağlayan ve onları sürekli olarak etkisinde bulunduran ekolojik kaynaklar ne kadar çeşitli ise, tür toplumlarının neslini sürdürmesi o kadar güvence altında olur. Bu güvenceyi sağlayan ekolojik özelliğe de ekosistem çeşitliliği adı verilmektedir.[68]

Biyolojik çeşitliliğin önemi günümüzde özellikle biyoteknoloji alanında ortaya çıkmaktadır. Çeşitli gen kaynakları, insanın doğayı şekillendirebilmesi açısından çok önemli bir temel oluşturmaktadır. Ancak yine insanlığın, tarımsal, endüstriyel ve kentleşme gibi faaliyetleri sonucu dünyadaki gen, tür ve ekosistem çeşitliliği azalmaktadır.[69] Biyolojik çeşitliliğin kaybı, bilimsel çevreler tarafından insanlığın karşılaştığı en temel çevresel tehditlerden biridir. 1992 yılında Rio'da düzenlenen Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın ortaya çıkardığı temel belgelerden biri olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi günümüze kadar 168 ülke tarafından imzalanmıştır. Ancak, Sözleşmenin ana amacı olan, biyolojik çeşitliliğin korunması konusundaki, uluslararası alandaki en önemli belgeyi oluşturan bu Sözleşme, bazı temel eksiklikler içermektedir. Bunlardan ilki, Sözleşmenin başlangıç bölümünde yer alan "devletlerin kendi biyolojik kaynakları üzerindeki egemen hakları" ifadesi, çevre sorunlarının çözümü için gerekli

[68] Keleş ve Hamamcı, s. 74.
[69] R. Keleş, C. Hamamcı, *Çevrebilim*, 4.Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s.73.

olan, küresel çabaların önünde bir engel oluşturmaktadır. Farklı gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkelerin çevre koruma ve kalkınma konusundaki kaygıları da farklılıklar göstermektedir. Biyolojik çeşitliliğin en çok görüldüğü ülkelerin de azgelişmiş ülkeler olduğu ve bu ülkelerin bu çeşitliliği korumak amacıyla ayırabileceği kaynakların sınırları göz önüne alındığında, sözleşmenin 6. maddesinde yer alan "akit tarafların her biri kendi koşullarına ve imkânlarına göre" ibaresi, biyolojik çeşitliliğin korunmasında bir eksiklik olarak görülmektedir.[70]

Sözleşme 29 Aralık 1993'te, altısı gelişmiş, yirmi dördü azgelişmiş toplam otuz ülke tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girmiştir. AB, dünyanın diğer bölgeleri üzerindeki ekolojik etkisini azaltma sorumluluğunun yanı sıra çeşitli ekosistemlerini ve doğal güzelliklerini korumak ve kıtadan geçen göçmen hayvan türleri ve kıtada yaşayan ve tehdit altında bulunan türleri korumak gibi küresel bir sorumluluğa sahiptir. Bu sorumluluk yabani hayvanlarla ilgili küresel ticaretin kontrol altına alınması sorumluluğunu da kapsamaktadır. AB, BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile tehdit altında bulunan memelilerin, kuşların ve bitki türlerinin korunmasında önemli bir sorumluluk üstlenmiştir.[71] Avrupa genelinde farklı canlı türlerinin yaşamlarını tehdit eden unsurların ortadan kaldırılması, deniz biyosisteminin korunması, endüstriyel ve maden kazalarının önlemesi için gerekli önlemlerin alınmasını hedeflemektedir.

[70] Keleş ve Hamamcı, s. 74.
[71] Akdur, s.64.

3. Çevre ve Sağlık

Bir olgu veya olayın insan sağlığı ile olan ilişkisi; hastalık nedeni olma, hastalıklara kolaylık sağlama, hastalığın seyrini ağırlaştırma ve hastalıkların yayılmasına aracılık etme şeklinde olabilir. Bir olay ya da olgu bu özelliklerden herhangi birine sahip ise, onun insan sağlığı ile ilişkisi var ve insan sağlığı açısından önemli kabul edilir. Bu açıdan çevreye bakıldığında, çevre;[72] Doğrudan hastalık nedeni olabilir. Hastalıklara kolaylık sağlama: Bağırsak parazitleri ve sık yineleyen ishallerin etkenleri diğer hastalıkların yerleşmesine kolaylık sağlayan biyolojik çevre unsurlarıdır. Hava kirliliğinin solunum yolu enfeksiyonlarına kolaylık sağlaması, kötü fiziki çevrenin bir sonucudur; Hastalıkların seyrini ağırlaştırabilir: Yetersiz ve dengesiz beslenen toplumlarda bütün hastalıkların seyri ağırlaşır ve ölüm oranları artar; Hastalıkların yayılmasına neden olabilir: Suyu, havası kirli olan konut koşulları bozuk olan toplumlarda başta enfeksiyon hastalıkları olmak üzere, her türlü hastalığın yayılması kolaylaşır.

Özetle, çevrenin; insan sağlığında dört özelliğe de sahip olduğu ve insan sağlığında çok önemli bir rol oynadığı görülmektedir. AB'de Çevre ve sağlık öncelikli alanında çeşitli radyasyon türleri de dâhil olmak üzere insan nedenli kirlenmenin insan sağlığına ve çevreye zarar verecek düzeye ulaşmasının önlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla 6. Çevre Eylem Programında Çevre ve Sağlık başlığı altında; insan sağlığını tehdit eden çevre unsurlarını değerlendirmeye yönelik küresel bir yaklaşım geliştirilmesi, birlik genelinde su kalitesinin korunması, gürültü azaltma, hava kalitesi için tematik strateji belirleme konularına ağırlık verilmiştir.

[72] T.C Sağlık Bakanlığı, http://www.saglik.gov.tr, (Erişim Tarihi. 14.05.2011)

4. Doğal Kaynaklar ve Atıklar

Atıklar tüm AB ülkelerinde önemli bir sorun oluşturmakta ve atık miktarları genel olarak artmaya devam etmektedir. Atık oluşumu hammadde ve enerji kaybı anlamına gelmekte ve bu atıkların toplanması, işlenmesi ve imhası birliğe büyük bir maliyet yüklemektedir.

6. Çevre Eylem Planında; Atık oluşumunun önlenmesini ve geri dönüşümü teşvik edecek uygulamalar ile nihai imha işlemi ile ilgili güvenlik standartları; atıkların oluşumu, işlenmesi ve imhası ile ilgili çevresel risklerin ve maliyetlerin azaltılması için uygulanabilecek en etkili yöntemler olarak kabul edilmektedir. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çöp yönetimi ile doğal kaynakların gereksiz israfını ve atık hacminin sürekli artışını sona erdirmek amaçlanmıştır. Bu alan altında geri dönüşümün artırılması, entegre ürün politikasıyla daha çok çöp çıkmasını önleme gibi amaçlar sıralanmıştır.[73]

AB ekonomik giderlerinin en çok aktarıldığı alan çevre ve atık harcamalarıdır. Atık Yönetimi konusu Çevre Mevzuatının büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Tez çalışmasının da ana konusunu oluşturan Atık Yönetimi bir sonraki bölümde detaylarıyla ele alınacaktır.

[73] Budak, s. 246.

III. BÖLÜM: AB ATIK YÖNETİMİ MEVZUATI VE TÜRKİYE

A. Avrupa Birliği Atık Yönetimi Mevzuatı

Kimyasal ve biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeler Avrupa Birliği atık mevzuatında çeşitli başlıklar halinde sınıflandırılmaktadır. Atıkların sınıflandırılmasına bakıldığında farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Örneğin bir sınıflandırmada tıbbi atıklar tehlikeli atık kategorisinde değerlendirilirken, bir diğer sınıflandırmada tehlikeli atıklardan bağımsız ele alınabilmektedir. Aynı durum radyoaktif atıklar için de söz konusu olabilmektedir. Yine tehlikeli, toksik, zararlı ve zehirli atık kavramları eşanlamlı olarak kullanılabilirken, ayrı kavramlar olarak değerlendirildikleri de görülmektedir. Belirli bir terimle hangi tip atığın kastedildiği ya da dâhil edildiğine dair net bir tanımın konulması gerekmektedir. Bu çalışmada, atığın anlamını kavramak için en genel tanımları ele alacağız. Burada kullanılan tanımlar Avrupa Birliği Mevzuatı[74] ve kaynaklarından alınan basitleştirilmiş tanımlardır. Bunlar:[75]

Tarımsal atık: Bitki ve hayvan üretiminden meydana gelen tüm kalıntılar, özellikle hasat kalıntıları ve (sıvı) gübre. Tarımsal atık çok yüksek miktarlarda meydana gelir ama genellikle neredeyse tamamı "yerinde" geri dönüşür.

Biyolojik olarak ayrışabilen atıklar (Biodegradable): Aerobik ya da anaerobik çözünme yapabilen her tip atık. Örneklerin içinde yiyecek atıkları ve bahçe atıkları olduğu gibi kâğıt atıklar da bulunur.

Biyo-atık: Ayrıca toplanan organik atık, özellikle evsel atık.

Hacimli atık: Yapısının hacimli olmasına bağlı olarak yönetiminin özel ilgi gerektirdiği atıklardır. Örneğin içinde beyaz eşya, eski mobilya, halı vb sayılabilir. İnşaat ve moloz atıkları buna dâhil değildir.

---

[74] AB Çevre Mevzuatı, büyük çoğunluğu yönerge (direktif) olmak üzere 200'den fazla yasal düzenlemeden oluşmaktadır. Birliğin çevre mevzuatında başlıca:" Çevresel Etki Değerlendirmesi, Çevresel Bilgiye Erişim, İklim Değişikliği İle Mücadele Yatay Mevzuat İle; Hava, Atık Yönetimi Su, Doğa Koruma, Endüstriyel Kirlilik Kontrolü, Kimyasallar, Genetik Olarak Değişime Uğramış Organizmalar, Gürültü, Nükleer Güvenlik" gibi yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Çevre, http://ec.europa.eu/environment/legal/law/index.htm (12.07.2011)

[75] Steiner ve Wiegel, s.3.

İnşaat ve moloz atıkları: Binaların inşaat, moloz, yenileme ve yeniden inşaat aşamalarında açığa çıkan moloz ve diğer atıklar; çoğunlukla inşaat malzemesinden ve kazılmış toprak dâhil olmak üzere topraktan mevcuttur.

Kuru Geri dönüşebilenler: Organik atık hariç tüm geri dönüşebilir malzeme. Kuru geri dönüşebilenler cam, tekstil, paket ve kâğıt içerir.

Yeşil atık: Özel bahçeler ve kentsel parklar gibi yeşil alanlarda meydana gelen tüm organik atıkların toplamı. Bu gruba, biçilmiş çimler, yapraklar vb. dâhildir. Yeşil atıklar evsel atıkların bir kısmını oluştururlar.

Tehlikeli atık: Tehlikeli atıklar insanlar, çevre, donanım ya da geri dönüştürülmüş ürünler için tehlikeli özelliklerinden dolayı özel işlem ve imha uygulamaları gerektirirler; örneğin atık yağlar, aküler, boyalar ve kimyasallar gibi. Evlerde, genellikle küçük miktarlarda meydana gelen her tip tehlikeli atığı işaret etmektedir. Bu gruba dâhil olanlar zirai ilaçlar, yağ ve solvent yüklü maddeler, boya, cila, dezenfektanlar, ahşap koruyucular, kimyasal kalıntılar, piller, floresan tüpleri, asitler ve bazlar.

Tıbbi atıklar: Genel ayrılmış sağlık hizmetleri içinde atık (tıbbı atık olarak da adlandırılır) tehlikeli özelliklerine göre dört gruba ayrılır:

1. Tehlikeli olmayanlar: Bu karışımlar; katı atıklar, geri dönüşebilenler, biyolojik atıklar gibi evsel atıklarla benzerlik gösterirler.

2. Atıkla temasa geçen kişiler için tıbbi risk oluşturan atıklar: bu grup kan, idrar ya da diğer vücut sıvılarıyla kirletilmiş tipik tıbbi malzemeleri içermektedir.

3. Yüksek bulaşma riski (salgın tehlikesi) olan atıklar: Bu atık grubu tanımlanmış hastalıklarla kirletilmiş malzemeleri içermektedir.

4. Diğer riskleri (çevresel, toksikolojik vb.) olan atıklar: bu grup hastane operasyonlarından açığa çıkanlar hariç diğer tüm materyalleri içerir (örneğin, elektronik aparatlar, temizlik ve dezenfektan araçları, ilaçlar, yağlar, boyalar,...)

Evsel atıkları: Evsel atıklar ve doğası ya da bileşimi gereği evsel atıklarla benzerlik gösteren diğer atıklar, örneğin; ev atıklarıyla birlikte toplanan mağaza atıkları.

Endüstriyel, Ticari ve Kurumsal atıklar ("ETK Atık"): Farklı sektörlerde ve kurumlarda (okullar, evsel atık benzeri atık üreten hastaneler, kamu binaları) üretilen, ev atıkları gibi ele alınabilen atıklar.

Madencilik Atıkları: Mineral kaynaklardan elde edilen toprak, kum, kaya ve taşlar. Diğer atıklara oranla mineral atıklar büyük miktarlarda üretilirler. Genel olarak madencilik atıklarının çevreye şiddetli toksik etkileri olmaz. Genellikle, madencilik atıklarının yönetimi belediyelerin sorumluluğu dışında kalır.

Kentsel Katı Atık (KKA): Kentsel katı atıklar kentte üretilen hemen hemen tüm kuru atıkları kapsar, bunlar: evsel atık, endüstriyel, ticari ve kurumsal atık, hacimli atık, yeşil atık, kamu hizmeti atıkları, toplama operasyonlarından ayrı ayrı elde edilen küçük parçalar ve tehlikeli atıklardır.

Kamu Hizmeti Atıkları: Belirli belediye hizmetlerinden meydana gelen atıklar, örneğin; park ve bahçelerin bakımından açığa çıkan atıklar, cadde temizlik hizmetlerinden oluşan atıklar (cadde süpürme, çöp kutularının muhteviyatları, pazaryeri temizlik atıkları).

Geri Dönüşebilenler: Geri dönüşebilenler hali hazırda KKA' dan kaynaklı ve endüstrilere transfer edilip ikincil ham madde ya da ikincil yakıt olarak faydalanılabilen tüm bileşenleri kapsar.

Atık Su Çamuru: Atık su arıtması sonucu ortaya çıkan çamurdur. Bu atık, kentsel atık su arıtma tesislerinden olduğu kadar özel arıtma tesislerinden açığa çıkan çamuru da kapsar, örneğin; üretim endüstrilerinde olduğu gibi.

Avrupa Birliği sınırlarında her yıl 2 milyar ton dolayında atık ortaya çıkmaktadır. Bunların 40 milyon tondan fazlasını zararlı olarak sınıflandırılan atıklar oluşturmaktadır. Atıklar çevreye verdikleri zararın yanında, insan sağlığını ve yaşamını da tehdit etmektedir. AB, atık sorunuyla ilgili olarak teknik araştırma, dönüşüm endüstrilerinin geliştirilmesi, eğitim, bilinçlendirmeye yönelik eylem programları ve iyi uygulamaların değişimi gibi konulardaki tedbirleri desteklemekte ve finanse etmektedir.[76]

Tüm AB üye ülkelerin atık yönetiminde mutlak olarak aynı standarda ulaşması noktasında, AB Komisyonu iki farklı tipte düzenleme belirlemiştir.[77] Bunlardan ilki AB

[76] http://www.ikv.org.tr/pdfs/4f3a608d.pdf, (Erişim Tarihi:02.07.2011)
[77] Steiner ve Wiegel, s.10.

Yönetmeliği'dir. Bu, farklı ulusların hiç bir şekilde dönüştürmesine ya da değiştirmesine maruz kalmadan tüm üye devletlerde hemen etkiye sahip bir düzenlemedir. Diğeri de AB Yönergesi'dir.[78] Bu düzenleme, farklı tipte atık toplama ve işleme faaliyetleri için üye ülkelerin ulusal hukukuna uyarlanması gereken durumların ana hatlarını belirler. AB yönergeleri üye devletlerin bu ana hatlara uyum sağlayabilmeleri için esneklik gösterir. En göze çarpan yönerge, belli başlı öncelikleri belirleyen Atık Ana hatları Yönergesi 2006/12/EC' dir. Diğerleri daha özel olup belirli sistemlere ve yöntemlere tabidir. AB atık politikası ve stratejileri 1975 yılından bu yana yayınlanmış Konsey direktifleri ve Komisyon kararları tarafından şekillendirilmiştir.

Avrupa Komisyonu, çevre yasa taslağını hazırlama etkisine sahip olan tek kurumdur. Ayrıca, uluslararası çevre antlaşmalarının müzakerelerinde AB'yi temsil eder. Avrupa Komisyonu, ulusal düzeyde alınan herhangi bir uygulama ve yürürlüğe koyma eylemine ek olarak antlaşmaların koruyucusu rolünü yerine getirmektedir. Komisyon, AB Çevre Mevzuatının üye ülkelerde etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, siyasal sürece mümkün olduğu kadar sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler gibi çevre sektörü içersinde yer alan çeşitli aktörlerin katılımını teşvik etmektedir. Bu açıdan kamuoyunun oluşturulması ve çevresel bilgiye erişimi önemlidir.[79] Atık yönetimi alanında belli baslı katılımcılar; merkezi hükümet, çevre ajansları, yerel ve bölgesel yönetimler, atık yönetim firmaları, endüstriyel ya da ticari amaçlı atık üreticileri, kamusal ya da hükümete bağlı olmayan sivil toplum kuruluşları oluşturmaktadır. Burada amaçlanan farklı toplumsal tarafların çözüm arama eylemine katılımını sağlamaktır.

[78] " AB Komisyonu tarafından, AB resmi gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe giren yönergeler, üye ve Türkiye gibi aday ülkeler tarafından da kendi iç mevzuatlarına kanun ya da yönetmelik olarak dâhil edilmekte ve uygulanmaktadır. Üye ülkeler için, her yönerge ulusal kanun uyarlanması gerektiği tarihleri belirler. Farklı ulusal koşulları göz önüne alabilmelerini teminen, ulusal otoritelere belirli bir zaman sınırı dâhilinde manevra yapabilme imkânını tanır. Aday Ülkelere ise, yönerge kapsamında farklı geçiş süreleri tanındığı görülmektedir. Aday ülkeler geçiş süresi talep ettikleri her yönerge için, Komisyona detaylı bir uygulama programı ve yatırım planı sunmaktadır." http://www.cevreciyiz.com,(Erişim Tarihi:12.07.2011)

[79] " Kamuoyunu oluşturanlar: sanayi ve işveren örgütleri, sektörel federasyonlar, ticaret odaları, basın ve lobi şirketleri, sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşlarıdır."
http://www.gapsel.org/ekutuphane/abÇevrepolitikalrı.pdf, (Erişim Tarihi: 08.08.2011)

AB atıklar ile mücadele konusunda 13 ana başlık altında özetlenebilen 30 adet mevzuat düzenlemesi gerçekleştirmiştir. Mevzuat, genel olarak yerine getirilmesi gereken standartları ve takip edilecek süreçleri ortaya koymaktadır. Bunlar;[80] Atık Yönetim Politikası, Titanyum Dioksit Sanayi Atıkları, Evsel Atıkların Yakılması, Zararlı Atıkların Yakılması, Atık Yağlar, Atıklar İçin Çerçeve Yönetmelikler, PCB/PCT Bertarafı, Tehlikeli Atıklar, Kanalizasyon Atık Su Çamurları, Piller ve Aküler, Ambalaj Atıkları, Atıkların Sevkiyatı, Atıkların Düzenli Depolanmasıdır. AB mevzuatı ile atık yönetimine ilişkin belirlenmiş beş temel prensip şunlardır:[81]

• **Atık yönetimi hiyerarşisi:** Üye ülkeler, atık üretiminin önlenmesi, azaltılması ve zararın indirgenmesine, bunun yanında yeniden kullanım, dönüşüm ve atıkların enerji olarak kullanımına öncelik vermelidirler. Enerji kurtarımı olmadan yakarak ve toprak altında depolayarak atıklardan kurtulma, hiyerarşinin en alt sınırında yer almaktadır.

• **Topluluk ve üye ülke düzeyinde kendine yeterlilik:** En uygun teknoloji kullanılarak kapsamlı, entegre ve yeterli düzeyde atık kullanım tesisatı kurulmasını içermektedir.

• **Asgari gidere sebep olan en uygun teknoloji:** İsletmelerden çevreye yayılan emisyonların ekonomik açıdan verimli bir şekilde mümkün olan en az seviyeye indirilmesidir.

• **Yakınlık:** Bu prensip, atıkların kaynağına mümkün olduğunca yakın bir alanda yok edilmesi gereğini vurgulamaktadır.

• **Üretim sorumluluğu:** Bu prensip, atık kullanımı masraflarının atık üreticisi tarafından karşılanması ya da atığı kullanım ya da toplama amaçlı olarak sahiplenen kesim tarafından karşılanması anlamına gelen "kirleten öder" ilkesinin uygulanmasıdır.

AB' de atık yönetiminin ana prensiplerinden biri atık üretiminin önlenmesidir. Bu prensip üretim süreçlerinde gerçekleştirilmelidir. Çevresel etkileri daha az olan alternatif materyaller kullanılmalıdır. Atık önleme prensibi ürün paketleme evresine de dâhil edilebilir. Diğer bir önemli prensip, "3R" prensibidir. Atığın azaltılması, kaynakların ve ürünlerin yeniden kullanılması ve geri dönüştürülmesi genellikle "3R"

[80] TÜSİAD (2002); *Avrupa Birliği Mevzuatına Uyum Süreci,* Yayın No: T/ 2002-9/331, İstanbul, s.52.
[81] http://www.ikv.org.tr/pdfs/4f3a608d.pdf, (Erişim Tarihi:02.07.2011)

olarak adlandırılır.[82] Azaltmak demek üretilen atık miktarının daha az olmasına dikkat edecek şekilde kullandığımız ürünleri seçmek demektir. Yeniden kullanmak ürünlerin tekrarlı kullanımını ya da kullanılabilecek parçalarının tekrar kullanılmasını kapsar. Geri dönüşüm atığın yeni bir ürüne dönüştürülmesidir.

Yukarıda sayılan prensipler dışında 2 Şubat 2000 tarihinde, önlemler prensibi üzerine Komisyon tarafından İhtiyati Tedbir Prensibi kararı alınmıştır. İhtiyati tedbirin maksadı tavrın yansıtılmasına, sürdürebilirliğine ve farkındalığa yol açmaktır. Olası olayların sonuçlarına, kapsamlarına ya da risklerine dair bilgide eksiklik olduğunda, kararlar bu tip olayların engellenmesi yönünde olmalıdır. İhtiyati tedbir prensibi, insan, hayvan ya da dünya sağlığına tehdit unsuru oluşturan olası tehlikelere karşı acil önlemler alınması gerektiğinde ya da bilimsel verilerin riskin boyutlarına dair tam bir tablo çizmediği durumlarda çevrenin korunması için uygulanmalıdır. Korumacı ölçütler için bahane olarak kullanılmamalıdır. Bu prensip genel olarak kamu sağlığı tehdit altında olduğunda yürürlüğe girer.[83]

AB Atık Mevzuatı temel prensipler rehberliğinde bir dizi direktif ve yönergelerle düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerin çoğu son yirmi yılda yasalaşmıştır. Tarihsel sırasıyla ele aldığımızda bunlardan ilki, 1991 tarihli Tehlikeli Atık Direktifi (91/689 EEC)'dir.[84] Bu direktifin temel amacı tehlikeli atıkların ortadan kaldırılmasında ortak bir tanım oluşturarak üye devletlerin mevzuatlarının birbirine yakınlaştırmak için bir uyum paketi hazırlamaktır. Üye devletler, tehlikeli atıkların tanımlanması ve kayıt altına alınması konusunda sorumluluğa sahiptir. Ayrıca insan sağlığı ve çevrenin güvenlik altına alınarak tehlikeli atıkların farklı kategorideki atıklarla ve tehlikeli olmayan atıklarla karıştırılmaması için gereken her türlü önlemi almak zorundadırlar. Tehlikeli atıkların

[82] "3R; Reduction, Reuse, Recycle; Azaltma, Geri kullan, Geri dönüştür şeklinde adlandırılan prensiptir. Atık azaltımına, öncelikle azaltmaya, ardından yeniden kullanmaya ve sonra geri dönüşüme odaklanılarak etkin bir biçimde ulaşılabilir. Atık ne kadar azaltılırsa, o kadar daha az yeniden kullanım gerektirir ve ne kadar atık yeniden kullanılırsa o kadar daha az geri dönüşüm gerektirir. Bunlar 3R prensibinin temel fikirleridir." http://www.ikv.org.tr/pdfs/4f3a608d.pdf, (Erişim Tarihi:02.10.2011)
[83] Steiner ve Wiegel, s.20.
[84] http://eur-lex.europa.eu, Official Journal of the European Union (1991), L 377, 31.12.1991, P 20-27, (Erişim Tarihi: 26.05.2011)

taşınması ve bertarafına yönelik her türlü faaliyet özellikle atıkların kaynağı ve gidiş noktalarına ilişkin periyodik kontrollerle denetime tabi tutulmalıdır.

24 Eylül 1996 tarihli, entegre kirliliği önlemek ve kontrol etmek üzerine 96/61/EC Konsey Yönergesi[85] yüksek kirletme potansiyeline sahip endüstriyel ve tarımsal aktivitelerin, yalnızca belirli çevresel koşullar karşılandığında edinilebilen ruhsatnameye ihtiyaç duyması gerekliliğini getirir, böylelikle şirketler kendilerinin sebep olabilecekleri kirlenmeyi önleme ve azaltma sorumluluğunu taşıyabileceklerdir.[86]

16 Temmuz 1999 tarihli Düzenli Depolama Direktifi (99/31/EC)[87], Atık depolama alanlarının insan sağlığına zarar vermesine, sera etkisi yaratmasına, küresel çevreye zararlı olmasına, yeraltı ve akarsuları kirletip hava kirliliğine engel olmak için idari ve teknik gereklilikleri denetlemek amacına hizmet etmektedir. Direktif mevcut ve yeni düzenli depolama alanlarının detaylı bir izin prosedürü altında sıkı kontrolünü gerektirmektedir. Depolama alanları bertaraf edilecek atığın türüne göre sınıflandırılmalıdır. Direktif, her bir atık depolama sahasını şu sınıflardan biri ile sınıflandırmaktadır: Tehlikeli atıklar için atık depolama sahası, zararsız atıklar için atık depolama sahası, katı atıklar için atık depolama sahasıdır. Atık kabul esaslarına ilişkin olarak tesis işletmecisi; atıkların miktarını, özelliklerini, kökenini, teslim tarihini, üreticisinin kimliğini, kentsel atık ise toplayanını, tehlikeli atık olması halinde sahadaki kesin yerini kaydeden bir kütük tutmalıdır. Bu verileri gerektiğinde istatistiksel amaçlarla kullanılması için AB ve ulusal istatistik yetkililerine açık tutar.

28 Aralık 2000 tarihli Atıkların Yakılmasına İlişkin Konsey Direktifinin (2000/76/EC)[88] amacı, atıkların yakılması ve beraber yakılmasının çevre üzerindeki olumsuz etkilerini, özellikle havaya, toprağa, yüzeysel sulara ve yeraltı suyuna yapılan emisyonlardan kaynaklanan kirlenmeyi ve zararları önlemek veya mümkün olduğu

[85] http://eur-lex.europa.eu, Official Journal of the European Union (1996), (Erişim Tarihi 26.05.2011)

[86] Steiner ve Wiegel, s.21.

[87] http://eur-lex.europa.eu, Official Journal of the European Union (1999), (Erişim Tarihi: 28.05.2011)

[88] http://eur-lex.europa.eu, Official Journal of the European Union (2000), (Erişim Tarihi. 30.05.2011)

derecede kısıtlamaktır. Yakma sonucu oluşan artıklar, miktar ve zararlılık bakımından minimuma indirilmeli, elverişli olduğu durumlarda geri dönüştürülmeli ve AB ve ulusal mevzuata uygun olarak bertaraf edilmelidir. Yüksek seviyede bir çevresel koruma ve insan sağlığının korunması için, AB içerisinde atıkları yakan ve beraber yakan tesislere ilişkin olarak sıkı faaliyet koşullarının, teknik şartların ve emisyon limit değerlerinin belirlenmesi ve muhafaza edilmesi gereklidir. Yakma veya beraber yakma tesisinin faaliyetinden kaynaklanan kalıntıların, miktarları ve zararları asgariye indirilmeli, uygun olan hallerde kalıntıların doğrudan tesisin içinde veya AB mevzuatına uygun olarak dışarıda geri dönüşümleri yapılmalıdır.

Avrupa Parlamentosu 2004/35/EC[89] Yönergesi ve çevresel hasarın önlenmesi ve iyileştirilmesine açısından çevresel güvenilirlik konulu 21 Nisan 2004 Konsey kararıyla, Çevresel Yükümlülük Yönergesini kabul etmiştir. AB bu düzenlemeyle çevreye (su, toprak ve doğa) zarar verenleri hukuksal ve maddi olarak sorumlu tutmayı amaçlamaktadır. Bir "kirletici cezası" prensibi oluşturan yönerge, çevresel hasarın, vergi mükellefi yerine kirleticinin kendisi tarafından karşılanarak giderildiğinden emin olmayı amaçlamaktadır. Bu uygulamayla ilk önce işletmenlerin çevresel hasar vermekten kaçınmasını teşvik etmesi beklenmektedir. Bu yönerge "kirletici cezası" prensibini uygulamaya koymak için düzenlenen ilk mevzuattır. Yönerge; hayvanların, bitkilerin, doğal habitatların ve su kaynaklarının zarar görmesini ve toprağı etkileyen zararları engelleyen bir yükümlülük görüşü için genel bir çerçeve oluşturur. Yükümlülük tasarısı bazı belli mesleksel aktivitelere ve işletmenin kabahatli ya da ihmalkâr olduğu diğer aktivitelere istinadendir. Ayrıca kamusal otoriteler de sorumlu işletmenlerin gerekli önlemleri ya da iyileştirici tedbirleri aldığını ya da finanse ettiğini garanti etmekle yükümlüdürler.[90]

Atık Üzerine Konsey Yönergesi (05 Nisan 2006 Tarihli, 2006/12/EC Direktifi), 17 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 22 maddeden oluşmaktadır.

[89] http://eur-lex.europa.eu, Official Journal of the European Union (2004), (Erişim Tarihi: 14.05.2011)
[90] Steiner ve Wiegel, s.21.

Direktif, atık kategorileri, bertaraf yöntemleri ve geri kazanım işlemlerinin listelenmiş olduğu eklere sahiptir.[91]

Yeni direktif incelendiğinde, ortaya konan yaklaşımlar şu şekilde özetlenebilir:[92] Atık üzerine Konsey Yönergesi, AB üye devletleri için atık yönetimi çerçevesini oluşturur ve hedefleri belirler. Yönergenin hedefleri aşağıdaki şekillerde uyarlamıştır: Atık yönetimi planları üye devletlerce hazırlanmalı ve 2012 yılına geldiğimizde yıllık toplam atık üretimi 2008 yılı değerlerine düşmüş olmalıdır. 2020 yılına gelindiğinde kentsel atığın %50si ve inşaat ve moloz atıklarının %70i geri dönüştürülmüş olmalı, 2015 yılına gelindiğinde ayrıştırılmış toplama aşağıda belirtilen atık alanlarına ayrılmış olmalıdır: Kâğıt, Metal, Plastik Cam, Tekstil, Bakterilerle ayrışabilenler, Yağ kalıntıları, Tehlikeli atıklar. Yüksek enerji verimi göstermediği sürece (atığın %60 ya da 65' lik miktarı ısı ya da elektrik olarak yeniden elde edilmelidir) atık yakma tesisleri geri dönüşüm olanakları olarak dikkat çekmemelidir. Yönerge atık hiyerarşisi zaman çizelgesi oturtmaya karar vermiştir, sıralama şöyledir: Önlem, en aza indirgeme, yeniden kullanma, geri dönüştürme, enerji yeniden elde etme ve bertaraf etme'dir. Bu hiyerarşi 3R prensibinde tanımlandığı şekilde devam etmektedir ve benzer mantıktadır. Yine, piramit bu hiyerarşi içerisindeki öncelikleri benzer şekilde sembolize etmektedir.

Söz konusu direktifte atık ile ilgili tanımlar yapılmakta; direktifin kapsadığı atık kategorileri ile bertaraf ve geri kazanım faaliyetleri sıralanmaktadır. Bunların dışında direktif, kapsam dışında tutulan atık türleri, atık yönetimi ile ilgili genel esaslar yetkili otoritenin oluşturulması, atık yönetim planları, geri kazanım ve bertaraf faaliyeti yapan işletmelerin lisans alma zorunluluğu, bu işletmelerin kayıt tutma zorunluluğu ve periyodik olarak denetlenmeleri ile atık bertaraf maliyetlerinin kirleten öder ve üretici sorumluluğu ilkeleri kapsamında karşılanması gibi atık yönetiminin temelini ve ana ilkelerini oluşturan hükümler içermektedir. Söz konusu direktif, atıkların toplanmasından bertarafına kadar her aşamada insan ve canlı sağlığını tehlikeye düşürebilecek her türlü olumsuz etkiyi ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

[91] http://eur-lex.europa.eu , Official Journal of the European Union (2006), (Erişim Tarihi: 10.06.2011)
[92] Steiner ve Wiegel, s.19.

B.Türkiye'de Atık Yönetimi Mevzuatı

AB'ye uyum açısından ülkemizin en sorunlu alanlarının başında çevre gelmektedir. AB Müktesebatının en kapsamlı alanlarından birisini oluşturan çevre, üyelik sürecinde Türkiye'yi en çok zorlayacak alan olarak görülmektedir. Müktesebata uyum için en yüksek maliyet gerektiren çevre konularının başında da atık yönetimi gelmektedir. AB Müktesebatı ile uyum sağlanması amacıyla AB'nin mali ve teknik desteği ile bu alanda çeşitli projeler yürütülmüş, bu projeler çerçevesinde hem mevzuatın uluslar arası standartlar ve AB Müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi, hem de AB uyum sürecinde yapılması gerekenlerin tespiti ve planlanması açısından önemli mesafeler kaydedilmiştir. Bu yöndeki çalışmalar istikrarlı bir şekilde sürdürülmektedir.

Ülkemizde atık yönetimi ile ilgili yasal düzenlemelerin başlangıcı çok eski tarihlere kadar gitmektedir. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, atıkların toplanması, depolanması, halk sağlığının korunması için gerekli önlemlerin alınması hususlarına ilişkin düzenlemeler içermektedir. Bu tarihten itibaren gerçekleştirilen diğer yasal düzenlemelerde de atık yönetimine ilişkin doğrudan ya da çevre ve insan sağlığının korunması bağlamında dolaylı hükümler yer almıştır. Başta Anayasamız olmak üzere, birçok yasada çevrenin korunması ve geliştirilmesine yönelik çok sayıda düzenleme yer almakta ve bu düzenlemelerin sayısı, çevrenin artan önemine paralel olarak gün geçtikçe artmaktadır. Atık yönetimine ilişkin düzenlemeler de çevre mevzuatımızın en kapsamlı alanlarından birini teşkil etmektedir.[93] 1982 Anayasası çevre korumaya yönelik hedefler koymuş; 56. maddesinde, "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir" hükmüne yer verilmiştir.

1983 tarihli ve 2872 Sayılı Çevre Kanunu, çevre koruma-kullanma dengesini sağlamaya yönelik mevzuat içinde en temel düzenlemedir. Yıllar içerisinde çeşitli maddeleri değiştirilen bu düzenlemeye yönelik revizyon, ancak 23 yıl sonra 26.04.2006

[93] T.C. Sayıştay Başkanlığı, Türkiye'de Atık Yönetimi, *Ulusal Düzenlemeler ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi Performans Denetimi Raporu,* Ocak 2007, s.12.

Tarihli ve 5491 Sayılı Çevre Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile gerçekleştirilebilmiştir. Değişiklik öncesindeki Çevre Kanunu hükümleri incelendiğinde, tehlikeli atıklara ilişkin özel bir başlık bulunmamakta, sadece zararlı kimyasal maddelere ilişkin bir başlığa (md.13) yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte dikkati çeken önemli bir detay, "Tanımlar" başlıklı 2. maddede yer alan "atık" tanımına ilişkindir. Bu tanıma göre, atık, "bir faaliyet sonucunda çevreye atılan veya bırakılan zararlı maddeleri" ifade ederken, böylesi bir tanım, "her atık zararlı mıdır?" sorusunu akla getirmekteydi. Çevre Kanunu'nda yapılan 2006 değişikliklerine kadar geçen 23 yıllık sürede "atık" kavramı, zararlı bir niteliğe sahip bir şekilde algılanmıştır. Çok geç de olsa bu detay fark edilerek atık tanımındaki "zararlı" ifadesi kaldırılmış, yeni tanıma göre atık, "herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde" olarak anlam kazanmıştır (5491 ile değişik, m.2). Diğer taraftan, 5491 Sayılı Yasa ile değişik Kanun hükümleri incelendiğinde, tanımları içeren 2. maddenin kapsamı genişletilmiş ve "tehlikeli atık" kavramı da tanımlar arasında yerini almıştır.[94]

Bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak amacını (md.1) taşıyan Çevre Kanunu'na göre, tehlikeli atıklar da dâhil her türlü atık oluşumunu kaynağında azaltan ve atıkların geri kazanılmasını sağlayan çevre ile uyumlu teknolojilerin kullanılması esası getirilmiştir (md.3-f). Bunun dışında tehlikeli atıklar da dâhil olmak üzere her türlü atığın, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama verilmesi, depolanması, taşınması, uzaklaştırılması kanunen yasaklanmıştır. Kirletme yasağını düzenleyen 8. madde ile ilişkili olarak, tehlikeli atıklara ilişkin düzenlenmiş diğer bir hüküm de atık üreticisi konumundaki tesis ve işletmelerin izin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüklerini içeren 11. maddesinde yer almaktadır. Buna göre tehlikeli atık üreticileri, yönetmelikle belirlenecek esaslara göre atıklarını bertaraf etmek veya ettirmekle yükümlüdürler. Ayrıca (evsel atıklar hariç) tehlikeli atık taşıma ve toplama işlerini yapan kurum veya kuruluşların Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan lisans alması zorunlu kılınmıştır.

[94] 26.04.2006 Tarihli ve 5491 Sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, md.2.

2006 değişiklikleriyle ayrı bir kavram olarak yer almasının yanısıra, tehlikeli atıklar konusunda getirilen en önemli yenilik, söz konusu atıkların ayrı bir başlık altında ele alınmış olmasıdır (md.13). Bir başka deyişle, değişiklik öncesinde tek başına tehlikeli kimyasallar başlığını düzenleyen maddeye "tehlikeli atıklar" ifadesi de eklenerek madde kapsamı zenginleştirilmiştir. Her iki başlığın aynı madde altında düzenlenmiş olması, tehlikeli atıklar ile tehlikeli kimyasallar arasındaki ilişkiye dikkati çekmektedir. Nitekim, tehlikeli atıklar ile kimyasallar arasındaki ilişki; tehlikeli kimyasal maddelerin atık konumuna gelmeden önce ve atık konumuna geldikten sonraki durumlarına bağlı olarak kurulabilir. Şöyle ki, Çevre Kanunu'nun 5491 Sayılı Kanun ile Değişik 13. maddesine 2006 değişiklikleriyle eklenen hüküm gereğince, tehlikeli kimyasalların atık konumuna gelinceye kadar geçen süreçte kullanım alanları ve miktarları, etiketlenmesi, ambalajlanması, sınıflandırılması, depolanması, risk değerlendirilmesi, taşınması ile ihracatına ilişkin usûl ve esasların Çevre ve Orman Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde de tehlikeli kimyasal atıklar, "tehlikeli atık" olarak tanımlanmaktadır.

Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde de risk kodları, tehlike sembol ve işaretleri gibi hususlarda Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği hükümlerine atıf söz konusudur. Ancak burada değinilmesi gereken bir konu şudur; tehlikeli kimyasallar konusunun da düzenlendiği Çevre Kanunu'nun ilk hükümleri 1983 yılına dayanmasına, söz konusu atıklara ilişkin ilk yönetmelik 1993 yılında çıkarılmış olmasına, üstelik 2001 yılında da bir değişiklik yaşanmasına rağmen tehlikeli kimyasalların bir atık haline gelebileceği gerçeği ancak 2006 yılına gelindiğinde fark edilmiştir. Bunun bir sonucu olarak, tehlikeli atıklar alanında ilk yönetmeliğin çıkarılmış olduğu 1995 yılına kadar yaşanmış olan yasal boşluk sürecinde, tehlikeli atıkların bir kısmı evsel nitelikli katı atıklar ile bertaraf yoluna gidilirken, bir kısmı da depolanmıştır.

Revizyon öncesi hükümlerde atık kavramı ele alınırken "tehlikelilik" özelliğinin ihmal edildiği görülmektedir. Bunun da en önemli nedeni, 1983 yılı itibariyle oluşturulmuş söz konusu mevzuat hükümlerinin, tehlikeli atıklara ilişkin yasal düzenlemenin ilk olarak gerçekleştirildiği 1995 yılından 12 yıl önce çıkarılmış olması

ile açıklanabilir. Bununla birlikte tehlikeli atık olgusunun Çevre Kanunu hükümleri kapsamına ancak, 1995 yılından 2006 değişikliklerine kadar geçen 11 yıllık uzun bir süre sonrasında alınmış olması da düşündürücü bir gerçektir. Bu durum da yasal alanda gerçekleştirilen düzenlemelerin geçen zaman içerisinde bütünleşmiş bir algılama düzeyine erişmediğinin bir göstergesidir. Ayrıca kanunda tehlikeli atıkların ithalatı yasaklanmıştır. İhracatına ilişkin usûl ve esasların ise Çevre ve Orman Bakanlığı'nca yayımlanacak yönetmelikle[95] belirleneceği ifade edilmektedir.

Çevre Kanunu'nda tehlikeli atıklar konusunda hüküm altına alınan bir diğer konu da "müteselsil sorumluluk" tur. Buna göre, tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunanlar, Çevre Kanunu ile getirilen yükümlülükler açısından müteselsilen sorumlu sayılmışlardır. Olası bir kaza sonucu üçüncü şahıslara verilebilecek zararlar konusunda tehlikeli atık mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu kılınmıştır. Bu konunun altında yatan temel anlayış "kusursuz sorumluluk" ve "kirleten öder" ilkeleri ile açıklanabilir.[96]

[95] 14 Mart 2005 Tarihli Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği. Tehlikeli atıkların tanımı ile tehlikeli atıkların oluşum aşamasından itibaren toplanması, ayrılması, geçici ve ara depolanması, geri kazanılması, yeniden kullanılması, taşınması, bertaraftı, bertaraf sonrası kontrolü, ihracatı, transit geçişi, ambalajlanması, etiketlenmesi, denetimi ve atık yönetim plânlarının hazırlanması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça yayımlanacak yönetmelikle belirlenir. (Çevre Kanunu, 5491 ile değişik 13.md.)

[96] " Kusursuz sorumluluk, ortaya çıkan hukuka aykırı sonuçtan failin kusur koşulu aranmaksızın sorumlu tutulması ilkesidir. Sebep sorumluluğu ya da nesnel sorumluluk adlarıda verilebilen sorumluluk ilkesi çevre hukukunda şöyle savunulmaktadır: çevre kaynaklarından yararlanarak kazanç elde edenlerin, bu etkinliklerin doğuracağı sonuçların sorumluluğuna katlanması gerekir. Kirlenmenin önlenmesi, sınırlandırılması ve mücadele için yapılan harcamaların kirleten tarafından karşılanması hükmü ile çevre hukukunda kirleten öder ilkesi benimsenmiştir."http//www.yayin.todaie.gov.tr/goster.php?cevrehukunda sorumluluk, (Erişim Tarihi:10.11.2001)

Tehlikeli atıklar özelinde Çevre Kanunu'nda düzenlenmiş bir diğer konu, idari para cezalarına ilişkindir (md.20). Söz konusu hükümlere göre Çevre Kanunu'nda tehlikeli atıklarını çevreye zarar verecek şekilde deşarj eden, ülkeye sokan, bildirimsiz şekilde ihraç eden, toplama, ayırma, depolama, geri kazanım ve bertaraf işlemlerini yönetmeliğe aykırı olarak gerçekleştirenlere ö idari para cezaları öngörülmüştür.[97]

Türk Ceza Kanunu da çevreye zarar veren atıklar konusunda düzenleme içermektedir. Ceza Kanununun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve "çevreyi", toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir.[98]

Atıklara ilişkin olarak çevreye karşı işlenen suçlar ve öngörülen cezalar 181. ve 182. maddelerinde tanımlanmıştır. Suçların mahiyetine bakıldığında, alıcı ortama kanun ve yönetmeliklere aykırı bir biçimde atıkların bırakılmasına ilişkindir. Kanunda, alıcı ortama bırakılması suç teşkil edecek atık türleri hakkında bir ayrıma gidilmemiştir. Ancak atılan atıkların çevreye ve canlı sağlığı açısından risk yaratacak özelliklere sahip olması, verilecek cezaların arttırılmasına neden olmaktadır.

---

[97] 31 Ocak 2007 tarih ve 26420 sayılı Resmi gazete'de yayımlanan "2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ" kapsamında öngörülen idari para cezaları şöyledir: 1. Ülkenin egemenlik alanına giren ve yargılama yetkisine sahip olduğu denizler ile bağlantı suları, göller ve akarsularda tehlikeli atıkların deşarjı durumunda uygulanacak idarî para cezaları, petrol ve türevleri kategorisi esas alınarak on katı verilir. (md.20-ı) 2. Tehlikeli atıklarını her türlü şekilde ülkeye girişini sağlayanlara ayrı ayrı 2.000.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir (md.20-t) 3. Tehlikeli atıkları ilgili mercilere ön bildirimde bulunmadan ihraç eden veya transit geçişini yapanlara 2.000.000 Türk Lirası idarî para cezası verilir (md.20-u) 4. Çevre Kanunu'nda ve ilgili yönetmeliklerde öngörülen yasaklara veya sınırlamalara aykırı olarak tehlikeli atıkları toplayan, ayıran, geçici ve ara depolama yapan, geri kazanan, yeniden kullanan, taşıyan, ambalajlayan, etiketleyen, bertaraf eden ve ömrü dolan tehlikeli atık bertaraf tesislerini kurallara uygun olarak kapatmayanlara 100.000 Türk Lirasından 1.000.000 Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. (md.20-v) Ayrıca (t), (u) ve (v) bentlerinde belirtilen yasaklara aykırılık kurum, kuruluş ve işletmelerce gerçekleştiriliyorsa idarî para cezaları üç katı olarak verilir. Maliye Bakanlığı'nın 2006 yılı yeniden değerleme oranını %7,8 olarak tespit ve ilan etmesiyle birlikte, yukarıda belirtilen idari ceza miktarları, 01.01.2007-31.12.2007 tarihleri arasında, belirtilen değerleme oranı eklenerek uygulanacaktır.

[98] 5237 Sayılı ve 26.9.2004 Tarihli Türk Ceza Kanunu, 12.10.2004 Tarihli ve 25611 Sayılı Resmi Gazete. "Çevrenin kasten kirletilmesi" başlıklı 181 inci maddesinin birinci fıkrası ile "Çevrenin taksirle kirletilmesi" başlıklı 182 nci maddesinin birinci fıkrası yayımı tarihinden itibaren iki yıl sonra, diğer hükümleri 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

C. Çevre Bakanlığı Atık Yönetimi Mevzuatı

1. Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği

Daha önce de belirtildiği üzere Türkiye'de tehlikeli atık uygulamalarının normatif bir temele oturtulması, 1995 yılında çıkarılan bir yönetmelik ile gerçekleşmiştir. 1995-2001 yılları arasında 4 değişiklik[99] geçiren ve 2005 yılına kadar yürürlükte kalan bu yönetmelik, 14 Mart 2005 tarihli yeni yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır. 2005 tarihli yönetmeliğin yasal dayanakları 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun "Kirletme yasağı" (md.8), "İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğü" (md.11) ile "Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğü" (md.12) başlıklarını düzenleyen hükümleri ile tarafı bulunduğumuz Basel Sözleşmesi'nin[100] "Tehlikeli Atıkların Ulusal Tanımı" başlıklı 3. maddesidir. Yönetmeliğin amaçları şöyle özetlenebilir: üretiminden nihai bertarafına kadar; canlı ortamına ve çevreye zarar verecek şekilde alıcı ortama verilmesinin önlenmek, üretim ve taşınmalarına ilişkin kontrol mekanizmalarını kurmak, ithalini yasaklayıp ihracatının kontrolünü yapmaktır. Yönetim süreçlerine ilişkin teknik ve idari standartları oluşturmak, üretimini kaynağında en aza indirmek ya da üretildiği yere en yakın noktada bertaraf edilmesini sağlamak, yeterli sayıda bertaraf tesisi kurulması ile bu tesislerin denetimini sağlamaktır.

---

[99] Değişiklikler, 27 Ağustos 1995 tarih ve 22387 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmasında bazı aksaklık ve darboğazlarla karşılaşıldığı, ayrıca Avrupa Birliği mevzuatına uyum çalışmaları doğrultusunda Yönetmeliğin bazı maddelerindeki esasların ve sınır değerlerin Topluluk direktiflerinde yer alan değerlere uygun hale getirilmesi gerekçeleriyle gerçekleştirilmiştir. *Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikler:* 25 Aralık 1996 tarih ve 22858 sayılı Resmi Gazete, 15 Haziran 1997 tarih ve 23020 sayılı Resmi Gazete, 25 Eylül 1999 tarih ve 23827 sayılı Resmi Gazete, 10 Temmuz 2001 tarih ve 24458 sayılı Resmi Gazete.

[100] "Basel Sözleşmesi, tehlikeli atıkların sınırlar ötesi taşınımı ve bertarafının kontrolü hakkındadır. Sözleşme uyarınca, tehlikeli atıkların ve diğer atıkların öngörülen sınırlar ötesi taşınışına ait bilgilerin ilgili devletlere bildirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, ihracatçı devlet, tehlikeli atıkların veya diğer atıkların öngörülen sınırlar ötesi taşınmasını ilgili devletin yetkili makamına yazılı olarak bildirecektir. İthalatçı devlet de, söz konusu taşınıma şartlı veya şartsız olarak rıza gösterdiğini, izin vermeyi reddettiğini veya ek bilgi istediğini belirten yazılı cevabını bildirimde bulunan tarafa gönderecektir. Tehlikeli atıkların veya diğer atıkların transitine ilişkin olarak ise; Sözleşme'ye taraf olan transit devletlerin her biri, bildirimi almış olduğunu derhal bildirimde bulunan tarafa teyid edecek ve daha sonra, söz konusu taşınıma şartlı veya şartsız olarak rıza gösterdiğini, izin vermeyi reddettiğini veya ek bilgi istediğini belirten yazılı cevabını 60 gün içinde bildirimde bulunan tarafa gönderebilecektir." http://www.gumruk.gov.tr/tr-TR/sss/Sayfalar/cevre.aspx, (Erişim Tarihi:11.12.2011)

Sadece tehlikeli olarak nitelendirilen atıklar bu yönetmelik kapsamında olup yerli ve yabancı bayraklı gemilerin ve diğer deniz araçlarının normal faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların liman kabul tesislerine veya atık toplayıcı gemilere boşaltılması kapsam dışında bırakılmıştır.[101]

Avrupa Birliği uyum çalışmaları içinde 2005 tarihli Tehlikeli Atık Yönetmeliği'nde yeni birtakım değişiklikler de söz konusudur. Bu değişikliklere baktığımızda; kapsam bölümünde yönetmelik ekleri açıkça tanımlanmış, ara depolama, geçici depolama, inert atık,[102] ön lisans, geçici çalışma izni gibi yeni kavramlar eklenmiştir. Atıkların lisans sahipleri dışında toplanması, satışı ve bertarafı ile atıkların diğer yakıtlara karıştırılarak yakılmasını yasaklayan ilkeler getirilmiştir. Tehlikeli atıkların diğer atıklarla karıştırılmaması, mümkünse öncelikle ayrıştırılması, ayrıştırılamıyorsa tüm atığın tehlikeli atık sayılması belirtilmiştir. Atıkların geçici depolanmasının mümkün olduğu durumlarda tesis içinde yapılmasına öncelik verilmesi gibi ilkeler eklenmiştir. Çevre ve Orman Bakanlığı'na halkı bilgilendirme görevi getirilmiştir. Bakanlığın atıkların tehlikelilik analizlerini akredite laboratuarlar veya uluslararası kabul gören kuruluşlara üretici tarafından yaptırılmasını temin edeceği

[101] Yönetmeliğin bölümleri ve ana başlıkları şunlardır: Birinci Bölüm: Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar, İlkeler, İkinci Bölüm: Görev, Yetki ve Sorumluluklar, Üçüncü Bölüm: Taşıma İle İlgili Hükümler, Dördüncü Bölüm: Atıkların Geri Kazanımı ve Bertarafına İlişkin Hükümler , Beşinci Bölüm: Ara Depolama ve Arıtım Tesisleri İle İlgili Hükümler, Altıncı Bölüm: Bertaraf Tesislerine Lisans Verilmesi İle İlgili Hükümler, Yedinci Bölüm: Düzenli Depolama Tesisleri İnşaatı ve İşletilmesi, Sekizinci Bölüm: Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınımı, Dokuzuncu Bölüm: Diğer Hükümlerdir. Ek-1: Atığı Üründen Ayıran Kriterler, Ek-2: Bertaraf Yöntemleri ve Geri Kazanım İşlemleri, Ek-3: Doğal Karakterlerine ya da Onları Oluşturan Aktivite'ye Göre Tehlikeli Atık Kategorileri, Ek-4: (Ek-5)'te Açıklanan Özelliklere Sahip Olduğunda Tehlikeli Olan Ek 3-B'deki Atıkların İçerikleri, Ek-5: Tehlikeli Kabul Edilen Atıkların Özellikleri, Ek-6: (Ek-7)'de (M) İle İşaretlenmiş Atıklar İçin Tehlikeli Atık Eşik Konsantrasyonları, Ek-7: Tehlikeli Atık Listesi'dir. Bu yönetmelikle getirilen şekli bir yenilik söz konusudur. Ek-7'de (A) harfi ile kodlanmış atıklar, tehlikeli olup olmadıkları konusunda bir inceleme gerekmeksizin kesinlikle tehlikeli atık olarak kabul edilmektedir. (M) harfi ile kodlanmış atıklar ise tehlikeli özelliklerinin belirlenmesi için EK-6'da yer alan eşik konsantrasyon değerlerine bakılarak tehlikeli atık olup olmadığına karar verilmesi gereken atıklardır.

[102] 14 Mart 2005 Tarihli Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin 4. maddesinde İnert atık şöyle tanımlanmaktadır: Fiziksel, kimyasal veya biyolojik olarak önemli derecede herhangi bir değişime uğramayan, çözünmeyen, yanmayan, fiziksel veya kimyasal olarak reaksiyona girmeyen, biyolojik bozulmaya uğramayan maddelerdir. Temas ettiği maddeleri çevreye veya insan hayatına zarar verecek şekilde etkilemeyen ve toplam sızıntı kabiliyeti ve ekotoksisitesi önemsiz miktarda olan, özellikle yüzey ve yeraltı suyu kirliliği tehlikesi yaratmayan maddeleri ifade etmektedir.

açıkça belirtilmiştir. Valilik yerine "Mülki Amir" Belediyeler yerine "Mahalli İdareler" ifadesi getirilmiştir. Ayrıca Mülki amirler ile belediyelere eski yönetmelikte yer alan "görev ve yetki" tanımlaması "Alınacak Tedbirler" şeklinde değiştirilmiştir. Görev ve yetki tanımlaması sadece Çevre ve Orman Bakanlığı için geçerli hale getirilmiştir. Yönetmelikte yapılan değişiklikle, geçici depolama izinlerine ilişkin olarak miktar ve süre sınırı getirilmiştir. (Ayda 1000 kg. dan fazla üretenler ve 6 ayı geçmemek kaydıyla) Yerel yönetimlerin sorumluluk alanındaki tehlikeli atıklar için "evlerden kaynaklanan tehlikeli atık" tanımlaması getirilmiştir. Belediyelere yönetmeliğin yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 6 ay içinde atık yönetim planlarını hazırlama sorumluluğu verilmiştir. Atık beraraf tesislerinin atık üreticileri veya bertaraf edicilerinden ayrı kurabilme durumu belediyelerin isteğine bırakılmıştır. Atık üreticilerine atıkların bertaraf edilmesi amacıyla belediyelerle ya da gerçek ve tüzel kişilerle ortak atık bertaraf tesisleri kurmak ve gerekli harcamalara katkıda bulunmak yükümlülüğü verilmiştir. Ayrıca, atık üreticilerine atıklarını bertaraf tesisine göndermeden önce fiziksel, kimyasal ve biyolojik işlemlere tabi tutma, çalışanların sağlığı ve güvenliğine yönelik tedbirleri alma, kaza durumunda bir ay içinde tesisi eski haline getirme, kaza ayrıntılarını valiliğe rapor etme gibi yeni yükümlülükler getirilmiştir. Bertaraf edicilere ise; faaliyetleri hakkında atığın tesise kabul tarihi, atığın kaynağı, miktarı, taşınım türü ve bertaraf/geri kazanım yöntemi gibi bilgileri içeren yıllık raporlarını valiliğe göndermek ve 5 yıl boyunca saklamak yükümlülüğü verilmiştir. Bazı atıklara ilişkin lisanslı araçlarla taşıma muafiyeti getirilmiştir. Eski yönetmelikte atıkların sadece bertarafı söz konusu iken yeni yönetmelikle "geri kazanım" tanımlaması eklenmiştir. Tehlikeli atıkların en düşük yakma sıcaklıkları değiştirilmiştir. Bertaraf tesislerine geçici izin ve lisans verilmesi konusunda yeni hükümler eklenmiştir. Düzenli depolama tesisi kurulamayacak yerler içine birinci sınıf tarım arazileri, özel çevre koruma alanları ve milli parklar eklenmiştir. Atıkların ithaline ilişkin hükümler yeniden düzenlenmiştir. Atık Yönetim Komisyonu kaldırılmış, özel atıklar başlığı eklenmiştir. "Yönetmeliğe Aykırılık" başlığı, "Cezai Hükümler" başlığı ile değiştirilmiştir.

2. Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin[103] amacı, Tıbbi atık oluşturan süreçler sonucunda tehlikelilik özelliğine sahip ve tehlikeli atık olarak nitelendirilen atıklar da söz konusudur. Bu nedenle Tıbbi atık yönetmeliği hükümlerinde ve eklerinde tehlikeli atık nitelendirilme kriterlerine yer verilmiştir.[104] Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nde tehlikeli atık tanımına yer verilmesinin yanı sıra "Tehlikeli Atıklar" başlığını taşıyan ayrı bir madde hükmü düzenlenmiştir. Yönetmelikte tehlikeli atıklar, ünitelerden kaynaklanan, genotoksik,[105] farmasötik [106] ve kimyasal atıklar ile ağır metal içeren atıkları ve basınçlı kaplar olarak tanımlanmıştır.

Yukarıdaki tanımda geçen tehlikeli atık gruplarının hangi tür atıkları kapsadığına ilişkin bilgiler, tıbbi atıklara ilişkin yönetmelikte tanımlanmıştır. *Genotoksik nitelikli tehlikeli atıklar*; "Hücre DNA'sı üzerinde mutasyon yapıcı, kanserojen veya insan veya hayvanda düşüğe neden olabilen türden farmasötik ve kimyasal maddeleri, kanser tedavisinde kullanılan sitotoksik (antineoplastik) ürünleri ve radyoaktif materyali ihtiva eden atıklar ile bu tür ajanlarla tedavi gören hastaların idrar ve dışkı gibi vücut çıkartılarını" ifade etmektedir. *Farmasötik nitelikli tehlikeli atıklar*; "kullanma süresi dolmuş veya artık kullanılmayan, ambalajı bozulmuş, dökülmüş ve kontamine olmuş ilaçlar, aşılar, serumlar ve diğer farmasötik ürünler ve bunların artıklarını ihtiva eden kullanılmış eldivenler, hortumlar, şişeler ve kutulardır." *Tehlikeli nitelikli kimyasal atıklar* ise; "ünitelerde tedavi, tanı veya deneysel araştırmalar gibi tıbbi alanlarda kullanılan ve insan ve çevre sağlığı için çeşitli etkilerle zararlı olabilen kimyasal maddelerin gaz, katı veya sıvı atıklarıdır."

---

[103] Resmi Gazete, 22 Temmuz 2005 tarihli ve 25883 sayılı.
[104] 2005 Tarihli Tıbbi atıklara ilişkin yönetmeliğe ait EK-2'de F grubu altında yer alan, fiziksel veya kimyasal özelliklerinden dolayı ya da yasal nedenler dolayısı ile özel işleme tabi olacak atıklar tehlikeli atık grubunda değerlendirilmiştir. Bu gruba giren atıklar; tehlikeli kimyasallar, sitotoksik ve sitostatik ilaçlar, amalgam atıkları, genotoksik ve sitotoksik atıklar, farmasötik atıklar, ağır metal içeren atıklar, basınçlı kaplardır.
[105] Genler üzerinde toksik etkisi olan anlamındadır, www.tipterimleri.com, (Erişim Tarihi:15.08.2011)
[106] İlaçla ilgili, eczacılıkla ilgili anlamındadır, www.tipterimleri.com, (Erişim Tarihi:15.08.2011)

Yönetmelikte tehlikeli atıkların diğer atıklardan ayrı olarak toplanacağı, bu atıkların bertarafının da Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine göre yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu grupta yer alan kimyasal atıkların, toksik, korozif (pH<2 ve pH>12), yanıcı ve reaktif (su ile reaksiyon verebilen, şoklara hassas) özelliklerden en az birine sahip olmaları durumunda tehlikeli atık olarak kabul edileceği de belirtilmektedir. Ayrıca röntgen banyo sularının geri kazanımı veya bertarafı Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda yapılacaktır.

Yönetmelik ayrıca tehlikeli atıklara ilişkin uygulama sınırlılıkları da getirmiştir. Buna göre tehlikeli atıkların kanalizasyon sistemine boşaltılması, doğrudan havaya verilmesi, düşük sıcaklıklarda yakılması, evsel atıklarla karıştırılması ve depolanarak bertaraf edilmesi kesinlikle yasaktır. Tıbbi atık yönetmeliğinde tehlikeli atık yönetmeliği ile ilişkilendirilen bir diğer konu ise tıbbi atıkların yakılması ile ilgilidir. Buna göre Tıbbi atıkların yakılarak bertaraf edilmesinde, Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin yakma ile ilgili maddelerinde belirtilen esaslara uyulacağı ifade edilmiştir.

Yine Tıbbi atık depolama tesislerinin depo tabanı teşkili ve sızıntı suyunun toplanmasında ve tıbbi atık bertaraf tesislerine ilişkin önlisans ve lisans alma konularında, tıbbi atık yönetmeliğinde ayrı bir kriter geliştirilmemiş olduğu görülmekte, konuya ilişkin olarak Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen esaslara uyulacağı kabul edilmiştir.

3. Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği

Yayınlandığı 1991 yılından 2005 yılına kadar 8 değişiklik geçirmiş olan bu yönetmeliğin[107] tehlikeli atıklara ilişkin yaklaşımı incelendiğinde, tehlikeli atıkların yönetmelik kapsamı dışında bırakıldığı görülmektedir. Buna göre, özel ve/veya resmi kuruluşlarca ve gerçek kişilerce üretilip çeşidi, özelliği ve miktarı itibari ile insanın sağlığına zarar veren, su, hava ve toprağı kirleten, yanıcı ve patlayıcı madde ihtiva eden, hastalık mikrobu taşıyabilen zararlı ve tehlikeli atıklar hakkında bu yönetmelik hükümlerinin uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Yönetmelikte, zararlı ve tehlikeli atık tanımı[108] yapılarak, bu atıkların katı atıklardan ayrı bertaraf edilmesi gereken atıklar olarak ele alındığı görülmektedir. Ayrıca belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelerin, bu alanlar dışında ise mahallin en büyük mülki amirinin; içerdiği zararlı maddeler dolayısıyla toplanması, değerlendirilmesi veya bertarafı özel işlemler gerektiren atıkları Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ve Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine göre bertaraf edeceği veya ettireceği hüküm altına alınmıştır.

Tehlikeli atıklar bu yönetmelik ile evsel katı atık depo alanına depolanacak atıklar ile evsel katı atık tesisinde yakılması yasak olan maddeler kapsamı dışında bırakılmıştır. Buna göre; evsel atıkları düzenli depolamak amacıyla inşa edilen depolara, insan ve çevre sağlığını korumak amacıyla tehlikeli atık sınıfına giren katı atıkların depolanamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, evsel katı atık, evsel arıtma çamuru ve evsel katı atık benzeri endüstriyel atıkları yakmak maksadı ile inşa edilen yakma tesislerinde tehlikeli atıkların yakılmasının yasak olduğu açık bir biçimde belirtilmiştir.

---

[107] Yönetmelik, 14.3.1991 tarih ve 20814 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış; 03.04.1991 tarih ve 20834 sayılı Resmi Gazete'de, 22.02.1992 tarih ve 21150 sayılı Resmi Gazete'de, 02.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de, 15.09.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de, 18.08.1999 tarih ve 23790 sayılı Resmi Gazete'de, 29.04.2000 tarih ve 24034 sayılı Resmi Gazete'de, 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de, 05.04.2005 tarih ve 25777 sayılı Resmi Gazete'de değişiklik yapılmıştır

[108] Zararlı ve tehlikeli atık; patlayıcı, parlayıcı, kendiliğinden yanmaya müsait, suyla temas halinde parlayıcı gazlar çıkaran, oksitleyici, organik peroksit içerikli, zehirli korozif, hava ve su ile temasında toksik gaz bırakan, toksik ve ekotoksik özellik taşıyan ve bakanlıkça tehlikeli ve zararlı atık olduğu onaylanan atıklardır. (md.2)

4. Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği

Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği'ne[109] göre zararlı madde içeren pillerin, Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ne göre bertaraf edileceği belirtilmektedir. Yine aynı yönetmelik kapsamına giren atık pil ve akümülatörlerin uluslararası ticareti, ithalatı, ihracatı ve transit geçişinde Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

5. Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği

Tehlikeli atıkları ilgilendiren bir diğer yönetmelik de ambalaj atıklarına ilişkindir. Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamındaki atıklar ile kontamine olmuş ambalajlar, 2004 Tarihli eski yönetmeliği kaldırarak 2007 tarihinde yürürlüğe giren Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nde[110] ayrı bertaraf edilmesi gereken ambalaj atıkları olarak bu yönetmelik kapsamı dışında tutulmuştur. Bu atıkların toplanması, taşınması ve bertarafının Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümleri uyarınca gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

[109] Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği, 31.08.2004 Tarihli ve 25569 Sayılı Resmi Gazete, md.5/E, md.5/K.
[110] Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, 24.06.2007 Tarihli ve 26562 Sayılı Resmi Gazete, md.37.

D. Avrupa Birliği ve Türkiye Atık Mevzuatının Karşılaştırılması

Atık yönetimine ilişkin ilgili mevzuatın uygulanması yetkili otorite ve diğer tüm tarafların koordinasyonunu gerektirir. İlgili tüm bakanlıklar, belediyeler, iş çevresi, sanayi ve ticaret odaları, üniversiteler hatta sivil toplum kuruluşlarının da içerisinde görev alacağı bir yapılanma, günümüzde Bakanlığın yalnız ve etkisiz kaldığı bir platformda birincil öncelikler arasında olmalıdır. Dolayısıyla iletişim ve koordinasyon, politikaların etkin bir şekilde uygulanması için en önemli araçtır. Atık yönetim stratejileri geliştirilirken; merkezi yönetim, etkilenen tüm tarafların katılımını sağlamalıdır. Belediye birlikleri tehlikeli atık stratejilerinin uygulanmasına yönelik olarak teşvik edilmelidir. Bölgesel yaklaşımda Belediyeler Birliği Tehlikeli Atık Yönetimi, Avrupa Birliği'nde önerilen en uygun metottur. Ancak bunun hukuksal, finansal ve insan gücü kapasitesi açısından alt yapısının iyi hazırlanmış olması gerekir.

Çevre sorunlarına tahsis edilmiş olan Çevre Kirliliğini Önleme Fonu, 21.02.2001 tarihli ve 4629 Sayılı "Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun"[111] ile tasfiye edilmiştir. Yerel yönetimlerin uygulamaya yönelik kapasitelerinin geliştirilmesine destek olmak amacıyla tehlikeli atık uygulamalarında koruma-kullanma dengesinin sağlanmasına yönelik etkili yönetim için yerel bir fon oluşturulması gerekmektedir. Oluşturulacak fon, genel bütçeden yapılan aktarımlar ile yerel yönetimlerin bütçelerinden ayrılan paylardan oluşabilir. Fon ayrıca, kirlilik kontrol ve altyapı yatırımlarının finansı ile kısmen sanayi sektörüne ve atık üreticilerine dayandırılabilir.

Atık yönetimine ilişkin sorunların çözümü için öncelikle kurumsal kapasitenin geliştirilmesi zorunludur. Bakanlığın kurumsal kapasitesinin etkin bir izleme, denetim ve raporlama altyapısının geliştirilmesi, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonun artırılması, araştırma, eğitim ve yönlendirme gerekmektedir. İlgili mevzuatın taranarak tekrarların ve gereksiz yetki dağınıklığının giderilmesi amacıyla

[111] 03.03.2001 Tarihli 24335 Sayılı Resmi Gazete, 21.02.2001 tarihli ve 4629 Sayılı "Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun".

sadeleştirilmesi, kurumların daha etkin çalışmasını ve ulusal kaynakların daha rasyonel kullanımını mümkün kılacaktır. Yasaya aykırılıkların tespiti ve ceza kullanılması, izleme ve denetim gibi faaliyetler daha çok il düzeyindeki örgütlere devredilmeli; bakanlık merkez örgütü daha çok atık yönetim politika ve stratejilerini belirleyen, ve bunları sürekli geliştiren, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlayan, gerektiğinde atık yönetim uygulamalarını değil, bu uygulamaları yönetmekle ve yönlendirmekle sorumlu kurumları denetleyen bir yapıya kavuşturulmalıdır.[112]

Tehlikeli atık yönetiminde başarı, geniş bir ülke yüzölçümüne ve dağınık bir sanayi yerleşimine sahip olan Türkiye'de, yerel ve bölgesel inisiyatiflerin güçlendirildiği çözümlerle mümkün olabilir. Lisanslı bertaraf tesislerinin yetersizliği, buna bağlı olarak uzak mesafeler nedeniyle taşınma maliyetlerinin yüksekliği ara mekanizmaların kurulması yönünde bir baskı yaratmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın "Özel Atık Yönetimi Alanında Türkiye'nin Kapasitesinin Güçlendirilmesine İlişkin Eşleştirme Projesi" kapsamında planladığı düşünülebilir. "Etkileyen ve etkilenen" taraflar yönü ile geliştirilmeye uygun olan birlik yapılanması, atık üretimi ve bertarafı açısından ilgili özel sektör kuruluşları, bu tip yapılanmalar çerçevesinde rol alma istekliliği bulunan Sanayi Odaları (EBSO ve İSO vb.), meslek odaları ve sivil toplum dinamiklerinin, tehlikeli atık yönetimi için önemlidir.

Belediyelerin kurumsal ve teknik kapasiteleri yükseltilmedikçe tehlikeli atık yönetiminin unsurlarından biri olarak etkin ve verimli hareket edemeyeceği açıktır. Bu yüzden en uygun çözüm yollarından birisi, yerel yönetimlerin özel amaçlı birlikler oluşturmak suretiyle atık stratejileri konusunda sinerji yaratmalarıdır. Yerel yönetim birlikleri, atık yönetimi alanında strateji geliştirmek amacıyla özel bir önem verilen yapılardır. Yerel yönetim birlikleri, yerel yönetim sisteminde 1930 yılından bu yana var olan unsurlardır. Belli bir ya da birkaç görevi yerine getirmek üzere, yerel yönetimler arasında kurulan gönüllü ortaklıklar olan birlikler kamu hukuku tüzel kişileri olarak etkinlik gösterirler. Bu yapıların yerel olanakların birleştirilmesi, hizmetler için gerekli

[112] T.C. Sayıştay Başkanlığı, Türkiye'de Atık Yönetimi, *Ulusal Düzenlemeler ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi Performans Denetimi Raporu,* Ocak 2007, s.22.

en uygun ölçeğin elde edilebilmesi gibi çeşitli üstünlükleri vardır. Gelişmeleri ve yaygınlaşmaları 1970'li yıllarda başlayan birlikler, bu tarihlerde bölgesel nitelik taşıyan birliklerin kurulması ile dikkati çekmiştir. 1990'lı yıllarda ise, kentsel altyapı yatırımlarında, özellikle uluslararası ve yabancı kimi kuruluşlar ile dönemin Çevre Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı tarafından yüksek bir kabul görerek kurulmaları teşvik edilmeye başlanmıştır.

Ulusal ve uluslararası düzeydeki ilgi ve duyarlığın sürekli artması ve Avrupa Birliği üyelik sürecinin de etkisiyle, Türkiye'nin ulusal atık yönetim stratejisinin şekillendirilmesinde önemli mesafeler kaydedilmiştir. Günümüzde temel sorun, ulusal stratejinin uluslararası standartları tümüyle karşılayacak şekilde geliştirilmesi ve bir strateji belgesi ile çerçeve altına alınması; daha da önemlisi, uygulamaya geçirilmesini sağlayacak kurumsal ve teknik kapasitenin güçlendirilmesidir. Atık yönetiminde katılımcılığın artırılması ve kamuoyunun bilinçlendirilmesi de stratejik öncelikler arasında yer almalıdır.

AB ile müzakere sürecinde, çevre bölümü ekonomik etkileri nedeni ile zor müzakere başlıklarından biri olarak kabul edilmektedir. Çevre mevzuatının uygulama maliyetlerinin büyüklüğü nedeni ile çevre alanı, en çok geçiş düzenlemesi talebi gelen bölümdür. Çünkü müzakerelerdeki her iki tarafın da ortak hedefi çevre kalitesinin iyileştirilmesidir. Aday ülkeler, daha sıkı çevre standartlarının koyulmasına karşı olmamakla birlikte, bu çalışmaların mali planlama ile birlikte yürütülmesi gerektiğinden, AB fonları aday ülkelerdeki çevre projelerine daha çok aktarılmakta, böylece mali destek sağlanmaktadır.[113]

Adaylık öncesi süreçte mali protokoller eşliğinde gerçekleşen mali yardımlar, ülkemizin genişleme stratejisine dâhil olmasıyla birlikte nitelik değiştirmiş ve Birliğe üyeliği sağlayacak yapısal reformların gerçekleştirilmesini hedefleyen, Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Programda yer alan önceliklere uygun projeler kapsamında kullanılmasını esas alan yeni sisteme geçilmiştir. AB mali yardımları; Avrupa

[113] http://europa.eu.int/comm/environment/docum/programme.2001.pdf (Erişim Tarihi:12.09.2011)

Komisyonu tarafından, diğer aday ülkeler için olduğu gibi, her yıl Türkiye'ye de tahsis edilen hibe nitelikli yardımlardır. Söz konusu yardımlar doğrudan nakdi bir yardım niteliğinde olmayıp, Avrupa Komisyonu ve Türkiye'nin birlikte seçtikleri proje ve programlara mali destek sağlamak için kullanılmaktadır. AB tarafından sağlanan hibe nitelikli mali yardımların hangi projelerin finansmanında kullanılabileceğine karar verilmesi, programlama adı verilen ve Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin (ABGS) eşgüdümünde yararlanıcı kamu kurum ve kuruluşlarının katıldığı önemli, yoğun çaba gerektiren bir süreçtir. Proje seçimindeki en önemli kriter; mali yardımların "AB üyeliğine yönelik uyum esasları doğrultusunda" kullanılabilecek olmasıdır. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, AB fonları ile finansmanı sağlanan projelerin programlama aşamasından yürütülmesine, izleme ve değerlendirme aşamalarına kadar tüm süreçten sorumlu bulunmaktadır. Finansman Anlaşmasının imzalanması, (Türkiye Cumhuriyeti ile AB Komisyonu arasında), ihale dokümanlarının hazırlanması, uygulama, ilerleme ve izleme raporları, proje yönlendirme komitesi toplantıları bu sürecin basamaklarını oluşturmaktadır.[114] Tezimizin dördüncü bölümünde yer vereceğimiz atık mevzuatı çerçevesinde KUŞ-ATAK projesi de AB fonlarıyla hayata geçirilen örnek proje olması açısından bu bağlamda öne çıkmaktadır.

[114] http://www.diab.gov.tr/default_b0.aspx?content=1026(Erişim Tarihi:01.12.2011)

IV. BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ ATIK MEVZUATI ÇERÇEVESİNDE KUŞATAK PROJESİ

Turizm Bakanlığı tarafından koordine edilen ATAK[115] Projesinin bir kolu olarak kurulan KUŞATAK, Belediyeler Birliği şeklinde çalışmalarını yürütmektedir. Birlik, Kuşadası, Davutlar ve Güzelçamlı Belediyeleri ile Aydın İl Özel İdaresinin katılımlarıyla 26.08.1993 tarih ve 93/4763 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuş, Söke Belediyesinin 2003 yılında katılımı ile belediye sayısı dörde çıkmıştır. Akbük, Sazlıköy, Akyeniköy, Savuca, Yenidoğan, Bağarası Belediyelerinin de 2007 yılında üye olmasıyla üye sayısı ona ulaşmıştır. Birliğin amacı, birliği oluşturan mahalli idarelerin yapmakla görevli oldukları fakat maddi veya teknik imkânların yetersizliği nedeniyle tek başlarına yerine getiremedikleri altyapı ve çevre projelerini hayata geçirmektir.

A. Kurumsal Yapı

Proje kapsamında; Kuşadası, Davutlar, Güzelçamlı, Söke, Akbük, Akyeniköy, Bağarası, Savuca, Sazlıköy, Yenidoğan belediyeleri yer almaktadır. Projenin içinde bulunduğu bölgenin hızla artan nüfusu ve turizm beklentileri çerçevesinde çevre kirliliğine yol açan her türlü kirleticiye karşı yasa ve yönetmelikler doğrultusunda gerekli önlemlerin alınması temel ilke kabul edilmiştir. Projenin amacı; çağdaş hayatın kaçınılmaz gerçeği olan katı atıkların kaynağında azaltılması, geri kazanımı, yeniden kullanımı ve düzenli depolanması ile AB tarafında desteklenen Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetim Sistemi Projesi'nin sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Kuşadası Körfezi kıyısında bulunan yerleşim yerlerinin sıvı atıklarının da doğaya zarar vermeden bertaraf edilmesi ve yeniden kullanım oranlarının arttırılması, içme ve kullanma suyu temini gibi gerekli çalışmaların yapılmasını sağlayarak sürdürülebilir çevre ve turizm politikaları oluşturulmasıdır.[116]

---

[115] "Akdeniz - Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetim (ATAK) Projesi; Çanakkale - Balıkesir İl sınırından Antalya - İçel il sınırı arasında yer alan turizm ağırlıklı yerleşimlerin içme suyu, kanalizasyon, atık su ve arıtılması, çöp toplama taşıma ve bertarafı gibi çevresel altyapıları (Çevre Teknolojisi Uygulamalarını) kapsayan bir projedir. Bu nedenle de anılan bölgelerin kıyılarında deniz suyu, içme suyu, göl ve akarsularda kirlilik ve kalite analizleri yapılmıştır. Çöp ve katı atıkların miktarları belirlenmeye çalışılmıştır." http://web.deu.edu.tr/erdin/pubs/doc121.htm, (Erişim Tarihi:11.10.2011)

[116] http://www.kusatak.org, (Erişim Tarihi: 12.06.2011)

Birliğin temel politika ve öncelikleri; hiçbir siyasi düşünce ve ayrım gözetmeksizin tüm yerel yönetimlere katı atık yönetimi konusunda gereken desteği vermektir. Bölgede yaşayan tüm insanların yaşam kalitesini yükseltmek, sürdürülebilir çevre koruma anlayışını temel amaç olarak benimsemek, atık yönetimi ile ilgili yerel yönetimlerin sorumluluklarını Türkiye mevzuatı ve AB müktesebatı uyarınca geliştirmek, hizmet oluşturma ve sunumunda gerekli riskleri üstlenmek, çevre ve alt yapı projelerinde dış kaynaklı fon kullanımı ve proje yürütülmesi konusunda tüm yerel yönetimlere öncü olmak, birlik üyesi tüm yerel yönetimlerin proje yürütümünde açık, şeffaf ve hesap verebilir olmasını sağlamaktır. Birliğin hizmet ve faaliyetlerinin yerine getirilmesinde yerel ve ulusal düzeydeki yönetimler ile ortaklıklar kurarak katılımcılık anlayışının uygulamaya geçmesini sağlamak, birlik üyelerinin atık yönetimi konusunda kurumsal kapasitelerinin arttırılması için tüm gelişim ve değişimleri izlemek ve değerlendirmektir. Birlik üyelerinin bulunduğu havzada atık yönetimi konusunda toplumsal bilinçlendirmeyi sağlamak, Türkiye'nin atık alanındaki AB direktiflerine uyum sağlamasını ve çevre korumasını daha yüksek düzeye çıkarmasını sağlayarak; ülkemizin AB' ye katılım sürecini hızlandırmak genel amacına sahip projelerin hayata geçirilmesine hizmet etmek ve bu temel politikalar kapsamında, mali ve teknik yetersizlikler sebebiyle yerine getirilemeyen hizmetlerin birlikte ve eş güdüm içerisinde hareket edilerek yapılabileceği konusunda örnek ve öncü olmak amacıyla kurulmuştur.[117]

Birliğin faaliyetleri özetle şöyledir: içme ve kullanma suyunun temini, arıtma tesislerinin yapımı, atık suların çevreyi kirletmeden uygun yerlere aktarılıp arıtılması ve boşaltılması, çöplerin ara toplama merkezlerinden alınması, ana toplama merkezinde değerlendirilmesi, depolanması ve imhası gibi altyapı çalışmalarıdır. Bunların yanı sıra; altyapı ile ilgili ve gerekli tesislerin yapım onarım ve işletmesini yapmak veya yaptırmak, yörede sağlık hizmetlerini yürütmek, geliştirmek, tabi afetlere karşı tedbir almak gibi konularla ilgili resmi kurum ve kuruluşlarla ilişki kurmak ve bu konudaki çalışmalara katkıda bulunmak ve yardımcı olmaktır. Bölgede yenilenebilir enerji

[117] http://www.kusatak.org, (Erişim Tarihi: 06.07.2011)

kaynaklarının (jeotermal, rüzgâr, güneş, su enerjisi vb) değerlendirilmesi, yeni teknolojilerin izlenerek birlik üyesi belediyelerde bu enerjilerin kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak; enerji üretim, sondaj, depolama, dağıtım sistemleri geliştirmek, işletmek veya kiraya vermektir.[118]

Birliğin örgüt yapısı; Birlik Organları ve Kurumsal Yapı ana başlıkları ile ortaya konmuştur. Birliğin organları; Birlik Meclisi, Birlik Encümeni ve Birlik Başkanı'dır[119]. KUŞATAK Belediyeler Birliği Meclisi, Birliğin karar organıdır. Birlik meclisi, üye belediye meclislerinin kendi üyeleri arasından seçtikleri Söke, Davutlar, Güzelçamlı Belediye Meclisinin seçeceği üçer meclis üyesi, Akbük, Akyeniköy, Bağarası, Savuca, Sazlıköy, Yenidoğan Belediye Meclisinin seçeceği birer Meclis Üyesi ve üye belediye başkanlarından oluşmaktadır. Birliğe üye on belediye bulunmakta olup, Birlik Meclisi üye sayısı yirmi sekizdir. KUŞATAK Belediyeler Birliği Başkanı, aynı zamanda Birlik

[118] http://www.kusatak.org/files/Kus-Atak%20Faaliyet%20Raporu2010.pdf, (Erişim Tarihi:12.12.2011)

[119] Birlik Meclisi'nin görevleri birlik Tüzüğü'nde şöyle sıralanmıştır: Birlik Başkanlık Divanını, Birlik Encümen Üyelerini ve Meclis İhtisas Komisyonu üyelerini seçmek, yatırım plânı ve çalışma programını görüşmek ve kabul etmek, bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak, borçlanmaya karar vermek, taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına karar vermek, birlik tarafından yürütülecek hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek, şartlı bağışları kabul etmek, birlik yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına karar vermek, birlik teşkilâtına ait birimlerin kurulmasına karar vermek, birlik personeline ait kadroların ihdası, değiştirilmesi ve kaldırılmasına karar vermek, birlik tüzüğünde öngörülmesi halinde tüzük değişikliğini kabul etmek, birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek, birlik başkanıyla birlik encümeni arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak, birliğin hizmet konuları ile bağlantılı olarak il düzeyinde üst birlik kurulmuşsa bu üst birliğe üye olmaya karar vermek, üst birlikte birliği temsil edecek asil ve yedek üyeyi veya üyeleri seçmek, birliğin yatırım ve işletme plan ve programlarının uygulanabilmesi için birliğe üye mahalli idarelerin ortaklık payını ve birlik giderlerine katılma paylarını tespit etmek, hizmetten yararlanacaklardan alınacak pay ve bedelleri belirlemek, görev alanlarına giren işleri yürütmek için ortaklıklar kurulmasına karar vermek ve statülerini kabul etmek, kuruluş amacında belirtilen görevlerle ilgili olarak, ulusal ve uluslar arası kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak işbirliği konusunda karar almak, encümen üyelerine toplantı ödeneği, yolluk, harcırah verilmesine ve bunların miktarlarına karar vermek, başkan tarafından birlik meclisince görüşülmesi gerekli görülüp gündeme alınan konuları karara bağlamak, bu tüzükte açıklanmayan hallerde birlik başkanı ve yönetim kuruluna verilecek yetkileri tespit etmek, birliğin mülkiyetinde bulunan ya da birliğe tahsis edilmiş çevre düzenlenmesi yapılmış alanları kullanma amacına uygun olarak işletmek, bedelli veya bedelsiz olarak mahalli idareler ile diğer kamu ve kuruluşlarına tahsis etmek veya diğer kişilere kiralamak, birliğin feshine karar vermek." http://www.kusatak.org/birlik-tuzugu,34.html, (Erişim Tarihi:10.12.2011)

Meclisi'nin de başkanıdır. KUŞATAK Belediyeler Birliği; başkan, birlik müdürü, müdürler, şefler, sözleşmeli personel ve işçilerden oluşan bir yapıya sahiptir.

B. Projeler

Bölgede turizmin gelişmesine bağlı olarak yaşam standartlarını olumsuz etkileyen çevre sorunları da artmaya başlamıştır. Bölge genelinde, göçe bağlı olarak artan nüfus, altyapısı tamamlanmamış yerleşim alanları, kooperatifleşme ve yazlık konut artışı, turizm sektöründeki hızlı gelişme gibi nedenlerden dolayı meydana gelen çevresel problemlerin çözümüne yönelik olarak birlik tarafından projeler hazırlanmıştır. Bu projelerden en önemlileri; Kuşadası Kanalizasyon Sistemi ve Atık su Arıtma Tesisi Projesi ile Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi'dir.[120]

1. Kanalizasyon Sistemi ve Atık su Arıtma Tesisi Projesi

Kuş-Atak kapsamında planlanan kanalizasyon ve atık su arıtma tesisi projesi ile atık suların düzenli bir şekilde toplanarak AB ve Türkiye standartlarına uygun olarak arıtılması, bölgenin turistik önemini kaybetmemesi, Kuşadası Körfezi'nin kirlenmekten kurtulması, halkın sağlığının korunması amaçlanmaktadır. 2004 yılından bu yana çalışmalarına hız vererek İller Bankası tarafından "Kuşadası Kanalizasyon Projesi" kapsamında yürütülen çalışmalarda boru çapları 200-1000 mm çapında değişen yaklaşık 100 km şebeke hattı döşenmiştir. Kanalizasyonu, arıtma tesisi ve deşarj sistemine bağlayacak 5 adet terfi merkezinin 2 adedi bitirilmiştir. KUŞATAK Birliği tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknoloji Enstitüsüne "Derin Deniz Deşarjı Projesi" yaptırılmış ve İller Bankası tarafından 2006 yılı içinde inşaatı başlatılmıştır. Proje kapsamında Güzelçamlı'dan Kuşadası'na kadar yaklaşık 32 km sahil kolektörü döşenmesi, gerekli pompa istasyonlarının yapılması, kara deşarj hattının yapılması, 1500 m derin deniz deşarj hattı yapılması, biyolojik arıtma tesisi

[120] http://www.kusatak.org/files/Kus-Atak%20Faaliyet%20Raporu2008.pdf, KUŞATAK kapsamında olan fakat Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından yürütülen İçme ve Kullanma Suyu Temini projesi de vardır. Birlikle işbirliği yapılarak birlik üyesi belediyelerin içme ve kullanma suyu sorununun mümkün olan en kısa sürede, belediye hizmetlerinde kamu-özel işbirliği: İmtiyaz Modeli ile çözülmesi planlanmıştır. Yeni Belediye Yasasının , "*Belediyenin Yetkileri ve İmtiyazları*" başlığı altındaki 15. Madde, 3. fıkrası, imtiyazı düzenlemektedir. Belediyeler yasada belirtilen hizmetleri Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığı'nın kararıyla süresi 49 yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilmektedir. (Erişim Tarihi:10.12.2011)

bulunmaktadır. Kuşadası Atık Su Arıtma Tesisi Projesi, İller Bankası tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığının kriterleri de dikkate alınarak yapılmış ve Kuş-Atak Belediyeler Birliği tarafından ihale şartnameleri hazırlanması ve finansman çalışmaları devam etmektedir. Kuşadası Belediyesi sınırları içindeki yerleşim yerlerinin kanalizasyon hattının % 100'e yakın kısmı tamamlanmıştır.[121]

Kuşadası Belediyesi sınırları üç havzaya ayrılmıştır; Kuzey Havzası denilen Kuştur-Tusan Mevkii, Kadınlar Denizi Mahallesi ve Merkez Mahallelerin yer aldığı Merkez Havzası, Yavansu, Karaova, Kadı Kalesi, Soğucak ve çevresinin yer aldığı Güney Havzası'dır. Kuzey Havzası'nda yerleşik nüfus bulunmamaktadır. Merkez Havzası'nda toplanan atık sular, Kadınlar Denizi ve Merkez Mahallelerde bulunan turizm tesisleri, ikincil konutlar ve yerleşik nüfustan sağlanmaktadır. Bu sular Kasım Yaman Parkı terfi merkezine toplanmakta ve ön arıtmadan sonra denize deşarj edilmektedir. Merkez Havzası'ndan toplanan atık sular 1975 yılında ihalesi yapılıp 1979 yılında tamamlanan ve Güvercinada'nın güney kısmında 270 m uzunluğunda ve 30 m derinliğe deşarj edilmekteyken, 1994 yılında işletmeye alınan, Atatürk Caddesi üzerinde bulunan Kasım Yaman Parkı karşısındaki kuyuda toplanıp 1 km uzunluğunda ve 32 m derinlikte denize deşarj edilmiştir. Kasım Yaman Parkı karşısındaki deşarj hattı çok kısa süreli hizmette kalması planlanarak 320 mm çapında çelik borudan inşa edilmiş, fakat belli bir süre sonra ihtiyaca cevap veremez duruma gelmiştir. Bu nedenle 2001 yılında yüksek yoğunluklu ve basınca dayanıklı olan 630 mm çapında ve 1093 m boyunda borulardan 34 m derinliğe deşarj yapan yeni hat döşenmiştir. Bu hattın KUŞATAK Projesi tamamlandığında da sistemin acil durum tahliye hattı olarak kullanılması planlanmıştır. Bu hat devreye girdikten sonra diğer hatlar devreden çıkarılmış ve kanalizasyon inşaatı tamamlanan Kadınlar Denizi Mahallesi'nin atık suları da Kadınlar Denizi Mahallesi Terfi Merkezi aracılığıyla bu hat üzerinden denize deşarj edilmeye başlanmıştır.[122] 2003-2004 ve 2005 yılları içinde İller Bankası'nın yaptığı çalışmalarla daha önce bağlantı götürülemeyen Güney Havzası'na kanalizasyon hattı ulaştırılmış ve

[121] Ayşe Günbey Şerifoğlu, *KUŞATAK Faaliyet Raporu 2008*, s.3, http://www.kusatak.org, (Erişim Tarihi:08.07.2011)
[122] http://www.kusatak.org/faaliyet-raporlari, 2008, s.4.

bu havzada yer alan Karaova, Yavansu ve Kadıkalesi mahallelerinin kanalizasyon şebekesi tamamlanmıştır.

2. Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi

Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetim Sistemi Projesi (KATSİS)[123], AB uyum sürecinde, çevre alanındaki mevzuat uyumlaştırma ve uygulamaya dönük yükümlülüklerini karşılayabilmesine destek sağlamak amacıyla hazırlanmıştır ve AB tarafından finanse edilmektedir. Projeyi Çevre ve Orman Bakanlığı koordine etmekte, KUŞATAK projesi kapsamında yürütülmekte ve sürdürülmektedir. AB tarafından, Türkiye'nin Ön Katılımı Programı çerçevesinde desteklenen 260 proje arasında Kuşadası KATSİS Projesi 4. sırada ve Katı Atık Yönetimi Projeleri arasında ilk sırada yer almıştır. Kuşadası Katı Atık Yönetimi Projesinin tüm dokümanları Ekim 2005'te Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'ne teslim edilmiştir.

Proje, birlik üyesi belediyelerinin katı atık sorununa sürdürülebilir ve bütünleşik bir çözüm getirmeyi hedeflemekte, vahşi depolama şeklinde olan mevcut yapının insan ve çevre sağlığına verdiği tüm olumsuz etkilerin en aza indirilmesini planlamaktadır. Projeye esas teşkil eden Bakanlık Yönetmelikleri sırasıyla Katı Atıkların Kontrolü ile Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmelikleri[124], AB Direktifleri ise Düzenli Depolama ile Ambalaj Atıkları direktifleridir. Kuşadası, Söke, Davutlar ve Güzelçamlı belediyeleri için, Türkiye yasaları ve AB normlarına uygun, fonksiyonel ve çevreci bir katı atık yönetimi sistemiyle, yeniden kullanım ve geri dönüşüm oranlarını yükseltmek, Kuşadası çevresi ve komşu belediye sınırları içinde yer altı sularının kirlenme oranlarını düşürmek, kalıcı bir katı atık yönetimi oluşturulması projenin ana hedefleridir. Projenin bileşenleri; kaynağında ayırma ve ayrı toplama sistemi, geri dönüşüm ve geri kazanım tesisleri, Kompost[125] tesisi, AB standartlarında düzenli

[123]Işıl Kardaş, *Ekolojiteknik Dergisi*, http://www.ekolojiteknik.com, (ErişimTarihi:12.11.2011)
[124] Ayrıntılı bilgi için bakınız: EK 1 ve Ek 2.
[125] Kompost biyokimyasal olarak ayrışabilir çok çeşitli organik maddelerin organizmalar tarafından sabitleştirilmiş, mineralize olmuş ürünlerdir. Kompostlaştırma, mikroorganizma adı verilen ve çoğunluğu gözle görülmeyen canlıların, ortamın oksijenini kullanarak çöp içerisindeki organik maddeleri biyokimyasal yollarla ayrıştırmasıdır." http://web.deu.edu.tr/erdin/doc25.htm, (Erişim Tarihi:11.12.2011)

depolama tesisi, Sızıntı suyu arıtma tesisi, Biyogaz toplama ve enerji üretimi ünitesi birimlerinden oluşmaktadır.

Projenin birinci aşamasında, katı atık yönetim sisteminin işletmeye alınacağı 2008 yılı ile düzenli depolama tesisindeki ilk iki hücrenin doldurulmasına tekabül edeceği düşünülen 2013 yılı arasındadır. İlk aşamada proje dâhilindeki yerleşimler için basit toplama öngörülmektedir. Kaldırım kenarındaki konteynırlarına boşaltılan katı atıklar sıkıştırmalı çöp kamyonlarıyla yeterli sıklıkla toplanarak doğrudan düzenli depolama tesisine ulaştırılacaktır. Alt toprağın sızdırmazlığı sağlanacak, yerleştirilen katı atıklar günlük örtü toprağıyla kaplanacak, hücreler dolduktan sonra üzeri üst örtüyle kapatılacaktır. Depolama sahası, sızıntı suyu toplama ve arıtma, depo gazı toplama gibi, yönetmeliklerin şart koştuğu her türlü çevresel altyapı tesisi ile donatılmış olacaktır.

Projenin ikinci aşaması 2010 yılında devreye girecektir ve 2025 yılına kadar sürmesi planlanmaktadır.[126] Bu tarihin belirlenmesinde diğer direktif ve yönetmeliklere nazaran en sıkı süreleri şart koşan AB Ambalaj Atıkları Direktifi etkili olmuştur. Katı atık içerisindeki geri dönüşebilir malzemelerin %60 oranında geri kazanılmasını AB Ambalaj Atıkları Direktifi 2012 yılı için, Çevre ve Orman Bakanlığı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Yönetmeliği 2014 yılı için öngörmektedir.[127] Dolayısıyla, başlangıç aşamasında malzeme geri kazanma merkezleri kurulacak, üniteler şehir merkezlerinde kolay erişilebilecek noktalara yerleştirilecektir. Bu sayede projenin başlangıcından itibaren ambalaj atıklarının bir kısmı ayrı toplanarak geri dönüştürülecektir. Proje Alanı yaklaşık 143.000 nüfusun hacim ihtiyaçlarını sağlayacak büyüklüktedir. Düzenli depolama alanının kapasitesi yaklaşık 1.500.000 m3 ve 20 yıl süreyle hizmet sunabilecektir. Katı atık miktarları; 2004 yılı için 74,000 ton, 2025 yılı için 152,000 ton olarak tahmin edilmiştir. Mevcut durumda, Kuşadası, Davutlar, Güzelçamlı ve Söke de sistemli bir katı atık yönetim planı bulunmamaktadır. Üretilen katı atıklar, çöp kamyonları ile toplanarak hâlihazırda şehir merkezine yakın mesafelerdeki alanlarda düzensiz bir şekilde vahşi depolama yoluyla uzaklaştırılmaktadır. Proje kapsamında

[126] http://www.kusatak.org/files/Kus-Atak%20Faaliyet%20Raporu2008.pdf, (Erişim Tarihi:10.12.2011)
[127] http://atikyonetimi.cevreorman.gov.tr/atikyonetimi/(Erişim Tarihi:10.10.2011)

KUŞATAK mevcut tüm eski toplama alanlarının rehabilitasyonu ve ıslahından sorumludur.

AB Komisyonu tarafından Katılım Öncesi Mali Yardımın 2005 yılı Proje Paketine ilişkin ülkemiz teklifi, 15 Nisan 2005 tarihinde Ulusal Yardım Koordinatörü'nün imzaladığı bir mektup ile AB komisyonuna iletilmiş ve söz konusu pakete ilişkin finansman zaptı ülkemiz ile komisyon arasında Temmuz 2006 da imzalanmıştır. Bu aşamadan sonra Projenin belirlenen sürelerde tamamlanmasıyla ilgili çalışmalar da hız kazanmıştır. Kuşadası Katı Atık Yönetim Sistemi Projesi kapsamında, finansman zaptının imzalanmasından hemen sonra Merkezi Finans ve İhale Biriminde, "Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi" ihaleleri Kasım 2007 tarihinde tamamlanmıştır. Projenin toplam değeri % 69.1'lik kısmı AB'den hibe, % 30.9 yerel katkı olmak üzere yaklaşık toplam 19.5 milyon Avro'dur. Projenin birim başı maliyeti yaklaşık 10-15 Euro/kişi/yıldır.[128]

Tablo 1: Projeler ve Başlama Tarihleri

Proje Bileşeni	Başlangıç Tarihi
Planlama(Proje, Tasarım, İhale, İnşaat)	2004-2007
İşletme	2008
Atık Taşıma ve Toplama Sistemi	2008
Atık Kumbaraları	2008
Atık Toplama Merkezi	2008
Düzenli Depolama Tesisi	2008
Pilot Kompost Tesisi	2008
Sızıntı Suyu Ön-Arıtma Tesisi	2008
Biyogaz Geri Kazanım Tesisi	2008
Eski Sahaların Rehabilitasyonu	2009
İkili Toplama Sistemi	2015
Tam Kapasiteli Kompost Tesisi	2015
Maddesel Geri Kazanma Tesisi	2020

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2008, s.7

[128] http://www.kusatak.org/files/Kus-Atak%20Faaliyet%20Raporu2008.pdf, (Erişim Tarihi:10.12.2011)

3. Gerçekleştirilen Hizmetler

Birlik, projelerini hazırlayıp uygulanmaya başlandığı 2004 ve 2007 yılları arasındaki dönemi, 2008, 2009 ve 2010 yıllarında yayınladığı raporlarla AB ve Çevre ve Orman Bakanlığına sunmuştur. 2008 faaliyet raporunda yukarıda özet halinde bahsettiğimiz AB fonları ile desteklenen KATSİS projesinin aşamaları, gerçekleştirme süre ve planları yapılmış olup detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

2009 ve 2010 Faaliyet Raporu'nda gerçekleştirilen hizmetler ele alınmıştır. Sırasıyla bunlara baktığımızda; 2009 yılında Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamında Kuşadası Düzenli Depolama Tesisinin inşası tamamlanmıştır.[129] Düzenli Depolama Tesisinde oluşan çöp sızıntı suyunun çevreye zarar veremden bertaraf edilmesi amacıyla 66 m^3/gün kapasiteli Ters Ozmos Sızıntı Suyu Arıtma Tesisi kurulmuştur. Tesisin sözleşmedeki kriterleri sağlayıp sağlamadığını belirlemek üzere yapılması gereken performans testleri tamamlanarak, arıtma tesisinin geçici kabul işlemleri 20.08.2009 tarihinde gerçekleştirilmiş ve ön deşarj izni alınmıştır. Deşarj izni alınması için süreçleri başlatılmış olan tesisten çıkan arıtılmış su yangın söndürme ve sulama amaçlı kullanılmak üzere su deposunda biriktirilmektedir. Üye Belediyeler tarafından ayrı toplanan organik atıkların kompost haline getirilmesi amacıyla kurulan pilot kompost tesisinin geçici kabulü 20.08.2009 tarihinde yapılmıştır. Ayrı toplanan park ve bahçe atıkları tesise kabul edilmiş olup kompost üretimi amacıyla proje kapsamında alınmış olan ekipmanlar kullanılmaktadır.

Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamında Kuşadası Düzenli Depolama Tesisi içerinde inşa edilmiş olan Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinin 03.11.2009 tarihinde; Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamında

[129] "Toplam kapasitesi 1.500.000 m^3 olan tesis 3 hücreden oluşmaktadır. Birinci hücrenin geçici kabulü 01.04.2009 tarihinde yapılmıştır. Tüm tesisin geçici kabulü ise 20.08.2009 tarihinde yapılmıştır. Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan 20.07.2009 tarihinde uygun görüş alınmış olup 25.11.2009 tarihinde Aydın İl Özel İdaresi tarafından tesise deneme izni verilmiştir. Bu tarih itibariyle işletmeye açılan tesisin birinci hücresinde yılsonuna kadar yaklaşık 2.897 ton çöp depolanmıştır." http://www.kusatak.org/files/faaliyetraporu2009.pdf, (Erişim tarihi:01.12.2011)

Kuşadası, Söke, Davutlar ve Güzelçamlı Belediyeleri için 4 adet Geri Dönüşüm Merkezi İnşa edilmiş olup 20.08.2009 tarihinde geçici kabulleri yapılmıştır. Proje kapsamında alınmış olan 20 m^3 lük açık ve kapalı konteynırlar tesislere yerleştirilmiştir. Proje kapsamında inşa edilmiş olan Ambalaj Atıklarının Toplama ve Ayrıma Tesisinin 03.11.2009 tarihinde geçici kabulü yapılmıştır. Geri dönüşüm merkezinin iş yeri açma ve çalışma ruhsatlarının alınmasını takiben Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (ÇEVKO)[130] ile anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşma ile ÇEVKO'nun da desteğiyle doğal kaynakların korunması ve daha verimli kullanılması adına geri kazanılabilir atıkların (kâğıt, cam, plastik, metal) ayrı toplanacağı kumbaraların etkin bir şekilde kullanılması sağlanarak, geri dönüşebilir atıklarla ekonomiye katkı sağlanacaktır. Geri dönüşüm faaliyetlerinin yürütülebilmesi için halkın tanıtım ve kampanyalarla bilinçlendirilerek, atıkların ayrı toplanması sistemine en kısa sürede uyum göstermesi sağlanmıştır. Kentte ikili poşet sistemi ile ayrı olarak toplanamamış olan atıkların ayırma işlemi yapılarak çöp depolama alanına gönderilmesiyle, yeni düzenli çöp depolama alanının daha uzun ömürlü kullanılması sağlanacak ve ayrılan geri dönüşebilir malzemeler yeniden kullanıma kazandırılacaktır. Proje dâhilinde alınmış olan 44 adet sıkıştırmalı çöp kamyonu ve 2675 adet çöp konteynırı ile Birliğe üye belediyeler tarafından çöp toplama ve taşıma işi gerçekleştirilmiştir.

Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamında, Birlik havzasında yer alan Keklicek, Aldaşgediği, Söke, Davutlar ve Güzelçamlı eski çöp depolama sahalarının iyileştirmesi yapılmış olup 03.11.2009 tarihinde geçici kabulleri

[130] "ÇEVKO Vakfı, Türkiye'de ambalaj atıklarının ekonomik ve düzenli geri kazanımı için sanayi, yerel yönetim ve tüketicilerin katkı ve katılımları ile sürdürülebilir bir geri kazanım sisteminin kurulmasına katkıda bulunmak amacıyla, 1 Kasım 1991'de ülkemizin 14 önde gelen sanayi kuruluşunun girişimleri ile kurulmuş, kar amacı gütmeyen bir vakıftır. ÇEVKO Vakfı, kuruluş amaçları doğrultusunda yaptığı tüm çalışmalarda "Entegre Atık Yönetimi" ilkelerini benimsemektedir. ÇEVKO Vakfı, bugüne kadar cam, metal, plastik, kompozit ve kâğıt/ karton türü ambalaj atıklarının sağlıklı, temiz bir şekilde geri kazanımlarının sağlanması amacıyla, gereken sistemin oluşturulması için çalışmalar gerçekleştirmektedir. Entegre Atık Yönetimi ile yerel yönetimlerin, sanayinin ve tüketicilerin sorumluluk paylaşımını ön planda tutmaktadır. http://www.cevko.org.tr/cevko/ /Cevko-Vakfi/Tarihce.aspx, (erişim Tarihi:12.12.2011)

yapılmıştır.[131] Keklicek ve Söke eski çöp depolama sahalarında iyileştirme ve kapatılma çalışmaları sırasında depolama sahasında gaz ölçümleri yüklenici firma tarafından yapılmış ve bu veriler rapor ile birlikte Birliğe ve Çevre ve Orman Bakanlığına sunulmuştur. Bu kapsamda iki aktif sahada da metan oranı düşük olduğundan gaz yakma ünitesi kurulmadan gaz bacalarının çıkışına biyofiltreler yapılmış ve buradan çıkan gaz doğal olarak atmosfere verilmektedir. Ayrıca; birlik personeli ve üye belediyelerin ilgili personellerinin kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla eğitimler düzenlemiştir.[132]

Tablo 2: Proje Kapsamında Alınan Araç Ve Gereçler

Alınan Araç ve Gereçler	Adet
Kompaktör (28 Ton)	1
Buldozer	1
Tekerlekli Yükleyici	2
Damperli Kamyon	2
Traktör	2
Öğütücü, Parçalayıcı (15 M3/Sa)	2
Yığın Havalandırıcı (100 M3/Sa)	1
Sıkıştırmalı Çöp Kamyonu (7 M3)	11
Sıkıştırmalı çöp kamyonu (13 m3)	18
Sıkıştırmalı Çöp Kamyonu (20 M3)	15
Vinçli Kamyon	1
Çöp Konteynırı (400 L)	1678
Çöp Konteynırı (800 L)	997
Geri kazanım kumbaraları (2 m3)	184
Açık konteynır (20 m3)	16
Kapalı konteynır (20 m3)	24

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2009, s.7

[131] Bakınız EK:3, Görseller.
[132] [132] http://www.kusatak.org/files/Kus-Atak%20Faaliyet%20Raporu2009.pdf, (Erişim Tarihi:10.12.2011)

Ayrıca proje kapsamında çeşitli eğitim programları düzenlenmiştir.

Tablo 3: Proje Kapsamında Düzenlenen Eğitimler

DÜZENLENEN EĞİTİMLER		
	Eğitim Tarihi	**Eğitimin Konusu**
1	16 Nisan 2009	Tıbbi Atık Sterilizasyon Ünitesi ve Organik Kompost Tesisinin İşletilmesi Semineri
2	10 Nisan 2009	Katı Atıkların Entegre Yönetimi Bilgilendirme
3	22 Nisan 2009	Belediyelerde Atık Yönetimi Alanında Hizmet Alımı Sözleşmelerinin Yönetimi
4	13 Haziran 2009	Ters Ozmos Atıksu Arıtma Tesisi Eğitimi (teorik)
5	15 Haziran 2009	Ters Ozmos Atıksu Arıtma tesisi Eğitimi (uygulamalı)
6	2 Eylül 2009	Gaz Yakma Tesisi Eğitimi
7	10 Eylül 2009	15. AB mali yardımları, AB Çevre Politikası ve Yerel Yöntemler Konferansı
8	13 Eylül 2009	Biyogazdan Elektrik Enerjisi Üretimi Yöntemi Teknik Gezisi
9	21 Ekim 2009	Ters Ozmos Atıksu Arıtma Tesisi
10	23 Ekim 2009	Katı Atık Toplama ve Taşıma Firmalarının Bilgilendirme Sunumu
11	23 Ekim 2009	Çevre ve Orman Bakanlığı Bölgesel Bilgilendirme Günleri
12	9 Aralık 2009	Katı Atık Yönetim Hizmetleri İşletme ve Birim Maliyetlerinin Hesaplanması
13	22 Aralık 2009	Düzenli Depolama Sahası İşletimi ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2009, s.34

Birliğin 2009 Mali Yılı Bütçesi hazırlanarak, 2009 Mali Yılı Kesin Hesapları, Meclis'in 2009 yılı Olağan 1. Toplantısı'nda görüşülerek kabul edilmiştir. 2009 bütçesi tablodaki gibidir.

Tablo 4: 2009 Mali Gelir ve Gider Tablosu

2009 YILI MALİ ÖZETİ		
1	2008 Yılı Devreden Banka Mevcudu	9.427,53
2	2009 Yılı Gelirleri	312.727,61
3	2009 Yılı Giderleri	376.913,48
4	2009 Yılı Kişi Borcu	6.619,01
5	2010 Yılına Devreden Banka Mevcudu	2.021,92

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2009, s.23

2010 yılına gelindiğinde, KUŞATAK Belediyeler Birliğine ait tüm araç ve gereçler AB fonları tarafından desteklenen Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamında yenilenmiş ve ambalaj atıkları toplamak geri dönüşüm kumbaraları alınmıştır.[133] Kuşadası Düzenli Depolama Tesisi, Sızıntı Suyu Arıtma Tesisi, Pilot Kompost Tesisi ve Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi işletmesi Haziran ayına kadar KUŞATAK Belediyeler Birliği tarafından yapılmıştır. Daha sonra 31.05.2010 tarihinde ihale yapılarak işletmesi yükleniciye verilmiştir. 2010 yılı sonuna kadar yaklaşık 80.000 ton çöp depolanmıştır.

Tablo 5: 2010 Yılı Atık Miktarları

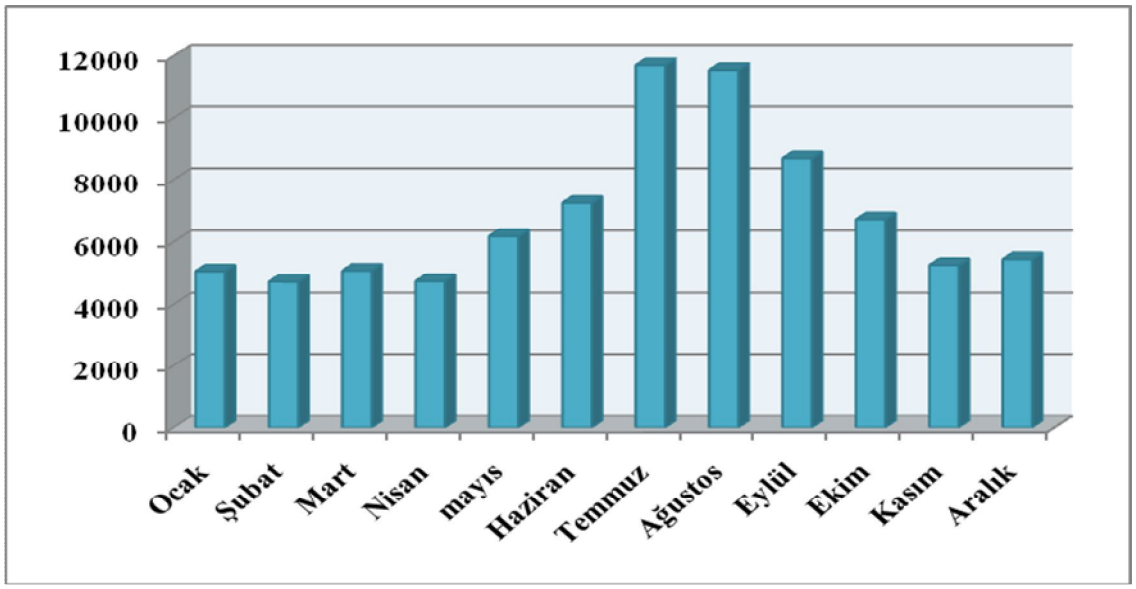
BELEDİYE	Atık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
KUŞADASI	Evsel	2289,08	2167,84	2581	2769	4088	4515,86	7242,48	7352,58	5783,82	4112,98	2678,02	2651,83
	Organik	0	0	0	0	0	188,94	147,36	389,64	215,36	219,72	182,06	337,44
	Tıbbi	0	0	0	0	0	3,84	5,24	5,88	4,18	7,28	3,7	3,3
SÖKE	Evsel	2341,52	2157	2075	1492	1433	1563,96	2077,68	2045,08	1828,7	1967,24	2070,2	2381,88
	Organik	0	0	0	0	0	0	13,02	0	0	0	0	111,76
	Tıbbi	0	0	0	0,78	7,18	0	0	0	0	3,68	7,04	7,84
DAVUTLAR	Evsel	276,38	254,76	271	289	391	754,2	1495,28	1332,1	683,16	402,14	321,26	256,54
	Organik	0	0	0	0	0	0	0	0,96	0	0	0	0
	Tıbbi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GÜZELÇAMLI	Evsel	151,08	137,74	151	187	267	421,6	889,62	817,7	389,22	242,62	186,6	156,82
	Organik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Tıbbi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	Evsel	5058,06	4717,34	5078	4737	6179	7255,62	11705,06	11547,46	8684,9	6724,98	5256,08	5447,07
	Organik	0	0	0	0	0	188,94	160,38	390,6	215,36	219,72	182,06	449,2
	Tıbbi	0	0	0	0,78	7,18	3,84	5,24	5,88	4,18	10,96	10,74	11,14

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2010, s.29

Düzenli Depolama Tesisinde oluşan yaklaşık 3.000 m3 çöp sızıntı suyu çevreye zarar vermeden Ters Ozmos Sızıntı Suyu Arıtma Tesisinde arıtılmıştır. Tesisten çıkan arıtılmış su yangın söndürme ve sulama amaçlı kullanılmak üzere su deposunda biriktirilmiştir.

[133] http://www.kusatak.org/faaliyet-raporlari, 2010 Faaliyet raporu, s.7.

Grafik 1: 2010 Yılı Evsel Atık Miktarları ve Aylara Göre Dağılımı

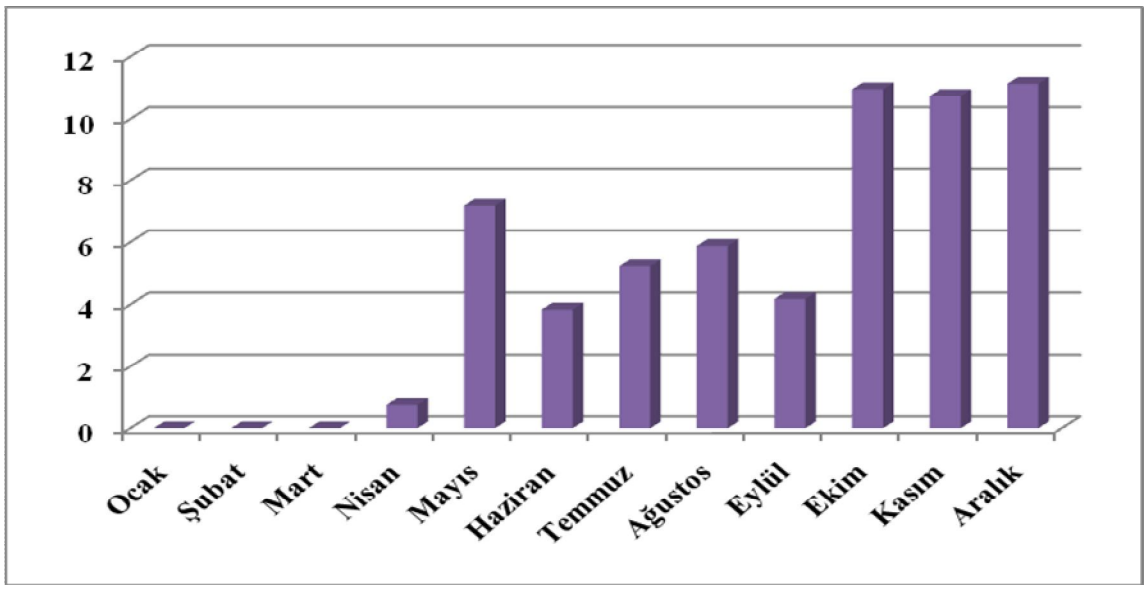

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2010, s.29

Üye Belediyeler tarafından ayrı toplanan tıbbi atıklar Kuşadası Düzenli Depolama Tesisi içerisinde bulunan Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisine getirildikten sonra geçici depoya alınmaktadır. Burada en fazla iki gün bekleyen tıbbi atıklar otoklav[134] cihazına alınarak yüksek basınç ve sıcaklıkta sterilizasyon işlemine tabi tutulurlar. Bu işlem sonucunda evsel atık niteliği kazanan tıbbi atıklar parçalayıcıdan geçirildikten sonra düzenli depolama alanına götürülmektedir.

[134] Otoklav, basınçlı su buharı ile sterilizasyon sağlar. Sterilizasyon ortamında nem bulunduğundan sıcaklık transferi daha etkin ve hızlı olur. Tıbbi atık poşetleri silindir biçimindeki kapalı reaksiyon odasına yönlendirilir. Otoklavla sterilizasyon sonucunda hacim % 70azalır. Bu işlemlerden sonra geriye kalan atık depolama sahasına gönderilir.31.03.2006 tarihinde Çevre ve orman Bakanlığı tarafından yayınlanan 2006/7 sayılı genelge ile alternatif teknolojiler arasında sterilizasyon yöntemi tavsiye edilmiştir. Bakınız, EK 3: Görseller, http://www. saglik.gov.tr/Dosyalar/Yayınlar (Erişim Tarihi:12.12.2011)

Grafik 2: 2010 Yılı Tıbbi Atık Miktarları ve Aylara Göre Dağılımı

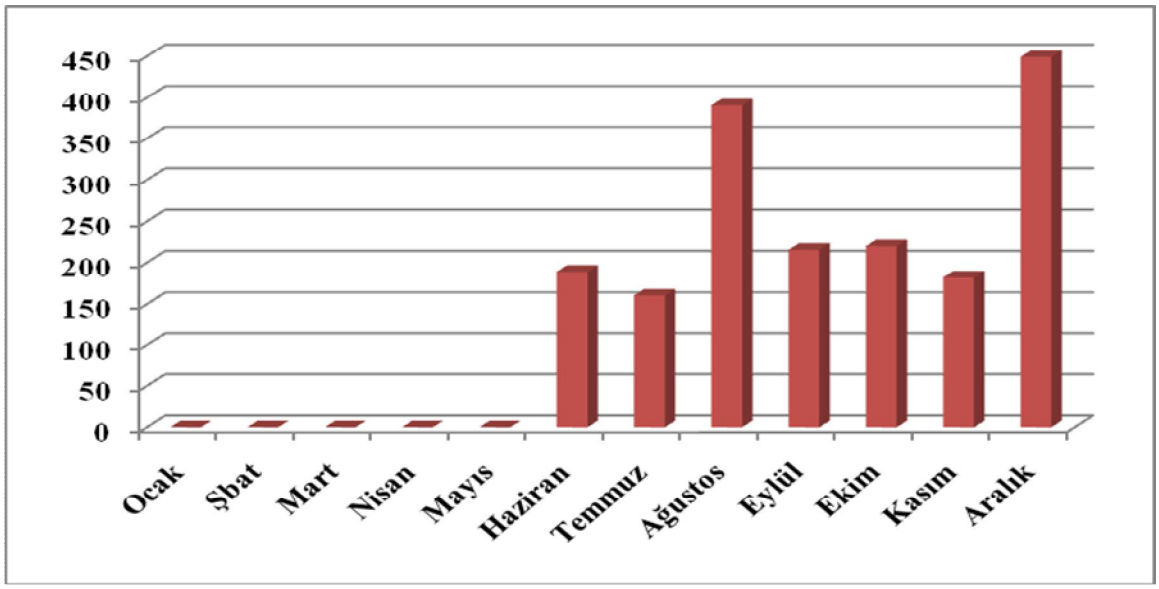

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2010, s.29

Üye Belediyeler tarafından ayrı toplanan 1.300 ton organik atık Pilot Kompost Tesisinde iki adet parçalayıcıyla sıralar halinde serilmiştir. Burada mikroorganizmaların faaliyetini arttırmak amacıyla belirli aralıklarla yığın havalandırıcıyla havalandırılmış ve sızıntı suyu ile sulanmıştır. Bu şekilde bekletilen organik atıklar komposta dönüştürülmüştür. Daha sonra olgunlaşan kompost, kompost eleme tamburundan geçirildikten sonra kullanıma hazır hale getirilmiştir. Bu rakam Aralık ayı sonu itibariyle 2359,2 tona ulaşmıştır.[135]

[135] http://www.kusatak.org/faaliyet-raporlari, 2010 Faaliyet raporu, s.29.

Grafik 3: 2010 Yılı Organik Atık Miktarları ve Aylara Göre Dağılımı

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2010, s.29

Geri Dönüşüm Merkezlerinin işletmesi 17.06.2010 tarihinde yapılan ihaleyle yüklenici firmaya verilmiştir. Proje kapsamında alınmış ve tesislere yerleştirilmiş olan 20 m^3 lük açık ve kapalı konteynırlar kullanıma sunulmuştur. Ambalaj Atıklarının Toplama ve Ayrıma Tesisinin 25.12.2010 tarhinde Aydın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından geçici çalışma izni verilmiştir. Tesisin işletmesi 17.06.2010 tarihinde yapılan ihaleyle yükleniciye verilmiştir.[136] Geri dönüşüm faaliyetlerinin yürütülebilmesi için halkın tanıtım ve kampanyalarla bilinçlendirilmiş, atıkların ayrı toplanması sistemine uyum göstermesi sağlanmıştır. Bu bağlamda Kuşadası, Söke, Davutlar, Güzelçamlı Belediyeleri'nde tüm ilköğretim okullarında ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması ile ilgili eğitim verilmiş, okul ve tüm kamu kurumlarına iç mekân kutuları yerleştirilmiştir. Turistik tesisler, marketler, okullar ve kamu kurumlarından ambalaj atıkları ayrı toplanmaya başlanmıştır.[137]

[136] http://www.kusatak.org/faaliyet-raporlari, 2010 Faaliyet raporu, s.38.
[137] Bakınız, EK 3: Görseller

Tablo 6: Eğitim Verilen İlçe ve Okullar

Belediye	Okul Adı
Kuşadası	Atatürk İlköğretim Okulu
	Rahime Bilici İlköğretim Okulu
	İ. Zeki Emgin İlköğretim Okulu
	Kuşadası İlköğretim Okulu
	Çakabey İlköğretim Okulu
	Yedi Eylül İlköğretim Okulu
	İki Çeşmelik İlköğretim Okulu
	Cumhuriyet İlköğretim Okulu
	Özel Naci Akdoğan İlköğretim Okulu
	Mahmut Esat İlköğretim Okulu
	Kirazlı Selim Eren İlköğretim Okulu
	Soğucak İlköğretim Okulu
	Belkent İlköğretim Okulu
	Nermin Metin Akar İlköğretim Okulu
Davutlar	Davutlar Kazım Dirik İlköğretim Okulu
	Vali Kadir Uysal İlköğretim Okulu
Güzelçamlı	Feriha Ruhi Karakaş İlköğretim Okulu

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2010, s.38

04.06.2010 tarihinde Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinin resmi açılışı yapılmıştır. Kuşadası Atık Su Arıtma Tesisi Projesi ile ilgili Çevre ve Orman Bakanlığına başvuru yapılmış ve başvuru kabul edilmiştir. Projenin Avrupa Birliği fonlarından desteklenmesi amacıyla yapılan önceliklendirme listesinde ilk proje içinde yer almış ve gerekli dokümanlar Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan Merkezi Finans ve İhale Birimine gönderilmiş olup ihale sürecinin başlanması beklenmektedir.[138]

[138] http://www.kusatak.org/faaliyet-raporlari, 2010 Faaliyet raporu, s.48.

2009 ve 2010 yılı performans değerlendirmesi başlıkları ve rakamsal verileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7: Performans Göstergeleri Tablosu

Performans Göstergeleri	2009	2010 (hedef)	2010 (gerçek)
Tesise Gelen Katı Atık Miktarı (ton)	7500	85000	82950
Tesise Gelen Bahçe Atığı Miktarı (ton)	190	2125	2277
Tesise gelen tıbbi atık miktarı (ton)	0	340	73
Arıtılan sızıntı suyu miktarı (ton)	0	16425	4650
Toplanan Evsel Atık Miktarı	7500	85000	82950
Ayrıştırma Tesisine gelecek ambalaj atığı miktarı (ton)	0	3612	803,12
Konteynır sayısı	2675	2675	2675
Araç Sayısı	44	44	44
Toplam Personel Sayısı	11	17	10
Genel bütçe içindeki personel gideri oranı	53	18	61

Kaynak. KUŞATAK Faaliyet Raporu 2010, s.46.

Birlik performans hedefleri olarak; evsel atıklar düzenli bir şekilde toplanarak birliğin sınırları dâhilinde çevrenin temiz olması, rehabilitasyonu tamamlanmış eski çöp depolama alanlarının çevreye olumsuz etkisini azaltıcı ve önleyici denetim, izleme ve değerlendirme çalışmalarının devam ettirilmesi, geri kazanım konusunda toplumsal bilincinin arttırılarak etkin bir sistem oluşturulması ve devamlılığının sağlanması, birliğin kurumsal yapısının güçlendirilmesini benimsemiştir. Tablodan elde edilen veriler incelendiğinde; Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesisine gelen katı atık miktarı beklenen miktarın altında olmuş bu sayede hücre doluluk oranı da beklenenin altında gerçekleşmiştir. Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisine gelen tıbbi atık miktarının beklenenden düşük olmasının sebebi tıbbi atıkların tüm sağlık kuruluşlarından toplanmaması olarak düşünülmektedir. Sızıntı Suyu Arıtma Tesisinde 2010 yılında iki kez uzun süreli arıza meydana gelmesi sebebiyle arıtılan sızıntı suyu miktarı beklenen hedefi karşılayamamıştır. Sahaya yeni kumbara sürülememesi ve kaynakta ayrı toplama

çalışmalarının yetersiz olması dolayısıyla çöpten ambalaj atıkları ayrılamamakta bu nedenle Ambalaj Atıkları Ayrıştırma Tesisine gelen ambalaj atık miktarı hedeflerin altında olmaktadır. Sahada bulunan mevcut konteynır ve araç sayılarının yeterli olmasından ötürü 2010 yılı içerinde yeni konteynır ve araç ihtiyacı olmamıştır. Birliğin kurumsal yapısının güçlendirilmesini için hedeflenen personel istihdamına ulaşılamamıştır.[139]

Birliğin 2010 Mali Yılı Bütçesi hazırlanarak, Birlik Meclisi'nin 2010 yılı Olağan I. Toplantısı'nda görüşülerek kabul edilmiştir. Birliğin 2010 yılı bütçesi mali tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 8: 2010 Mali Gelir ve Gider Tablosu

2010 YILI MALİ ÖZETİ		
1	2009 Yılı Devreden Banka Mevcudu	2.021,92 TL
2	2010 Yılı Gelirleri	972.635,97 TL
3	2010 Yılı Giderleri	1.230.375,77 TL
4	2010 Yılı Kişi Borcu	11.025,96 TL
5	2011 Yılına Devreden Banka Mevcudu	12.558,59 TL

Kaynak: KUŞATAK Faaliyet Raporu 2010, s.25.

2010 yılında ayrıca; 31.05.2010 tarihinde Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Ters Ozmos Sızıntı Suyu Arıtma Tesisi, Pilot Kompost Tesisi ve Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi işletmesi ihaleyle yükleniciye verilmiştir. 17.06.2010 tarihinde Kuşadası Ambalaj Atıkları Toplama ve Ayırma Tesisi, Kuşadası, Söke, Davutlar ve Güzelçamlı geri dönüşüm merkezlerinin işletilmesi kiralama ihalesiyle yükleniciye verilmiştir. 04.06.2010 tarihinde Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinin resmi açılışı yapılmıştır. Kuşadası, Söke, Davutlar ve Güzelçamlı'ya Proje kapsamında alınan geri dönüşüm kumbaraları yerleştirildi. Kuşadası atık su arıtma tesisi projesi ile ilgili Çevre ve Orman Bakanlığı'na başvuru yapılmış ve başvuru kabul edilmiştir. Projenin AB fonlarından desteklenmesi amacıyla yapılan önceliklendirme listesinde ilk 6 proje içinde yer almış ve gerekli dokümanlar Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan Merkezi Finans

[139] http://www.kusatak.org/faaliyet-raporlari, 2010 Faaliyet raporu, s.43.

ve İhale Birimine gönderilmiş olup ihale süreci başlamıştır. Birliğe üye belediyelerin içme ve kullanma suyu ihtiyacına yönelik olarak Devlet Su İşleri 21. Bölge Müdürlüğü tarafından çalışmaları yürütülen Sarıçay Barajı planlama ihalesi yapılmış ve iki yıl içinde proje ihalesinin yapılarak, yapılan projeler çerçevesinde inşaat ihalesine çıkılarak 10 yıl içinde tamamlanması planlanmış olup protokol aşamasına gelinmiştir.

Birliğin son dönemlerde yoğunlaştığı konular ise, çöpten enerji ve gübre üretmek, yenilenebilir enerji kaynakları başta olmak üzere temiz enerji kullanımını desteklemek, çevreye uygun teknolojileri belirlemek ve bu amaçla kurulacak tesislerin vasıflarını belirlemek için çalışmalarını sürdürmektedir. Birlik doğal kaynakların korunmasını ve enerji tasarrufu sağlayan, geleceğe ve ekonomiye yatırım yapılmasına yardımcı olan, özelliklede atık miktarını azaltarak çöp işlemlerinde kolaylık sağlayan, depolama tesisin kullanım ömrünü uzatan, projenin de çok önemli bir bölümünü oluşturan ambalaj atıklarının geri kazanımı konusunda da, 2011 yılında eğitim çalışmaları yoğunlaşarak devam etmiştir. Ambalaj atıklarının ayrı toplanması, özellikle okullarda bilgilendirme ve bilinçlendirmenin yanı sıra kaynağında atık azaltmaya da ağırlık verilerek eğitimler gerçekleştirilmesi ve projenin etkinliğini artırmak açısından basın ve halkla ilişkiler çalışmalarına ağırlık verilmesi performans hedefleri olarak belirlenmiştir.

Yerel basın ve sosyal medyada KUŞATAK projesi ile ilgili haberlerin 2008'den itibaren daha çok yer aldığını görmekteyiz. Aydın ve Kuşadası'nda çıkan yerel haberlere baktığımızda; "Kuşadası Körfezi'nde Belediyelere Çöp Kamyonu Dağıtımı Başladı"[140] başlığıyla verilen haberde; AB fonları tarafından desteklenen Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetim Sistemi Projesi kapsamında alınan toplam 44 adet çöp kamyonu, KUŞATAK Belediyeler Birliği üyesi ve proje ortağı Kuşadası, Söke, Davutlar ve Güzelçamlı Belediyelerine, 27 Haziran Cuma günü Saat 11:30 da Güzelçamlı Demokrasi Meydanında düzenlenen törenle teslim edileceği duyurulmuştur. Ayrıca KUŞATAK Belediyeler Birliği Müdürü Dr. Ayşe Şerifoğlu ile yapılan mülakatta; çöp toplama işi için toplam 1678 adet 400 litre ve 997 adet 800 litrelik

[140] http://www.haberler.com/ 2008 HABER, Kuşadası Körfezi'nde Belediyelere Çöp Kamyonu Dağıtımı Başladı haberi 26 Haziran 2008.mht, (Erişim Tarihi:18.12.2011)

konteynır, geri dönüşüm merkezleri için 20 litrelik konteynır, ambalaj atıkları için de 186 litrelik konteynır alımı yapıldığını, belli konteynırların tamamen sıcak daldırma galvanizli olup AB ve Türkiye standartlarına uygun olarak üretildiğini kaydeden Dr. Şerifoğlu, ambalaj atıklarının toplanması amacı ile toplam 186 adet 2,1 metreküp hacminde geri kazanım kumbarası alımı yapıldığını söylemiştir. Kumbaraların kâğıt, metal, plastik ve cam atıklar için dörtlü gruplar halinde şehrin belirlenen noktalarında geri dönüşüm amaçlı kullanılacağını ve proje kapsamında her üye belediyede inşa edilecek olan geri kazanım merkezlerinde kullanılmak üzere 16 adet açık ve 24 adet kapalı tip toplam 40 adet 20 metreküp hacimli konteynır alımı yapıldığını belirtmiştir.[141]

Aydınca Haber internet sitesinin 2010 yılı haberlerinde ise, 1 Mayıs 2010 tarihli haberde "Kuşadası ve Çevresi'nde Geri Dönüşüm Sistemi Başladı"[142] başlığı altında; "Kuşadası, Söke, Davutlar ve Güzelçamlı Belediyelerinin oluşturduğu KUŞATAK Birliği geri dönüşüm sistemi hayata geçiyor. Bu kapsamda Kirazlı yolu üzerinde yapılan Geri Dönüşüm Tesisinin yapımı tamamlandı. Çöplerin ayrı olarak toplanması için geri dönüşüm kumbaralarının dağıtımı yapıldı. Konuyla ilgili olarak vatandaşlar çok kısa süre içinde çeşitli yollarla bilgilendirilecek ve çöplerin ayrıştırılması sağlanacak. Metal, cam, plastik ve kâğıt olmak üzere dört kumbarada toplanacak atıklar geri dönüşüm tesisinde kontrol edilerek paketlenecek" haberine yer verilmiştir. Yine aynı sitenin 31 Mayıs 2010 tarihli haberinde; "4 Haziran'da Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Hizmete Geçecek"[143] başlığıyla "Aydın'ın Kuşadası ilçesi, Türkiye'nin en büyük ve en önemli katı atık düzenli depolama tesisine kavuşuyor. 2004 yılında temelleri atılan ve Kuşadası, Davutlar, Güzelçamlı, Söke KUŞATAK Belediyeler Birliği projesi kapsamında yapılan katı atık düzenli depolama tesisinin resmi açılışı, 4 Haziran Cuma günü saat 14.45′te Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu'nun canlın yayınla katılacağı törenle gerçekleştirilecek. Ayrıştırma ve geri kazanım işlemlerini de bünyesinde barındıran bölgesel katı atık yönetim sistemi

[141] 24.08.2011 tarihli KUŞATAK Belediyeler Birliği'ne yapılan ziyaret sırasında Birlik Müdürü Dr. Ayşe Şerifoğlu ile yapılan sözlü mülakat notları.
[142] http://www.aydinca.com/ 2010 Kuşadası ve Çevresi'nde Geri Dönüşüm Sistemi Başladı - Aydınca Haber Güncel Aydın Haberleri,1 Mayıs 2010, (Erişim Tarihi:24.10.2011)
[143] http://www.aydinca.com/ \2010 4 Haziran'da Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Hizmete Geçecek - Aydınca Haber Güncel Aydın Haberleri, 31 Mayıs 2010, (Erişim Tarihi:12.09.2011)

projesinin toplam proje bedelinin yüzde 68.1′i Avrupa Birliği'nden hibe olarak alındı. Kalan yüzde 31,9′luk kısmının ise KUŞATAK Belediyeler Birliği'nin öz kaynaklarından karşılanan proje, çevreye olduğu gibi bölgedeki katı atıkların ayrıştırılması, tekrar doğaya ve ekonomiye kazandırılması açısından da büyük önem taşıyor. Kuşadası'na bağlı Kirazlı Köyü yolu üzerine kurulan KUŞATAK düzenli depolama alanı, toplam 360 bin metrekarelik bir alana kuruldu. Alanda 3 hücre halinde çöp toplayacak katı atık depolama sahasının ömrü yaklaşık 20 yıllık olarak planlandı. Depolama alanı yanında sahada sızıntı suyu depolama havuzu da oluşturuldu. Sızıntı suyu dengeleme havuzunun hacmi ise 5 bin metreküp olarak belirlendi. Sızıntı suyu, kurulan arıtma teknolojisi ise doğaya geri kazandırılacak." bilgisine yer verilmiştir.

Bir diğer yerel gazete olan Söke Ekspres gazetesi "Yanlış Hesap Halktan Döndü" başlığıyla[144], Söke Belediyesi tarafından Sökeli esnaflara gönderilen Katı Atık Katılım Bedeli İhbarnamelerinin tepki çektiğini haber yapmıştır. Haberde; bilgisine başvurulan Söke belediyesi yetkililerinin "Yatırım bedellerinin AB'den hibe olarak karşılanan bu tesislerin işletim masraflarının karşılanması gerekiyor. Bunu hizmetin bir bedeli olarak düşünmek gerekir" diyerek konutlarda bu ücretlerin su faturalarına eklendiğini, ama esnaflara ayrı fatura edildiği bilgisini vermişlerdir. Haberde, belediyenin en önemli eksiği olarak halkın yeterince bilgilendirilmediği belirtilmiştir. Söz konusu hizmet bedeline dayanak olarak gösterilen "Atık Su Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik" hükümlerine göre halkın bilgilendirilmesi gerekir. İlgili yönetmeliğin bu konudaki 23. maddesinin özellikle 2. ve 4. bentleri çok açıktır.[145]

[144] Söke Ekspres, "Yanlış Hesap Halktan Döndü", http://www.sokeekspres.com/Default.aspx, (Erişim Tarihi:26.12.2011)

[145] 27.10.2010 tarih ve 27742 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren, Atık su Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmeliğin ilgili bentleri; "(2) Belediyeler ve Mahalli İdare Birliklerince hazırlanan raporlar meclis kararlarının duyurulması yöntemi ile halka duyurulur. Diğer atık su altyapı yönetimleri ve evsel katı atık idareleri tarafından hazırlanan raporlar yerel gazeteler ve/veya diğer haber alma kaynakları kullanılarak duyurulur. (4) Belediyeler ve Mahalli İdare Birlikleri ücret ve tarifelere ilişkin aldıkları meclis kararlarını diğer meclis kararları gibi duyururlar. Diğer atık su altyapı yönetimleri ve evsel katı atık idareleri tarafından halkın atık su ve evsel katı atık ücret ve tarifeler için görüş ve önerilerini değerlendirildikten sonra yerel gazeteler ve diğer haber alma kaynakları kullanılarak halka duyurulur." şeklindedir.

Konu ile ilgili olarak Söke belediyesinden yapılan açıklamada; "Söke Belediyesi ilçemizde bir süredir evlerden su faturaları ile tahsil edilen Katı Atık Bertaraf Bedellerinin işyerlerinden de Belediye Meclisi'nin 03.09.2010 tarih ve 2010/8-8 numaralı kararı ile tebligat ve tahakkukları yapılmaktaydı. Yapılan bu uygulama 2872 sayılı Çevre Kanunun 11. maddesinin 3. fıkrasının 10. bendine[146] dayanılarak yapılmaktadır. İlgili yasa gereği ülkemizdeki tüm belediyeler Katı Atık Bertaraf Bedellerini tahakkuk ettirmek ve tahsil etmekle yükümlüdürler. Yapılan uygulama sadece belediyemize ait bir uygulama olmayıp, giderek bütün belediyelerin yerine getirmesi gereken bir uygulamadır. Çevremiz belediyelerden; Kuşadası, Davutlar, Güzelçamlı gibi KUŞATAK Belediyeler Birliği üyesi belediyelerde de aynı uygulama yapılmaktadır. Söz konusu katı atık bertaraf bedellerinin tespitinde Atıksu Altyapı ve Evsel Katı Atık Bertaraf Tesisleri Tarifelerinin Belirlenmesinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik esas alınmıştır. Yapılan tahakkuklarda işyerlerinin sınıflandırmalarında meydana gelen hatalı tahakkuklar nedeniyle uygulama yeniden değerlendirileceğinden, tebligat ve tahakkuk işlemleri durdurulmuştur." bilgisi verilmiştir. Belediye yaptığı basın açıklamasında; işyerlerine yapılan tahakkukun hatalı yapıldığını, işlemin yasa ve yönetmeliklere uygun olduğunu belirtmiştir. Bir diğer yönetmelik olan Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğine[147] göre de Atık

---

[146] 2872 sayılı Çevre Kanunun 11. maddesinin 3. fıkrasının 10. bendi; "Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmekle yükümlüdürler. Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz." şeklindedir.

[147] 05.07.2008 tarih ve sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 13.Maddesi; "(1) Atık bertaraf maliyetinin, "kirleten öder" prensibine göre, atığın sahibi veya atığın kaynaklandığı ürünün üreticisi tarafından karşılanması esastır. (2) Belediyeler, il özel idareleri veya bu kurumların oluşturduğu birlikler tarafından kurulan veya kurdurulan, işletilen veya işlettirilen evsel katı atık bertaraf tesislerinden yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve ıslah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye, il genel meclisi veya birliklerce belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz.

bertaraf maliyetinin, kirleten öder prensibine göre, atığın sahibi veya atığın kaynaklandığı ürünün üreticisi tarafından karşılanması esastır.

2011 yılında KUŞATAK Belediyeler Birliği eğitim çalışmalarına devam etmiş bu çabalar da medyada yer almıştır. "Söke Belediyesi'nden Öğrencilere Geri Dönüşüm Eğitimi"[148] adı altında haberleştirilmiştir. Söke Belediyesi ve KUŞATAK Belediyeler Birliği tarafından Söke'de öğrencilere ambalaj atıkları ve atık pillerin toplanması ile atık pillerin sağlığa ve doğaya verdiği zararlarla ilgili bilgiler verildiği kaydedilmiştir.

Türkiye'nin atık alanındaki AB direktiflerine uyum sağlamasını ve çevre korumasını daha yüksek düzeye çıkarmasını sağlayarak, ülkenin AB'ye katılım sürecini hızlandırmak amacıyla gerçekleştirilen KUŞATAK projesi, Türkiye ile AB mevzuatı uyarınca birliğe bağlı belediye ve köylerde işlevsel ve çevre açısından sağlam bir atık yönetim sistemi kurarak atık geri kazanım ve geri dönüşümünü arttırmayı hedeflemiştir. KUŞATAK projesi, Kuş Atak Belediyeler Birliği ve üye belediyelerinin, AB katılım sürecine hazırlanması kapsamında, AB üyesi ülkelerin yerel yönetimlerinin, özellikle çevre alanında yaptıkları etkinliklerin araştırılması ve örnek alınabilecek çalışmalar ile ilgili gerekli hazırlıkların yapılması açısından önemlidir. Birlik üyeleri arasında birlikte hareket etme kabiliyetinin yüksek olması, birlik yönetimi ve çalışanları ile üye belediyeler arasında olumlu iletişimin bulunması, diğer belediyeler ve ülkemizdeki tüm mahalli idareler ile işbirliği kabiliyetinin yüksek olması, birlik bünyesinde, gelişime açık bir kurum kültürünün bulunması projenin güçlü yanlarını oluşturmaktadır. Birliğin, eğitim etkinlikleri tecrübe ve bilgi birikimine sahip olması, AB fonlu projeler açısından önemlidir. Projelerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için çevre alanındaki yeni teknolojilerin ve özellikle katı atık uygulamalarının takip edilerek ülke koşullarında uygulanabilirliği hususunda araştırmaların yapılarak hayata geçirilmesi, yerel yönetimler ve uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmaların yürütülmesi ve bilgi birikiminin paylaşılması diğer projelere de örnek teşkil edecektir.

[148] http://www.haberler.com/ Söke Belediyesi'nden Öğrencilere Geri Dönüşüm Eğitimi, 22 Kasım 2011, (Erişim Tarihi:12.12.2011)

SONUÇ

Çevresel bozulma, sürdürülebilir kalkınma politikalarının sorgulanması ihtiyacını doğurmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın işlerliğinin sağlanmasının bir yönü de tehlikeli atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetilmesidir. Sorumlu yönetimlerin, tehlikeli atık yönetimine ilişkin uygulayacakları stratejileri, atıkların üretiminden bertarafına kadar her bileşeni dikkate alarak, etkin ve sürdürülebilir karar alma mekanizmalarıyla belirlemesi önemli bir konudur.

Geçmiş dönemlere bakıldığında, uzun yıllar boyunca, kırsal kalkınma başlığı altında gerek iç gerek dış finansman kaynaklı program ve projelerin, tarımsal üretimin ve verimliliğin artırılmasına ve kırsal altyapının iyileştirilmesine odaklandığı ve çevrenin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi konuları göz ardı ettiği görülmektedir. Çevre sorunlarının büyümeden önlenmesi amacıyla çevrede meydana gelen olumsuz gelişmelere müdahale edilmesi ve ekosistemler üzerinde beliren olumsuzlukların engellenmesi için teknik, hukuki, kurumsal ve yönetsel araçların geliştirilmesi ve uygulama alanına konulması gereklidir.

Türkiye'de son yıllarda bir yandan ülke sorunlarının etkisiyle, diğer yandan AB'ye uyum çalışmaları çerçevesinde ve taraf olunan uluslararası anlaşmalar sonucunda ortaya çıkan gelişmelere uygun olarak ciddi sayıda çalışmaların ve yasal düzenlemelerin yapılmış olduğu ve bu atılan önemli adımların AB ile uyumlu olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Kopenhag kriterlerinin üçüncüsü, aday ülkelerin siyasi, ekonomik ve parasal birlik hedeflerine uyum da dâhil olmak üzere, üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine sahip olmalıdır demektedir. 1995 tarihli Madrid Zirvesinde, Topluluk mevzuatının ulusal mevzuata aktarılmasının önemli olduğu vurgulanmış ancak bu mevzuatın etkili şekilde uygulanmasının daha önemli olduğu belirtilmiştir. Katılım sürecinde esneklik, üyelik öncesi uygulanması mümkün olmayan mevzuatın uygulanmasının üyelikten sonraya bırakılması konusunda anlaşılması ile mümkündür. AB'nin geçiş düzenlemeleri konusundaki pozisyonu, geçiş sürelerinin istisna olması, kapsam ve süre açısından sınırlı olup, uygulama aşamaları net olarak tanımlanmış planlarla desteklenmesi, geçiş sürelerinin AB politikalarının işlemesini

etkilememesi ve rekabet ortamının bozulmasına neden olmaması gerektiği şeklinde özetlenebilir. Öte yandan, aday ülkeler, daha uzun geçiş süreleri elde ederek katılım sürecinin ekonomik baskısını azaltmak istemektedirler.

Müzakerelerin ilk aşaması olan tarama süreci; ulusal mevzuat ile AB mevzuatı arasındaki farklılıkların belirlenmesini ve her direktif için madde özelinde inceleme gerektirmektedir. Bu süreçte, ilgili AB mevzuatının maddeleri ve buna karşılık gelen ulusal mevzuatın ilgili hükümleri, uyum tabloları için bir araç olarak kullanılmaktadır. Tüm AB düzenlemeleri için hazırlanan bu tablolar, uyumlaştırma gereken bölümlerin tespitini ve müzakerelerin ilerleyen bölümleri için önemli bilgilerin elde edinilmesini sağlamakla birlikte, tarama sürecini hızlandırmaya yardım etmektedir. AB çevre mevzuatındaki öncelikli konular, çerçeve mevzuat (ÇED ve çevresel bilgiye erişim dâhil), AB'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ilişkin tedbirler, küresel kirliliğin azaltılması, doğa koruma mevzuatı, iç pazarın işleyişini sağlayan tedbirler olarak belirlenmiştir. Geçiş süreleri, mevzuat uyumu, çerçeve mevzuatı (hava, atık, su), doğa koruma, iç pazar ile ilgili temel unsurlardır. Geçiş düzenlemeleri, uzun zamana yayılması gereken altyapı adaptasyonları gerektirmektedir.

Türkiye'deki çevre ile ilgili mevzuat konusunda, ilerleme raporlarında belirtilen, çevre alanında uyum çalışmalarının başlarında olduğumuz hususudur. Katılım ortaklığı belgesi hedefleri dikkate alınarak, öncelikli alanlar ve geçiş düzenlemeleri konusundaki genel yaklaşım; özellikle çerçeve mevzuatı, doğa koruma ve atık ürünlere ilişkin mevzuat (kimyasallar, yakıt kalitesi gibi) konusunda uyumlaştırma çalışmalarının hızlandırılması ve en kısa sürede uygulamaya yönelik çalışmaların başlaması öncelikli olarak önem taşımaktadır. Birliğin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve bu çerçevede oluşturulan mevzuatlar konusunda katılım öncesinde mevzuat uyumunun tamamlanması gerekmektedir. Ayrıca, ulusal program taahhütleri çerçevesinde, nükleer güvenlik ve radyasyon güvenliğine ilişkin mevzuat konusundaki uyum çalışmalarının, önümüzdeki dönemde tamamlanacağı düşünülmektedir. Öte yandan, genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar ile endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi konularında AB mevzuatına uyum çalışmalarının hızlandırılması gerekmektedir. Bu çerçevede, Mali

İşbirliği Programlamasından desteklenen projelere teknik yardım sağlanması da faydalı görülmektedir.

Müzakerelerde talep edilen geçiş sürelerinin, finansmanı sağlanmış projeler ve yatırımlara ilişkin takvimi içeren direktif uygulama planları ile desteklenmesi gerekmektedir. Anılan planlar, idari yapılanma, personel, izleme ekipmanları, altyapı ve teknoloji için gerekli kamu ve özel sektör yatırım ihtiyaçlarını, maliyetleri ve yatırım takvimini içermektedir. Uygulama planları, uygulama kararlarının alınmasına yardım edecek şekilde özellikli ve detaylı hazırlanmalıdır. Bu sayede, ülke ölçeğinden, bölge ölçeğine ve özel sektör seviyesine geçiş yapılabilir. Uygulama kararları yerel düzeyde yetkili otoriteler tarafından alınsa dahi uygulamadaki ilerlemeden merkezi hükümet sorumlu olacağından, mevzuatın etkili uygulanmasını sağlamak için gerekli mekanizmalar oluşturulmalıdır. Türkiye İçin Entegre Çevresel Uyumlaştırma Stratejisi Projesi kapsamında hazırlanmakta olan sektör stratejileri ve örnek direktif uygulama planları müzakere sürecine yönelik hazırlanacak ayrıntılı uygulama ve finansman planlarının ilk adımı olması açısından önemli bir aşama olarak görülmektedir. Aday ülkelere tanınan geçiş sürelerinin, ilgili AB düzenlemelerinin belli maddeleri, belli ölçekteki tesisler veya isimleri katılım antlaşmasında tek tek belirtilen tesisler için kapsamlı bir etki değerlendirmesi çalışmasının yapılması, ülke genelinde ve tesis özelinde bilgi sahibi olunması, müzakere pozisyonlarının belirlenmesinde büyük öneme sahiptir.

Müzakere sürecinde her bir çevre alt sektörü için bilgi verilirken, idari kapasiteye de yer verilmesi gerektiği, uygulama ve finansman planlarının da idari kapasite artırımı için bölümler içerdiği unutulmamalıdır. Bu hususun, muhtemel müzakere sürecinde, uygulamanın etkinliği açısından gündeme geleceği ve bu nedenle ihtiyaçların tespiti ve giderilmesi için gerekli tedbirlerin şimdiden ortaya koyulması büyük önem arz etmektedir. Yerel yönetimlerdeki ilgili birimlerin, taşra teşkilatlarının kapasitelerinin artırılması, üyelik sonrası mevzuat uygulamaları için de şarttır. Örneğin müzakere sürecinde geçiş süresi istenilen alanlarda hazırlanacak uygulama planları için gerekli bilgiyi sağlayacak olan yerel birimler, bu planların uygulamasını da gerçekleştirecektir.

AB'nin karışık ve prosedüre dayalı, kapsamlı konuları içeren çevre mevzuatının iç hukuka aktarılması ve uygulanması konusunda yetkili otoritelere, güçlü ve donanımlı idari yapının oluşturulması için mesleki yeterliliğe sahip personele ihtiyaç duyulmaktadır. Yetkin personel sayısının arttırılması, AB mevzuatı ve uygulamaları konularında eğitimler verilerek idari yapıların (merkezi ve yerel birimlerin) güçlendirilmeleri gerekmektedir. Eğiticilerin eğitimi yöntemi ile bilgi birikiminin taşra teşkilatına da aktarılması büyük önem arz etmektedir. Özellikle, özel sektöre ve belediyelere düşen yatırımların hayata geçirilmesini sağlamak için yasal altyapı ile birlikte çevre denetimi sisteminin güçlendirilerek, yaptırım gücünün arttırılması gerekmektedir.

Çevre mevzuatının uygulanması (laboratuarlar, altyapı, atık su arıtımı, atık yakma tesisleri, içme suyu temini, atık düzenli depolama sahaları inşası, yenilenmesi veya genişletilmesi) aday ülkelere ciddi mali yük getirmektedir. Bu nedenle, yatırım programlarının, uyumlaştırma çalışmalarını tamamlamak üzere yürütülen mevzuat uyumu ve uygulanmasının sağlanması gerekmektedir. Önümüzdeki dönemde ülkemize AB'den sağlanan fonların artması ile birlikte, mevzuat uyumu çalışmalarına paralel olarak, altyapı yatırımlarının desteklenmesi imkânı doğacaktır. Bazı direktiflerin uygulamaya koyulabilmesi için gerekli yatırım ihtiyaçlarının (örneğin, atıkların düzenli depolama sahalarının, atık yakma, geri kazanım ve dönüşüm sistemlerinin, atık su toplama ağının, atık su arıtma tesislerinin, içme suyu sağlama ağının, içme suyu arıtma tesislerinin ve büyük yakma tesislerinin) ve yatırım gereksinimlerinin tespiti gerekmektedir. Müzakere pozisyonunun belirlenebilmesi için de kamunun, özel sektörün yatırım ihtiyacı, uygulama için gerekli hazırlıkların kapsamı ve tamamlanma süresi araştırılmalıdır.

Çevre yatırım projeleri için, AB standartlarında fizibilite çalışmaları ve rehber dokümanlar hazırlanması gerekmektedir. Özellikle AB standartlarında proje hazırlanması hususunda kazanılan birikimin yatırımları gerçekleştirecek olan belediyelere ve diğer yatırımcılara aktarılmasının da çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, ulusal düzeyde belirlenen politika hedeflerinin, yerel düzeydeki yatırım ihtiyaçları ile çakışması için, önceliklerin belirlenmesi çalışmasının hem ulusal hem yerel gereklilikleri içermesi sağlanmalıdır. Ayrıca, sınırlı kaynakların

doğru kullanılması açısından, öncelikli alan tespiti önemlidir. Bu kapsamda tezimizin de örnek çalışmasını oluşturan ve %68.1'lik kısmı AB fonlarıyla desteklenen KUŞATAK projesi yerel düzeydeki çevre politikasının ulusal düzeyde tüm bölgelerde uygulamaya konulması açısından örnek teşkil etmektedir.

Alt yapısı bulunmadığı halde turistik özellikleri nedeni ile yaz aylarında kalabalık nüfusa sahip tatil merkezlerinden denize, göllere ve nehirlere akıtılan kanalizasyon ve diğer tüm atıklar çevre kirliliğine neden olmaktadır. Turizmin gelişmesi ile aynı zamanda doğal ve beşeri kaynaklar üzerindeki yıkıcı etkilerinin önlenmesi amaçlanıyorsa, turizmin hedeflerinin daha uzun vadeli sonuçlara göre ayarlanması ve çevre unsuruna daha duyarlı projelerin ortaya konulması gerekmektedir. Çevreye önem verilerek hazırlanan tüm yönetsel çalışma ve projeler, başlangıçta büyük gider kalemleri oluşturacak biçimde değerlendirilseler de, ülke geleceği ve doğal çevrenin korunması açısından uzun vade de kazanca dönüşeceklerdir.

Kuşadası, Davutlar, Güzelçamlı ve Söke Yöresi, çevresi ile birlikte Türkiye'nin en önemli Turizm Merkezlerinden birini oluşturmakta ve Türkiye toplam Turizm gelirinin yaklaşık % 10 nu temin ederek, ülke ekonomisine büyük katkıda bulunmaktadır. Göçe bağlı olarak artan nüfus ve altyapısı tamamlanmamış yerleşim alanları, özellikle kooperatifleşme yolu ile yazlık konut şeklinde oluşan şehirleşme, turizm sektöründeki hızlı gelişme ve getirdiği artan yatak kapasitesi, bölge kalkınması ve yaşam standartlarını olumsuz etkileyen çevre sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak KUŞATAK projesi; içme ve kullanma suyu temini, evsel atık su ve katı atık gibi çevre sorunları konularında ortak projeler üretmeyi ve gerçekleştirmeyi, kıyı ve doğal kaynakların korunmasını ve bölgenin turizm açısından gelişimini hedefleyen yetkili bir oluşumdur. En büyük gelir kaynağı turizm olan bölgenin kalkınması, öncelikle çevre sorunlarına radikal çözümlerin getirilmesine bağlıdır. Bölgede çevre ve turizmin sürdürülebilir olmasını sağlayarak, turizm gelirlerini arttırmak ve bölge halkının yaşam koşullarını, üyesi olmayı hedeflediğimiz AB standartlarına getirmek projenin en önemli hedefidir. Bu amaca ancak alt yapı sorunlarını tümüyle çözülmesiyle ulaşılacaktır.

EKLER

EK 1
Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği[149]

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL HÜKÜMLER

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı; her türlü atık ve artığın çevreye zarar verecek şekilde, doğrudan veya dolaylı bir biçimde alıcı ortama verilmesi, depolanması, taşınması, uzaklaştırılması ve benzeri faaliyetlerin yasaklanması, çevreyi olumsuz yönde etkileyebilecek olan tüketim maddelerinin idaresini belli bir disiplin altına alarak, havada, suda ve toprakta kalıcı etki gösteren kirleticilerin hayvan ve bitki nesillerini, doğal zenginlikleri ve ekolojik dengeyi bozmasının önlenmesi ile buna yönelik prensip, politika ve programların belirlenmesi, uygulanması ve geliştirilmesidir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, meskun bölgelerde evlerden atılan evsel katı atıkların, park, bahçe ve yeşil alanlardan atılan bitki atıklarının, iri katı atıkların, zararlı atık olmamakla birlikte evsel katı atık özelliklerine sahip sanayi ve ticarethane atıklarının, evsel atık su arıtma tesislerinden elde edilen (atılan) arıtma çamurlarının, zararlı atık sınıfına girmeyen sanayi arıtma tesisi çamurlarının, hafriyat toprağı ve inşaat molozunun toplanması, taşınması, geri kazanılması, değerlendirilmesi, bertaraf edilmesi ve zararsız hale getirilmesine ilişkin esasları kapsar.

Özel ve/veya resmi kuruluşlarca ve gerçek kişilerce üretilip çeşidi, özelliği ve miktarı itibari ile insanın sağlığına zarar veren, su, hava ve toprağı kirleten, yanıcı ve patlayıcı madde ihtiva eden, hastalık mikrobu taşıyabilen zararlı ve tehlikeli atıklar hakkında bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz.

Tanımlar

Madde 3- Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık : Çevre Bakanlığını,

Kanun : 2872 sayılı Çevre Kanununu,

Katı atık : Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı maddeleri ve arıtma çamurunu,(iri katı atık, evsel katı atık, bu Yönetmelikte "katı atık" olarak anılmaktadır.)

İri katı atık : Buzdolabı, çamaşır makinesi, koltuk gibi evsel nitelikli eşyalardan oluşan ve kullanılmayacak durumda olan çoğunlukla iri hacimli atıkları,

Evsel katı atık (çöp) : Konutlardan atılan tehlikeli ve zararlı atık kavramına girmeyen, bahçe, park ve piknik alanları gibi yerlerden gelen katı atıkları,

Arıtma çamuru : Evsel ve evsel nitelikli endüstriyel atık suların, fiziksel, kimyasal ve biyolojik işlemleri sonucunda ortaya çıkan, suyu alınmış, kurutulmuş çamuru,

Kompost : (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Organik esaslı katı atıkların oksijenli veya oksijensiz ortamda ayrıştırılması suretiyle üretilen toprak iyileştirici maddeyi,

Üretici : Faaliyetleri süresince atık oluşumuna sebep olan kişi veya kuruluşları,

Plastik : (İlave : 22.2.1992 tarih ve 21150 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Petrol türevlerinden elde edilen ısı veya polimerizasyon yoluyla şekillendirilebilen, yeniden ısı tatbik edildiğinde şekil değiştirebilen polimerleri, (Örneğin: PVC, PET, PS, PE, PP, PA, PC ve benzeri)

Tekrar kullanım : (İlave : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Atıkların toplama ve temizleme dışında hiçbir işleme tabi tutulmadan aynı şekli ile ekonomik ömrü doluncaya kadar defalarca kullanılmasını,

[149] T.C Çevre ve Orman Bakanlığı,http://www.cevreorman.gov.tr/ Mevzuat/yönetmelikler,(18.08.2011)

Geri Dönüşüm : (Değişik : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Atıkların bir üretim prosedürüne tabi tutularak, orjinal amaçlı ya da enerji geri kazanımı hariç olmak üzere, organik geri dönüşüm dahil diğer amaçlar için yeniden işlenmesini,

Geri kazanım : (İlave : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Tekrar kullanım ve geri dönüşüm kavramlarını da kapsayan; atıkların özelliklerinden yararlanılarak içindeki bileşenlerin fiziksel, kimyasal veya biyokimyasal yöntemlerle başka ürünlere veya enerjiye çevrilmesini,

Komisyon : (İlave : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Geri Kazanım Komisyonu'nu,

Kota veya depozito uygulamasına tabi işletmeler : (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** (EK-I)'de yer alan madde ve ürünlerin içine konulduğu ambalajları üretenleri, ithal edenleri veya bu ambalajlara dolum yapanlar ile bu ambalajları dolu olarak ithal edenleri,

Zararlı ve tehlikeli atık : Patlayıcı, parlayıcı, kendiliğinden yanmaya müsait, suyla temas halinde parlayıcı gazlar çıkaran, oksitleyici, organik peroksit içerikli, zehirli korozif, hava ve su ile temasında toksik gaz bırakan, toksik ve ekotoksik özellik taşıyan ve Bakanlıkça tehlikeli ve zararlı atık olduğu onaylanan atıkları,

Bertaraf etme : (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Katı atıkların, konut, işyeri gibi üretildikleri yerlerde geçici olarak biriktirilmesi, bu yerlerden toplanması, taşınması, geri kazanılması gibi işlemlerden sonra, çevre ve insan sağlığı açısından zararsız hale getirilmesi ve ekonomiye katkı sağlanması amacıyla kompostlaştırma, enerji kazanmak üzere yakma ve/veya düzenli depolama işlemlerinin tümünü,

İşleme tesisi : Geri kazanma tesisi, kompost veya yakma tesisi gibi katı atıklardan tekrar kullanılabilir madde veya enerji elde etmek, katı atıkların hacmini küçültmek ya da çevreye zararını azaltmak maksadı ile kurulan, inşa edilen tesis ve yapıları,

Maddesel geri kazanma : Katı atık içindeki kağıt, plastik, cam gibi yeniden değerlendirilebilir nitelikteki maddelerin herhangi bir kimyasal ve biyolojik işleme tabi tutulmadan ekonomiye tekrar kazandırılması işlemini,

Organik madde veya yanma kaybı : Katı atık veya kompostun kurutulduktan sonra kül fırınında 775 ^{0}C'de 3 saat süre ile yakılması sonucu yanan veya kaybolan madde miktarını,

Kuru madde : Katı atık veya kompostun kurutma fırınında 103 ^{0}C'de yaklaşık 24 saat süre ile sabit ağırlığa gelinceye kadar kurutulması sonucunda geride kalan katı madde miktarını,

Kota : (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Yönetmelik kapsamındaki ambalaj kaplarının, geri toplanması gereken miktarının, piyasaya sürülen miktarına oranını,

Ambalaj: (İlave : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** (EK-I)'de yer alan madde ve ürünlerin içine konulduğu plastik, metal, dönüşsüz cam kaplar ile termoplastik madde ihtiva eden karton esaslı kutuları,

Değerlendirilebilir Katı Atık : (İlave : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Evsel ve evsel nitelikli endüstriyel atıklar içerisinde bulunan, fiziksel ve/veya kimyasal işlemlerden geçirildikten sonra ekonomiye kazandırılması mümkün olan atıkları (kağıt, karton, plastik, metal, cam, termoplastik madde ihtiva eden karton esaslı kutu ve benzeri),

Enerji Geri Kazanımı : (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Yanabilir ambalaj atıklarının; ısının geri kazanımı amacıyla, doğrudan tek başına ya da diğer atıklarla birlikte yakılarak enerji üretilmesini,

Organik Geri Dönüşüm : (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Ambalaj atıklarının biyolojik olarak parçalanabilen kısımlarının kontrollü koşullar altında mikroorganizmalar aracılığıyla aerobik (kompostlama) veya anaerobik ortamda ayrıştırılarak (biyolojik metanlaştırma) stabilize organik atıklar veya metan gazının elde edilmesini,(Düzenli depolama organik geri dönüşüm kapsamına girmez.)

Toplama-Ayırma Tesisi : (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan değerlendirilebilir katı atıkların bir arada toplanıp cinslerine göre sınıflandırılarak geri dönüşüm tesislerine gönderilinceye kadar geçici bir süre bekletildiği tesisleri,

Ön Lisans : (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Bu Yönetmeliğin kapsadığı ambalaj atıklarının toplanması-ayrılması ve geri dönüşümü amacıyla faaliyet göstermek isteyen gerçek ve tüzel kişilerin kuracakları tesislerin projelerinin, çevre ve insan sağlığına uygunluğunu gösteren belgeyi,

Lisans : (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Ön lisans verilen tesisler ile, bu Yönetmelik yürürlüğe girmeden önce işletmeye açılmış toplama-ayırma ve geri dönüşüm tesislerinin; konu ile ilgili yeterli uzman ve teknik imkanlara sahip olduğunu, çevre ve insan sağlığı açısından yeterli tedbirleri aldığını gösteren belgeyi,

Toplama-Ayırma Tesisi Lisansı : (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Toplama-ayırma tesislerinin; konu ile ilgili yeterli imkanlara sahip olduğunu, çevre ve insan sağlığı açısından yeterli tedbirleri aldığını gösterir belgeyi,

Geri Dönüşüm Tesisi Lisansı : (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan değerlendirilebilir katı atıkların geri dönüşümü amacıyla kurulmuş tesisleri işletmek isteyenlerin konu ile ilgili yeterli uzman ve teknik imkanlara sahip olduğunu, çevre ve insan sağlığı açısından yeterli tedbirleri aldığını gösterir belgeyi,ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
ÜRETİM, BERTARAF ETME VE ÖZENDİRMEYE İLİŞKİN ESASLAR

Katı Atık Üretim Aşamasında Uyulacak Esaslar

Madde 4- Katı atık üreten kişi ve kuruluşlar, en az katı atık üreten teknolojiyi seçmekle, mevcut üretimdeki katı atık miktarını azaltmak, katı atık içinde zararlı madde bulundurmamakla, katı atıkların değerlendirilmesi ve maddesel geri kazanma konusunda yapılan çalışmalara katılmakla yükümlüdür.

(İlave İkinci Fıkra : 22.2.1992 tarih ve 21150 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Katı atıkların en aza indirilmesinde, uluslararası uygulamalara uyum sağlayabilmek amacıyla atıkların geri dönüşüm ve bertarafına ilişkin idari tedbirler almaya ve bu konuda tebliğler yayımlamaya Bakanlık yetkilidir.

Bertaraf Aşamasında Uyulacak Esaslar

Madde 5- Bu Yönetmelik kapsamına giren katı atıkların bertarafı sırasında belediyeler ve yetkilerini devrettiği kişi ve kuruluşlar işlettikleri katı atık tesislerinin faaliyetlerinin planlanmasında ve işletilmesinde; insanların ruh ve beden sağlığına, hayvan sağlığına, doğal bitki örtüsüne, yeşil alanlara ve binalara, toplumun düzeni ve emniyetine, yeraltı ve yüzeysel su alanları ile su rezerv sahalarına zarar vermeyecek ve hava, gürültü yönünden çevre kirlenmesini önleyecek uygun tedbirleri almak zorundadırlar.

Eğitim

Madde 6- Bakanlık, mahallin en büyük mülki amiri ve belediyeler katı atık bertarafı ile ilgili olarak konut ve işyerlerinden daha az atık atılmasını temin etmek, atık içerisinde zararlı madde atılmasını önlemek, katı atıkları değerlendirme ve maddesel geri kazanma çalışmalarına katılımı sağlamak üzere ilgili kişilere yönelik olarak gerekli eğitim çalışmalarını yaparlar.

Katı Atıklardan Geri Kazanılmış Malzeme Üretenlerin Özendirilmesi

Madde 7- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Bakanlık, mahallin en büyük mülki amiri ve belediyeler;

1) Geri kazanılabilen veya insan sağlığına ve çevreye zarar vermeden bertarafı mümkün olan maddelerin kullanılmasını,

2) Geri kazanılmış maddelerden imal edilen malzeme ve ürünlerin tercih edilmesini, teşvik ederler.

Katı atıkları geri kazanma amacıyla tesislerinde işleyen kişi ve kuruluşlara, bu faaliyetlerinden dolayı Çevre Bakanlığı tarafından Çevre Kirliğini Önleme Fonu'ndan karşılanmak üzere uygun görülmesi halinde maddi destek sağlanabilir.

Ayrı Bertaraf Edilmesi Gereken Atıklar

Madde 8- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Ayrı bertaraf edilmesi gereken atıkları üreten;

a) Hastanelerin, kliniklerin, laboratuarların ve benzeri yerlerin hastalık bulaştırıcı enfekte, kimyasal ve radyolojik atıkları ile tehlikeli atıklarını,

b) (Değişik : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik)Tüketicilerin, kullanılmış akü, pil ve ilaç atıkları ile, kullanılmış araç lastiklerini,

c) (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik)Tüketicilerin, ambalaj atıkları dahil değerlendirilebilir katı atıklarını,

d) (İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik)Tüketicilerin, metal variller, buzdolabı, çamaşır makinesi, elektronik aletler, mobilya gibi büyük hacimli katı atıklarını, evsel atıklar ile birlikte atmaları yasaktır.

Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, bu alanlar dışında ise mahallin en büyük mülki amiri, yukarıda belirtilen ve ihtiva ettikleri zararlı maddeler dolayısıyla toplanması, değerlendirilmesi veya bertarafı özel işlemler gerektiren atıkları, 27/8/1995 tarihli ve 22387 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ve 20/5/1993 tarihli ve 21586 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine göre bertaraf eder veya ettirir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AMBALAJ ATIKLARININ GERİ KAZANILMASI

Kota veya Depozito Uygulaması ve Sorumluluklar

Madde 9- (Değişik: 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Bakanlık, doğada ayrışması uzun süreler alan, (EK-I)'de verilen madde ve ürünleri içinde bulunduran ambalajların kullanımını ve atık miktarını kontrol altına almak, bu atıkların değerlendirilmesini sağlamak, ekolojik dengenin bozulmasını önlemek amacı ile kota veya depozito uygulamasını zorunlu kılar.

Bu Yönetmelik gereğince, kota veya depozito uygulamasına tabi işletmeler, ambalaj atıklarının toplanmasını ve geri kazanımını sağlar. Geri kazanımın mümkün olmadığı durumlarda ise, çevreye zarar vermeyecek şekilde diğer yöntemlerle bertaraf eder veya ettirir.

(EK-I)'de belirtilen madde ve ürünleri, Yönetmelik kapsamındaki ambalajlara dolum yaparak piyasaya sürenler ile dolu olarak ithal edenler, bu ürünlerin boş kaplarını Komisyonun belirleyeceği oranlar doğrultusunda toplamak ve geri kazanmak zorundadırlar. İşletmeler kota veya depozito uygulaması için Bakanlıktan izin almak ve beyanda bulunmakla yükümlüdürler. İzin başvurusunda bulunmayanlar ile toplamakla yükümlü oldukları kaplardaki kota oranlarına ulaşamayan işletmeler depozito uygulamasına tabi olurlar. (EK-I)'de belirtilen madde ve ürünleri, Yönetmelik kapsamındaki ambalajlara dolum yaparak piyasaya sürenler ile dolu olarak ithal edenlerin kabul etmeleri durumunda, ambalaj üreticileri bir sistem kurarak ambalaj atıklarını toplama ve geri kazanma sorumluluğunu üstlenebilirler. Ancak, bu sisteme dâhil olan işletmelerin tümü kotanın tutturulmasından sorumludur. Kotaya erişilmemesi durumunda sisteme dâhil olanların tümü 12 nci maddede öngörülen şartlar çerçevesinde depozitoya geçer.

(İlave dördüncü fıkra: 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Kota veya depozito uygulamasına tabi işletmeler bu Yönetmelikte verilen yükümlülükleri yerine getirirken Bakanlıktan geçici çalışma izni veya lisans almış toplama-ayırma ve/veya geri dönüşüm tesislerini kullanmak zorundadırlar. Yönetmeliğin 49 uncu maddesinde belirtilen Komisyon; ambalaj atıklarının yıllar itibari ile toplama ve geri kazanım oranlarını, bir önceki yıl belirlenen oranlardan az olmayacak şekilde tespit eder.

Kota veya Depozito Uygulaması İzin Başvurusu

Madde 10- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** (EK-I)'de belirtilen madde ve ürünleri Yönetmelik kapsamındaki ambalajlara dolum yaparak piyasaya sürenler ile dolu olarak ithal edenler (EK-II-a)'da yer alan Dolumcu-İthalatçı Firma Müracaat Formu'nu; ambalaj atıklarını toplama ve geri kazanma sorumluluğunu üstlenen ambalaj üreticileri ise, (EK-II-b)'de yer alan Üretici Firma Müracaat Formu'nu doldurarak her yıl ocak ayının son iş günü bitimine kadar Bakanlığa kota veya depozito uygulaması için izin başvurusunda bulunurlar.

İşletmeler bu izin başvurularında; kullanılan ham madde, üretilen, dolumu yapılan ve ithal edilen ürün miktarlarını, bu ürünlerin ambalajlarının cins ve miktarlarını bildirmek, ambalaj atıklarının toplanması, taşınması, tekrar kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanımı, geri kazanılan ürünlerin kullanım alanları ve geri kazanımı mümkün olmayan ambalaj atıklarının nasıl zararsız hale getirileceği ile ilgili plan, proje, rapor ve diğer dokümanları ibraz etmek zorundadırlar. Bakanlık gerektiğinde ek bilgi ve belge isteyebilir**.**

İzin Başvurusunun Değerlendirilmesi

Madde 11- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Bakanlık, 10 uncu maddede belirtilen plan, proje ve belgeleri yeterli bulması durumunda ilgili işletmelere kota uygulaması için izin verir. İzin süresi azami bir takvim yılıdır. İzin başvurusu süresi dışında başvurulması halinde de aynı kota oranları uygulanır. Yönetmelik şartlarına uyulmadığının veya 10 uncu maddede verilen bilgilerin doğru olmadığının tespit edilmesi durumunda; işletmelere izin verilmez, izin verilmiş ise iptal edilerek depozito uygulamasına geçirilir.

Ayrıca, Bakanlık Yönetmeliğin 10 uncu maddesinde belirtilen izin başvurusu beyanlarını yeminli mali müşavirlere kontrol ettirebilir. Bunun için yapılacak harcamalar ilgili firmalar tarafından karşılanır. İzin başvurusunun Bakanlıkça incelenmesi sonucu, geri toplayacağı miktarın 1000 kilogramın altında olduğu belirlenen işletmeler ile, 5 litre ve daha büyük hacme sahip geniş ağızlı ve kavanoz tipli ambalaj kapları kota uygulaması dışında tutulurlar. Ancak, bu işletmelerin (EK-II-a)'da yer alan Dolumcu-İthalatçı Firma Müracaat Formu' nu doldurma ve Bakanlığa her yıl beyanda bulunma yükümlülükleri devam eder.

Depozito Uygulaması

Madde 12- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Kota uygulamasına tabi olan ve olacak işletmeler, kota uygulaması için izin başvurusunda bulunmamaları veya kota izni aldıkları halde belirlenen oranları sağlayamamaları durumunda; takip eden ilk yılda normal kotalarına ilaveten, eksik kalan miktarları %10 fazlasıyla, ikinci yılda ise %20 fazlasıyla toplarlar. İşletmeler, bu yılda da öngörülen hedeflere ulaşamadıkları taktirde, zorunlu depozito uygulamasına tabi olurlar. Depozito uygulamasına geçirilen işletmeler, o yıl için belirlenen kota oranlarını sağlamaları halinde, bir kereye mahsus olarak kota uygulamasına dönerler.

Birden fazla ambalaj cinsi kullanan işletmeler, geri toplama yükümlülüğünü yerine getirmedikleri ambalaj türü için depozito uygulamasına geçerler. Depozito uygulamasına tabi işletmelerce; üretim ve satışın herhangi bir kademesinde, Yönetmelik kapsamındaki ambalajlara uygulanacak depozito bedeli, (EK-III)'de verilen oranlara göre tespit edilen depozito bedelinden az olamaz.

Boş Kapların Geri Alınması

Madde 13- Satışın her aşamasında depozito uygulaması geçerlidir. Bu uygulamada depozito bedeli, boş sıvı kapları geri getirenlere ara satıcılar tarafından ödenir. Toplanan boş kapları dolum veya şişeleme yapanlar, bakkal, market dahil olmak üzere bütün satış kademelerinde piyasaya sürenler, dolu olarak ithal edenler ve üretenler geri almak zorundadırlar.

(Değişik ikinci fıkra : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Depozito uygulamasına tabi işletmeler (EK-III)'de verilen oranlar üzerinden belirlenen depozito bedelini uygularlar. Bu işletmelerin dağıtıcıları ise bakkal, market gibi son satıcılara söz konusu madde ve ürünleri verirken şişe kutu adetleri toplamı kadar depozito bedelini de faturalarında belirtirler.

Tüketicinin Bilgilendirilmesi

Madde 14- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Kota veya depozito uygulamasına tabi işletmeler;

1) Piyasaya sürmek istedikleri ürünlerin ambalajlarına ve toplama sistemini oluşturan her türlü ekipmanın üzerine (EK-V)'de yer alan sembol ile Bakanlık tarafından verilecek kod numarasını yazmakla,

2) Depozito uygulamasına dahil işletmeler, depozito uygulamasına dahil oldukları tarihten itibaren 30 gün içinde kabın etiketine "depozitoludur" ibaresini yazarak uygulamaya başlamakla, yükümlüdürler.

(Değişik ikinci fıkra : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Her iki uygulamada da bu kabın üzerine cinsini ve hangi firma tarafından üretildiğini açıklayan ibarelerin bulundurulması zorunludur.

Kapların Bertarafında Uyulacak Esaslar

Madde 15- (EK-I)'de belirtilen madde ve ürünleri yerli veya ithal malzeme kullanarak dolum veya şişeleme yapanlar veya söz konusu maddeleri dolu olarak ithal etmek suretiyle piyasaya sürenler toplanan atık kapları, kamuya ait çöp bertaraf tesislerinin dışında bertaraf etmeye mecburdurlar.

Ambalaj Atıkları Toplama-Ayırma ve Geri Dönüşüm Tesislerine Ön Lisans ve Lisans Verilmesi İle İptali

Madde 16- : (Yeniden Düzenleme: 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Bu Yönetmelik kapsamındaki ambalajların atıklarını kota veya depozito uygulamasına tabi işletmeler adına toplamak-ayırmak ve/veya geri dönüştürmek isteyen gerçek ve tüzel kişiler Bakanlığa başvurarak ön lisans/ lisans almak zorundadırlar.

Değerlendirilebilir katı atıkları toplayan-ayıran ve geri dönüştüren diğer tesisler de; talep etmeleri halinde ön lisans/lisans almak için Ek-IV'deki bilgi ve belgelerle Bakanlığa başvurabilirler.

a) Ön Lisans Verilmesi: Ambalaj atıklarının toplanması-ayrılması ve geri dönüşümü amacıyla faaliyet göstermek isteyen gerçek ve tüzel kişiler kuracakları tesisleri için, Ek-IV 'deki bilgi ve belgelerle birlikte Bakanlığa başvurur. Bakanlık bu bilgi ve belgeleri inceler, uygun gördüğü taktirde tesise ön lisans verir.

b) Lisans Verilmesi: Ön lisans verilen tesisin, projesine uygun olarak yapıldığının, gerekli çevresel tedbirlerin ve idari izinlerin alındığının tespit edilmesi, işletme planının değerlendirilip uygunluğunun saptanması halinde tesise Bakanlıkça lisans verilir. Bu lisans 3 yıl süreyle geçerlidir. Lisans süresinin bitiminde, tesis ile ilgili lisans yeniden alınmak üzere Bakanlığa başvurulur.

c) Lisansın İptali: Bakanlıkça yapılan denetimlerde, tesisin lisansa uygun olarak çalıştırılmadığının, mevzuatta istenen şartların sağlanmadığının, tesiste toplanan-ayrılan ve geri dönüştürülen değerlendirilebilir katı atıklara ait bilgi ve verilerin düzenli olarak kaydedilmediğinin ve Bakanlığa gönderilmediğinin tespit edilmesi halinde işletmeciye tespit edilen aksaklıkların düzeltilmesi için aksaklığın önemine ve kaynağına göre 1 ay ile 1 yıl arasında süre verilir. Bu süre sonunda yapılan kontrollerde aksaklığın devam ettiği tespit edilirse tesisin faaliyeti geçici olarak durdurulur veya lisansı iptal edilir.

Bilgi Verme Zorunluluğu

Madde 17- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilenler dışındaki ambalaj üreticileri ile ambalaj atıklarını toplayan ve geri kazanan kişi ve kuruluşlar Bakanlıkça hazırlanan bilgi formlarını öngörülen sürelerde Bakanlığa göndermek zorundadırlar. Bakanlık, bu işletmelerden ambalajlar ile ilgili detaylı bilgileri isteyebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KATI ATIKLARIN KAYNAĞINDA AYRI TOPLANMASI VE TAŞINMASI

Katı Atıkların Toplanması

Madde 18- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Katı atıkların, üretici veya taşıyanları tarafından denizlere, göllere ve benzeri alıcı ortamlara, caddelere, ormanlara ve çevrenin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olacak yerlere dökülmesi yasaktır.

Konutlarda ve işyerlerinde, evsel veya evsel nitelikli endüstriyel çöpleri çöp toplama aracına vermek üzere kullanılan çöp biriktirme kapları, çeşitli büyüklükte ve her biri standart ölçülerde olmak zorundadırlar. Bu kapların ölçüleri, şekilleri, malzemeleri Bakanlıkça çıkarılacak tebliğlerde belirtilir. Çöpü üretenler, bu çöp biriktirme kaplarını, çevrenin sağlığını bozmayacak şekilde kapalı olarak muhafaza etmek ve çöp toplama işlemi sırasında yol üstünde hazır bulundurmak zorundadır.

(İlave dördüncü fıkra : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Evsel katı atık ve evsel nitelikli endüstriyel katı atık üreten kişi ve kuruluşlar, katı atıklarını belediyelerin ve mahallin en büyük mülki amirinin istediği şekilde konut, işyeri gibi üretildikleri yerlerde hazır etmekle yükümlüdürler.

(İlave beşinci fıkra : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, bu alanlar dışında ise mahallin en büyük mülki amiri; evsel ve evsel nitelikli endüstriyel katı atıkların çevreye zarar vermeden bertarafını sağlamak, çevre kirliliğini azaltmak, katı atık depo sahalarından azami istifade etmek ve ekonomiye katkıda bulunmak amacıyla, evsel katı atıklar içindeki değerlendirilebilir katı atıkları sınıflandırarak ayrı toplamak ve bunlarla ilgili tedbirleri almakla yükümlüdürler.

(İlave altıncı fıkra : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Katı atıkların kaynağında ayrı toplanması ve taşınmasına ilişkin usuller Bakanlıkça hazırlanacak bir tebliğ ile belirlenir.

Evsel Nitelikli Olmayan Katı Atıkların Toplama Kapları

Madde 19- Evsel nitellikte olmayan katı atıkların toplanmasında veya tesis içinde biriktirilmesinde, çevre ve insan sağlığını, çevrenin görünüşünü bozmamak, çevreyi koku, toz gibi yönlerden rahatsız etmemek kaydıyla istenilen hacim ve şekilde kap veya tank kullanılabilir.

Katı Atıkların Taşınması

Madde 20- Toplanan evsel ve evsel nitelikli endüstriyel katı atıkların, görünüş, koku, toz, sızdırma ve benzeri faktörler yönünden çevreyi kirletmeyecek şekilde kapalı özel araçlarda taşınması zorunludur.

(İlave ikinci fıkra : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan yerlerdeki sanayi tesisleri veya turistik tesis işletmeleri atıklarının taşınmasından sorumludurlar. Bunlar, evsel katı atıklar içindeki değerlendirilebilir katı atıkları sınıflandırarak ayrı toplamak ve topladıkları atıkları belediyenin işleme veya depolama tesislerine taşımak veya taşıtmak zorundadırlar. Bu alanlarda toplama ve taşıma işlemlerini Valilikler ve Bakanlık denetler.

Aktarma İstasyonları

Madde 21- Katı atıkların taşınmasının ekonomik olmasını sağlamak, taşıma hattındaki trafiğe fazla yüklenmemek için şehirlerin merkezi yerlerinde aktarma istasyonları kurulabilir. Bu istasyonlarda küçük hacimli araçlarla toplanan katı atıkların daha büyük hacimli araçlara aktarılarak, bu araçlarla işleme ve depo yerlerine taşınması sağlanır. Aktarma direkt taşıma aracına yapılabileceği gibi, bir ara depoya (bunker) boşaltıldıktan sonra, yeni araca doldurmak şeklinde, dolaylı olarak da gerçekleştirilebilir.

Aktarma istasyonlarının koku, toz, gürültü ve görünüş yönünden çevreyi kirletmemesi için, boşaltma işleminin yapıldığı yerlerin, kapalı olarak inşa edilmesi zorunludur.

BEŞİNCİ BÖLÜM
KATI ATIKLARIN DEPOLANMASI

Evsel Katı Atık Depo Alanına Depolanacak Atıklar Ve İstisnaları

Madde 22- 2 nci madde de belirtilen atıklar, hafriyat toprağı hariç olmak kaydıyla evsel katı atık depolama sahasına depolanır.

Evsel ve evsel nitelikli endüstriyel katı atıkların öncelikle geri kazanılması esastır. Geri kazanmanın ekonomik ve teknik olarak mümkün olmaması halinde, atıklar çevrenin sağlığının korunması, katı atık hacminin azaltılması, kısmen enerji veya kompost elde edilmesi amacıyla termik veya biyolojik işlemlere tabi tutulur. Ancak termik veya biyolojik işlemlere elverişli olmayan veya bu işlemler sonucu yan ürün olarak ortaya çıkan atıkların depolanması zorunludur. Bu amaçla belediyeler 1580 sayılı Belediyeler Kanunu gereğince katı atıklar için yapılan depolarda aşağıdaki hususları göz önünde bulundurulur. Evsel atıkları düzenli depolamak amacıyla inşa edilen depolara, insan ve çevre sağlığını korumak amacıyla;

1) Sıvıların ve sıvı atıkların,
2) Akıcılığı kayboluncaya kadar suyu alınmamış arıtma çamurlarının,
3) Patlayıcı maddelerin,
4) Hastane ve klinik atıklarının,
5) Hayvan kadavralarının,
6) Depolama esnasında aşırı toz, gürültü, kirlenmeye ve kokuya sebep olabilecek atıkların,
7) Radyoaktif madde ve atıkların,

8)Tehlikeli atık sınıfına giren katı atıkların, depolanması yasaktır.

Hafriyat Toprağının Depolanması

Madde 23- Hafriyat toprağı üreticileri ve/veya taşıyıcılarının, topraklarını belediyelerin gösterdikleri yerlerin dışına dökmeleri yasaktır. Aksi davranışta bulunanlar hakkında Kanun çerçevesinde işlem yapılır. Hafriyat toprağının denizlere, göllere, akarsulara dökülmesi ve bunlarla dolgu yapılması yasaktır.

Katı Atık Depo Tesislerinin Yer Seçimi

Madde 24- Evsel ve evsel nitelikli endüstriyel katı atıkları ve arıtma çamurlarını düzenli olarak depolamak amacıyla inşa edilen depo tesisleri, Bakanlık veya ilgili belediyeler tarafından içme suyu temin edilen ve edilecek olan yüzeysel su kaynaklarının korunması ile ilgili olarak çıkarılan yönetmeliklerde, çöp dökülmeyeceği ve depolanmayacağı belirtilen koruma alanlarında kurulamaz.

Depo tesisleri, en yakın yerleşim bölgesine uzaklığı 1000 metreden az olan yerlerde inşa edilemez. Ancak, depo tesislerinin çevresinde tepe, yığın ve ağaçlandırma gibi engeller varsa mahalli çevre kurullarının karar ve gerektiğinde Bakanlığın uygun görüşü ile, bu mesafeden daha az olan yerlerde de ilgili belediye ve mahallin en büyük mülki amirliğince depo kurulmasına müsaade edilebilir.

Taşkın riskinin yüksek olduğu yerlerde, heyelan, çığ ve erozyon bölgelerinde, içme, sulama ve kullanma suyu temin edilen yeraltı suları koruma bölgelerine katı atık depo tesislerinin yapılmasına müsaade edilemez. Bu alanlar işletmeye açıldıktan sonra iskâna açılmayacak şekilde planlanır ve etraflarına bina yapılmasına müsaade edilemez.

Depo Tesisleri

Madde 25- Depo tesisleri aşağıda belirtilen özellikler taşımalıdır:

1) Evsel ve evsel katı atık özelliğindeki endüstriyel atıklar ile, bunların atık su arıtma çamurlarını depolamak üzere inşa edilen depo tesislerinin asgari kapasiteleri, nüfusu 100.000'den küçük olan yerleşim bölgelerinde 10 yıllık depolama ihtiyacını karşılayacak şekilde, nüfusu 100.000'den büyük olan yerlerde 500.000 m^3 olarak planlanır.

2) Depo tesisine ulaşım ve depo iç yollarında geçiş her türlü hava şartlarında mümkün olacak şekilde düzenlenir.

3) Planlanan depo tesisi bir çit ile çevrilir.

4) Depolama sahasında kirlenen araba tekerleklerinin yolları ve caddeleri kirletmemesi için, tekerlekleri temizleyecek teknik tedbirleri alınır.

5) (Değişik : 22.2.1992 tarih ve 21150 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik) Depo tesisi girişinde, girişi kontrol altında tutmak, gelen katı atıkları muayene etmek, tartmak amacıyla bekçi kulübesi, işletme odası, kantar ve kantar binası bulunur.

Depo Tabanının Teşkili ve Sızıntı Suyu Toplanması

Madde 26- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Düzenli depo tesisinden, depo tabanına sızan sızıntı sularının yeraltı sularına karışmasını önlemek için depo tabanı geçirimsiz hale getirilir. Depo tabanında oluşturulan bir drenaj sistemi ile sızıntı suları toplanır. Bu amaçla;

1) Depo tabanı, tabii yeraltı suyunun maksimum seviyesinden en az 1 metre yüksekte olur.

2) (Değişik : 18.8.1999 tarih ve 23790 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Depo tabanına; sıkıştırılmış kalınlığı en az 60 cm. olan kil veya aynı geçirimsizliği sağlayan doğal ya da yapay malzeme serilir. Bu malzemelerin geçirimlilik katsayısı (permeabilite) 1.10^{-8} m/sn'den büyük olamaz. Az çatlaklı kaya zeminlerde ise bu değer 1.10^{-7} m/sn olarak alınır.

Depo tabanının, en az 3 metre kalınlığında doğal kil ve benzeri 1.10^{-8} m/sn geçirimlilik katsayısını sağlayan bir malzeme olması durumunda, depo tabanı tekrar geçirimsizlik malzemesi ile kaplanmaz. Bu durumda geçirimlilik katsayısının sahanın her yerinde 1.10^{-8} m/sn olması sağlanır.

İçme ve kullanma suyu havzalarının uzun mesafeli koruma alanında inşa edilecek düzenli depo sahası tabanında, sıkıştırılmış kalınlığı 60 cm. olan kil tabakasının üzerine, kalınlığı 2 mm. olan yüksek yoğunluklu polietilen folye (HDPE) serilir. Serilecek folyenin yoğunluğu 941-965 kg/m^3 arasında olmak zorundadır.

3) Geçirimsiz hale getirilen taban üzerine dren boruları döşenerek sızıntı suları bir noktada toplanır. Hidrolik ve statik olarak hesaplanması gereken drenaj borularının çapı minimum 100 mm. ve minimum eğimi %1 olur. Dren boruları, münferit borular şeklinde, yatayda ve düşeyde kıvrım yapmadan doğrusal olarak depo sahası dışına çıkar. Depo tesisi çıkışında kontrol bacaları bulunur. Ayrıca dren

boruları çevresine kum, çakıl filtre yerleştirilir. Bu filtrenin boru sırtından itibaren yüksekliği minimum 30 cm. olur.

4) Toplanan sızıntı suları, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinde verilen deşarj limitlerini sağlayacak şekilde arıtılır.

Depo Gazının Uzaklaştırılması

Madde 27- Depo kütlesinde havasız kalan organik maddenin, mikrobiyolojik olarak ayrışması sonucu çevreye yayılarak, patlamalara, zehirlenmelere sebep olabilecek metan gazı ağırlıklı olmak üzere karbondioksit, hidrojen sülfür, amonyak ve azot bileşikleri yatay ve düşey gaz toplama sistemi ile toplanır ve kontrollü olarak atmosfere verilir veya enerji üretmek sureti ile değerlendirilir.

Arıtma Çamurunun Evsel Katı Atıklarla Birlikte Depolanması

Madde 28- Arıtma çamurunun depolanabilmesi için içinde bulunan su oranının %65 olması gerekir. Ancak depo yeri işletmecileri, çamurun su oranının daha fazla olması halinde, deponun stabilitesini bozmayacağı, koku problemi ortaya çıkarmayacağı kanaatine varırlarsa, su oranı %75'e kadar olan çamurları kabul edebilirler.

Depo Tesisinin Olumsuz Etkisinin Önlenmesi

Madde 29- Depo tesisinde toz, koku, kağıt ve gürültü gibi çevreyi olumsuz yönde etkileyecek tesirlere karşı tedbir alınır. Ayrıca, depo sahasında evcil ve yabani hayvanların beslenmesi yasak olup, haşere ve sinek üremesini önleyecek tedbirler alınır.

Depo Sahasının Yeşillendirilmesi

Madde 30- Depolama işleminin tamamlanmasından sonra veya şevlerde dolgu sırasında, depo sahasının görünüş olarak çevreyi rahatsız etmemesi ve arazinin tekrar kullanılabilir hale getirilmesi için yeşillendirilmesi, ağaçlandırılması, deponun en üstüne ve şevlere tarım toprağı serilmesi gerekir. Bu toprağın kalınlığı dikilmek istenen bitkinin kök derinliğine göre seçilir. Depo kütlesi üzerine düşen yağmurun kısa sürede sahayı terk etmesi için en üst toprak tabakasının eğiminin %3'den büyük olması gerekir.

Depo Tesisine Ruhsat Alınması

Madde 31- Evsel ve evsel nitelikli endüstriyel katı atık ve arıtma çamurları depo tesisine inşaat ruhsatı vermeye;

1) Belediye hudutları ve mücavir alan sınırları dışında kalan yerlerde mahallin en büyük mülki amiri,

2) Belediye hudutları ve mücavir alanlar içinde kalan ve büyükşehir belediyesi olan yerlerde Büyükşehir Belediye Başkanlığı, diğer yerlerde belediye başkanlıkları, yetkilidir.

3) (İlave : 22.2.1992 tarih ve 21150 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik) Ancak bu idareler Katı Atık Depo Tesisine depolama ruhsatı vermeden önce gerekli tüm bilgi ve belgelerle birlikte nüfusu on bine kadar olan yerlerde Mahalli Çevre Kurulu'na, nüfusu on binden yukarı olan yerlerde ise Bakanlığa müracaat ederek bu makamların uygun görüşünü almak zorundadır.

Bu maddenin 1 inci ve 2 nci bentlerinde belirtilen merciler tarafından, depo yeri tabanı, sızıntı suyu drenaj sisteminin ek tesislerinin projesine uygun görülmesi halinde işletme ruhsatı verilir. Ruhsatta depo tesisine kabul edilecek atık tipi belirtilir.

Depo Yeri İşletilmesi ve Kontrolü

Madde 32- (Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Katı atık depolama tesisi işletmecisi kişi ve kuruluşlar, her depo tesisinde tesise gelen atıkların kontrolünden ve depo tesisinin işletilmesinden sorumlu bir teknik görevli bulundurmak zorundadırlar.

Depo tesisi işleten kişi ve kuruluşlar tarafından, tesis için Bakanlıkça hazırlanacak Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi İşletme Formatı doğrultusunda bir işletme planı hazırlanır. İşletme planı çerçevesinde, sızıntı suyu miktarı ve özellikleri tesisi işletenler tarafından belirli aralıklarla ölçülür ve sonuçlarından istenildiğinde Bakanlığa bilgi verilir.

Tesisi işleten kişi veya kuruluşlar, evsel katı atık niteliğinde olmayan pil, akü ve ilaç gibi tehlikeli ve tıbbi atıkları depo sahasına kabul etmezler. Bu atıklar 27/8/1995 tarihli ve 22387 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ve 20/5/1993 tarihli ve 21586 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine göre bertaraf edilir.

Depo sahası çevresine sızıntı suyu ve depo gazı izleme ve ölçme kuyuları açılır. Bu kuyularda işletme planı çerçevesinde belirli aralıklarla, olası sızıntı suyu ve depo gazı kaçaklarına karşı depo tesisi işleten kişi ve kuruluşlar tarafından ölçümler ve kontroller yapılır. Ölçüm işlemleri, depo sahası

kapatıldıktan sonra 10 yıl müddetle devam eder. Bakanlığın talep etmesi halinde depo tesisi işleten kişi ve kuruluşlar, istenen her türlü bilgiyi vermek zorundadırlar.

ALTINCI BÖLÜM
KATI ATIKLARIN KOMPOSTLAŞTIRILMASI

Kompostun Kullanımı

Madde 33- Organik katı atıkların oksijenli ortamda indirgenmesi suretiyle elde edilen kompostun toprağın yapısını iyileştirici bir vazife görmesi için;

1) Bahçe ve mutfak artıklarının, bu iş için kurulmuş tesislerde kompostlaştırılması,

2) Kompost üretimini kolaylaştırmak için, komposta elverişli organik atıkların ayrı toplanması, gerekir.

(İlave ikinci fıkra: 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik)İşlenmiş arıtma çamurunun toprakta kullanılması, ham çamur ve işlenmiş arıtma çamurunun kullanma sınırlamaları ve yasakları ile, kompostun toprakta kullanımı, 10/12/2001 tarih ve 24609 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği"'nin 8, 9 ve 10 uncu maddelerindeki hükümlere tabidir.

Kompost Tesislerinde Bulunması Gerekli Teknik Özellikler

Madde 34- Yıllık kapasite 200 tondan büyük olan kompost tesislerinde;

1) Kompost tesisi havalandırılarak çalıştırılıyorsa, emilen havanın filtreden geçirilmek suretiyle temizlendikten sonra atmosfere verilmesi,

2) Kompost sahasından toplanan sızıntı suyu kompostun ıslatılması için kullanılmıyorsa, sızıntı suyu arıtıldıktan sonra alıcı ortama verilmesi ve bu konuda Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin alıcı ortam standartlarına uyulması,

3) Tesise gelen katı atıklar için ön depolama ve dengeleme görevi yapan ön deponun (bunker) kapalı olması,

4) Kompost tesislerinin yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının koruma alanı içine inşa edilmemesi,

5) Yerleşim alanlarına en yakın mesafenin 1000 metre olması, gerekir.

Madde 35- (25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikle madde yürürlükten kaldırılmıştır.)

Madde 36-(25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikle madde yürürlükten kaldırılmıştır.)

Madde 37- (25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikle madde yürürlükten kaldırılmıştır.)

YEDİNCİ BÖLÜM
KATI ATIKLARIN YAKILMASI

Yakma Tesisi İle İlgili Teknik Hususlar

Madde 38- Katı atıkları hijyenik olarak zararsız hale getirmek, hacmini azaltmak ve kısmen enerji elde etmek maksadı ile inşa edilen yakma tesislerinin;

1) Kapasitesi 0.75 ton/saat'den küçük olan evsel atık yakma tesislerinde baca gazı içindeki oksijen fazlalığı %17, kapasitesi 0.75 ton/saat'den büyük olan tesislerde ise %11 olması,

2) Katı atık yakma tesislerinde katı atık miktarlarındaki günlük ve haftalık değişimleri dengelemek ve atıkların yanma hücresine verilmesini sağlamak amacı ile;

a) Bir ön silo inşa edilmesi,

b) Bu ön silolarda vakum uygulanarak, boşaltma sırasında ortaya çıkabilecek tozun çevreye yayılmasının önlenmesi,

c) Bu ön silodaki basıncın atmosfer basıncının altında tutulması,

d) Emilen havanın yakma hücresine gönderilerek yakılması,

e) Yakma hücresinin çalışmaması durumunda önsilodan emilen havanın bacadan atmosfere verilmesi,

3) Sıvı atıklar ve arıtma çamurunun da tesiste yakılması halinde, bu maddelerin kapalı kaplar içinde depolanması, üstü açık olan boşaltma yerlerinde bir hava emme tertibatı veya vakum bulundurulması,

4) Yakma hücresinin devreye alınabilmesi, hücredeki sıcaklığın belirli bir değerin altına düşmesi halinde ani olarak devreye girecek yakıtla çalışan yedek yakma sisteminin bulunması,

5) Yakma tesislerinin bacaları ile ilgili olarak Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğindeki teknik hususların yerine getirilmesi,

6) Yakma tesislerinde;

a) Son yakma hücresinin bulunması,

b) Minimum hücre sıcaklığının 800° C olması

c) Sistemde poliklorlü aromatik hidrokarbonu çok olan atıklar yakılıyorsa, yakma hücresinin sıcaklığının 1200° C olması,

d) Yakma hücresindeki sıcaklığın devamlı ölçülmesi, kaydedilmesi ve hücredeki sıcaklığın istenen sıcaklığın altına düşmesi halinde, yedek yakma sisteminin otomatik olarak devreye girerek son yakma hücresindeki sıcaklığı arttırması,

e) Atığın son yakma hücresine hücredeki sıcaklığın yedek yakma sistemi ile istenen minimum yakma sıcaklığına eriştikten sonra verilmesi,

7) Yanma sonucunda çıkan cüruf içinde yanmamış atık miktarının ağırlık olarak, külün %2'sini geçmemesi ve tesiste arıtma çamuru yakılması halinde bu değerin %3'e kadar çıkabilmesi,

8) Cüruf ve baca gazı partiküllerinin ayrı ayrı toplanması,

9) Yakma sonucu ortaya çıkan ısı ve cürufun değerlendirilebilmesi için gereken önlemlerin alınması,

10) Tesiste Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğinde belirtilen sınır emisyon değerlerini sağlayacak baca gazı temizleme sistemlerinin bulunması gerekir.

(İlave İkinci Fıkra : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelik)Belediyeler atık bertarafının yakma ile olacağı hallerde ayrı toplama ve/veya ayırma ile ilgili plan ve projelerini yakma tesisleri ile birlikte gerçekleştirmek zorundadır.

Baca Gazı Sınır Emisyon Değerleri

Madde 39- Evsel katı atık yakma tesislerinde, Hava Kalitesinin Korunması Yönetmelinin 7 nci ekinde 2 nci grup tesisler başlığı altında yer alan esaslara uyulur.

Evsel Katı Atık Tesisinde Yakılması Yasak Olan Maddeler

Madde 40- Evsel katı atık, evsel arıtma çamuru ve evsel katı atık benzeri endüstriyel atıkları yakmak maksadı ile inşa edilen yakma tesislerinde, ağırlık olarak katı atık toplam miktarının %1'ini geçen organik bağlı klor veya 1 kg atıkta 50 mg'dan fazla halojenli organik madde ihtiva eden tehlikeli atıkların yakılması yasaktır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
KATI ATIK İŞLEME TESİSLERİNE
İNŞAAT VE İŞLEME RUHSATI VERİLMESİ

İnşaat Ruhsatı Verilmesi

Madde 41- Katı atıklar için yakma, kompost ve benzeri işleme tesisi inşa etmek isteyen kişi veya kuruluşlar, bu Yönetmeliğin 31 inci maddesinde belirtilen mercilerden inşaat ruhsatı almak zorundadır. Ancak bu merciler inşaat ruhsatı vermeden önce tesisle ilgili belgeleri Bakanlığa göndererek görüşünü almak zorundadır.

Belediyeler veya yetkilerini devrettiği kişi ve kuruluşlar, tesisi çevreyi kirletmeyecek, toplumun huzurunu bozmayacak ve yürürlükte olan kanun ve yönetmeliklerde istenilen ürün ve emisyon sınırlarını sağlayacak şekilde çalıştırmak zorundadır. Belediyeler veya yetkilerini devralan kişi veya kuruluşlar bu Yönetmelikte ve eklerinde belirtilen ölçümlerini yapmak, sonuçlarını istendiğinde mahallin en büyük mülki amirine, belediye başkanlıklarına ve Bakanlığa bildirmek zorundadır.

İşletme Ruhsatı Verilmesi ve Denetlenmesi

Madde 42- İşletme ruhsatı, tesisin 3194 sayılı İmar Kanunu ile belirtilen şartlara uygun olarak inşa edildiğinin tesbiti halinde 31 inci maddede belirtilen merciler tarafından verilir.

Bakanlık veya bölge teşkilatları, mahallin en büyük mülki amirliği ve büyükşehir belediye başkanlıkları veya belediyeler, tesisi, ürünlerinin kalitesini, işletme şekli, hava ve gürültü emisyonu bakımından denetleyebilir, ölçüm yapabilir ve numune alabilirler.

İşletme Ruhsatının İptali

Madde 43- Bakanlık, büyükşehir belediyeleri veya belediyeler ile mahallin en büyük mülki amirince yapılan kontrollerde, tesisin işletme ruhsatına uygun olarak çalıştırılamadığının ürün ve atık kalitesinin Yönetmelikte istenen özellikte olmadığının, hava, gürültü emisyonlarının veya tesise ait suların ilgili Yönetmeliklerde istenen şartları sağlamadığının tespit edilmesi halinde, hatanın giderilmesi için işletmeciyi, kontrolü yapan merci yazılı olarak ikaz eder. Hatanın düzeltilmesi için verilen süre, hatanın önemine ve kaynağına göre bir ay ile bir yıl arasında değişir. Şehirden toplanan katı atığın özelliğinden dolayı hatanın düzeltilemeyeceği anlaşılırsa, ruhsatı veren merci tarafından, Bakanlığın da görüşü alınarak, işletme ruhsatı iptal edilir. Yapılan kontrollerde, işletme ruhsatı süresi biten tesislere, mevcut işletme şartlarında çalıştırılmasının insan ve çevre sağlığı açısından mahzurlu görülmesi, söz konusu işletme şartlarının düzeltilemeyeceğinin anlaşılması halinde, işletme ruhsatı yenilenmez.

DOKUZUNCU BÖLÜM
ARITMA ÇAMURLARININ TARIMDA KULLANILMASI

Madde 44- (25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikle madde yürürlükten kaldırılmıştır.)

Madde 45- (25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelikle madde yürürlükten kaldırılmıştır.)

ONUNCU BÖLÜM
ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Denetim

Madde 46- Bakanlık bu Yönetmelik çerçevesinde yapılacak denetimlerde Kanuna göre yetkilidir. Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında Kanunun 15 ve 16 ncı maddelerinde belirtilen merciler tarafından gerekli işlemler yapılır ve 26 ncı maddedeki yaptırım uygulanır. Kanunun 24 üncü maddesindeki merciler tarafından 20, 21 ve 23 üncü maddelerinde belirtilen idari nitelikteki cezalar verilir.

İşletmecinin Yükümlülüğü

Madde 47- Tesislerin işletmecileri,

1) Yetkili merciin görevlendirdiği kişilerin tesislere girmesine izin vermekle,

2) Görevli kişiler tarafından numune alınması ve yerinde ölçüm yapılması için izin vermekle,

3) Görevli kişilerin istedikleri bilgi ve belgeleri sağlamakla,

4) İzin alma işlemi veya denetleme işlemleri ile ilgili olarak yapılan deneyler ve ölçüm masraflarını karşılamakla, yükümlüdürler.

Tebliğler

Madde 48- Bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili teknik ve idari tebliğler, Çevre Bakanlığı tarafından çıkarılır.

Geri Kazanım Komisyonu

Madde 49- (İlave: 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayınlana yönetmelik) Geri kazanım komisyonu 443 sayılı Çevre Bakanlığının kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 36 ncı maddesine dayanılarak oluşturulur.

Bu Komisyon, Bakanlıkça tayin edilecek bir başkan, Bakanlık Hukuk Müşavirliğinden bir, Bakanlıktan üç, yönetmelik kapsamına giren ambalaj atıkları ile ilgili yükümlülük verilen sanayi kuruluşlarının geri kazanım amacı ile kurdukları tüzel kişiliklerce belirlenecek dört, ambalaj atıklarını toplama ve geri kazanım sektörünü temsilen bir önceki yıl en yüksek toplama ve geri kazanma oranına ulaşan firmalardan birer, Yüksek Öğretim Kurulunca belirlenecek ilgili bilim dalından bir öğretim üyesi, geri kazanım konusunda faaliyeti ve Bakanlığa başvurusu olan gönüllü kuruluşlar arasından Bakanlıkça seçilecek bir, Çevre Mühendisleri Odası'ndan görevlendirilecek bir temsilci olmak üzere toplam 14 kişiden oluşur. Komisyonun toplanma yeter sayısı komisyon üye sayısının salt çoğunluğudur. Kararlar oy

çokluğu esasına göre alınır. Oyların eşitliği halinde Başkanın oyu çift sayılır. Komisyon sekreteryası Bakanlıkça yürütülür. Komisyon çalışma usul ve esaslarını ve gündemini kendisi belirler. Komisyon üyeliği bir yıl sürelidir. Ancak kurumları tarafından seçilmeleri halinde aynı üyeler göreve devam edebilirler. Komisyon gerektiğinde konu ile ilgili kurum/kuruluşlarla görüş alışverişinde bulunmak üzere genişletilmiş toplantılar yapabilir.

Geri Kazanım Komisyonunun Görevleri

Madde 50- (İlave : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Komisyonun görevleri şunlardır;

a) Bu Yönetmeliğin kapsadığı ambalaj atıklarının toplanması ve geri kazanılmasıyla ilgili hükümlerinin işlerliğini sağlamak üzere esaslar belirlemek,

b) (Değişik: 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Ambalaj atıklarının yıllar itibari ile toplama ve geri kazanım oranlarını tespit ederek Bakana sunmak,

c) Çevre Kanununu ve bu yönetmeliğin amaçları doğrultusunda ülke şartlarını gözeterek, çevresel yararı sağlamak amacıyla kullanılabilecek ayrı toplama, değerlendirme yöntem ve sistemlerine ilişkin metotları belirlemek,

d) Geri kazanım ilkeleri ve yöntemleri konusunda dünyadaki gelişmeleri ve ülkemizdeki uygulamaların getirdiği sonuçları göz önüne alarak ülke koşullarına uygun esasları kapsayan sonuç raporunu hazırlayarak Bakan'a sunmak.

Ek Madde 1- (**İlave:** 3.4.1991 tarih ve 20834 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) EK-II' de belirtilen kota oranlarını yıllık %10'a kadar arttırmaya ve eksiltmeye Çevre Bakanı yetkilidir.

GEÇİCİ HÜKÜMLER

Mevcut Katı Atık İşleme ve Depolama Tesisleri

Geçici Madde 1- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce inşaasına ve işletilmesine başlanılan katı atık işleme ve depolama tesislerini işleten belediyeler veya yetkilerini devrettikleri kişi ve kurumlar Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde tesislerin yeri, kapasitesi ve teknik özellikleri ile ilgili bilgi ve dokümanlarla birlikte Madde 31, 32, 41 ve 42'de verilen prosedüre uygun olarak inşaat ve işletme ruhsatı almak üzere ilgili mercilere başvurmak zorundadır.

Belediye ve mahallin en büyük mülki amiri; bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce dolgusuna başlanılan depolar, Yönetmeliğin 24 ve 25 inci maddelerinde belirtilen şartları taşımıyorlarsa, en geç bir yıl içinde söz konusu sahada depolama işlemine son vermeye yetkilidirler. Ancak bu durumda da 27, 28, 29 ve 30 uncu maddelerde belirtilen hususlar yerine getirilir. Sözü edilen bu geçici sürede 22 inci maddede belirtilen katı atıkların, söz konusu depo alanına depolanması yasaktır.

Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce dolgusuna başlanılan 24 üncü maddede belirtilen şartları taşıyan depo işletmecileri, 22, 25, 27 ve 29 uncu maddelerde belirtilen şartları yerine getirmek ve Bakanlığın uygun görüşünü almak kaydıyla 3 yıl süre ile faaliyetlerine devam ederler.

Mevcut Katı Atık Yakma Ve Kompostlaştırma Tesisleri

Geçici Madde 2- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte mevcut kompostlaştırma tesislerinin işletmecileri Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren;

1) (Değişik: 3.4.1991 tarih ve 20834 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) 1yıl içinde 34 üncü maddede belirtilen şartları yerine getirmekle,

2) (Değişik: 3.4.1991 tarih ve 20834 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) 6 ay içinde 37 nci maddede verilen ölçümleri ve kontrolleri yapmakla yükümlüdürler.

Mevcut evsel katı atık yakma tesisleri bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde bu Yönetmelikte verilen hükümleri yerine getirmekle yükümlüdür. Mevcut yakma ve kompostlaştırma tesisleri Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1,5 yıl içinde 42 nci maddede verilen prosedürle işletme ruhsatı almakla yükümlüdürler.

Arıtma Çamurlarının Analizi

Geçici Madde 3- Arıtma çamurlarını tarımda kullanan gerçek özel ve tüzel kişi ve kuruluşlar, 44 üncü maddede verilen analizleri 6 ay içinde yapmak veya yaptırmak zorundadırlar.

Depo tesisi ve işleme tesisi işletmecileri Geçici 1 inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarındaki bilgileri ve Geçici 2 nci maddede verilen tesis ve kontrol veya analizlere ait sonuçları ve dokümanları mahallin en büyük mülki amirliğine, belediye başkanlıklarına ve Bakanlığa 6 ay içinde yazılı olarak bildirmek zorundadırlar.

Geçici Madde 4- Kota ve depozito uygulamasına tabi işletme, Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden sonraki ilk başvuruda 1996 yılı sonuna kadar, her yıl için ayrı ayrı olmak üzere ve (EK-II)'de verilen değerlerden az olmamak kaydıyla, geri dönüşüm planına, Bakanlığa vermek zorundadır.

Geçici Madde 5- (Değişik : 3.4.1991 tarih ve 20834 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Yönetmelik) Kota veya Depozito uygulamasına giren işletmeler 31.12.1991 tarihine kadar 10 uncu maddede öngörülen izin için gereken belgelerle başvuruda bulunmak zorundadırlar.

Geçici Madde 6- Kota ve depozito uygulaması için Yönetmelikte 1991 yılı için verilen değerleri gönüllü olarak uygulamak isteyen kurum ve kuruluşların başvurusu halinde uygulamayı kolaylaştırıcı proje ve programları için Çevre Kirliliğini Önleme Fonu İta Amirinin uygun görmesiyle bu kurum ve kuruluşlar 2872 sayılı Çevre Kanununun 17 nci maddesi hükmü çerçevesinde kredi ile desteklenebilirler.

Geçici Madde 7- (İlave : 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Zorunlu depozito uygulamasına dahil olan, ancak bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmeler, Bakanlığa taahhütname vermek şartı ile, önceki yıllara ilişkin toplamadıkları miktarları %10 fazlasıyla toplayarak bir kereye mahsus olmak üzere kota uygulamasına dahil olabilirler. Bu madde hükmünden yararlanmak isteyen işletmeler 5.11.1994 tarihinden itibaren 1 aylık sürede yazılı olarak Bakanlığa müracaat etmek zorundadırlar.

Geçici Madde 8-(Değişik : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Bu Yönetmeliğin 18 inci maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen atıkları sınıflandırarak ayrı toplama yükümlülüğünün yerine getirilmesi için, 1.1.1995 tarihinden itibaren, Büyükşehir Belediyeleri ile turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu ve bu faaliyetler sonucu nüfusu, yerleşik nüfusun iki katına ulaşan belediyeler 3 yıl, nüfusu 1 milyondan fazla olan belediyeler 4 yıl, diğer belediyeler ise 5 yıl içinde atıkları ayrı toplamaya yönelik sistemlerini kurmak zorundadırlar.

Ek Geçici Madde 1- (İlave : 3.4.1991 tarih ve 20834 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Mevcut depo ve işleme tesislerine, Yönetmelikteki hususlara uygunluğunun sağlanması için Geçici 1 ve 2 nci maddelerde süre verilmiş olması, bunlar hakkında 2872 sayılı Çevre Kanunu ile bunun ek ve değişikliklerinde öngörülen idari ve cezai yaptırımların uygulanmasına engel değildir.

Ek Geçici Madde 2- (İlave : 3.4.1991 tarih ve 20834 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Yönetmeliğin 9,10,11,12,13,14,15 ve 16 ncı maddelerinin uygulanması 1.1.1992 tarihine kadar ertelenmiştir.

Geçici Madde 9- (İlave : 15.9.1998 tarih ve 23464 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik**)** Kota uygulaması ile ilgili yükümlülüklerin 1997 ve önceki yıllarda yerine getirilmemesinden dolayı, 1998 yılında depozito uygulamasına geçirilmesi gereken işletmeler yeniden kota uygulamasına tabi olurlar.

Geçici Madde 10- (<u>İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik)</u>Kota veya depozito uygulamasına tabi işletmeler adına, ambalaj atıklarını toplamak-ayırmak ve/veya geri dönüştürmek isteyen tesislerden; bu Yönetmelik yürürlüğe girmeden önce işletmeye açılmış olanlar; en geç 30/6/2002 tarihine kadar bu Yönetmeliğin 16 ncı maddesinin (b) bendi gereğince lisans almak üzere Bakanlığa başvurmakla yükümlüdürler. Bu tesis işletmecileri Ek-IV'deki bilgi ve belgelerle Bakanlığa başvururlar.

Geçici Madde 11- (<u>İlave : 25.04.2002 tarih ve 24736 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik)</u>Kota veya depozito uygulamasına tabi işletmeler, 1/1/2003 tarihinden itibaren, bu Yönetmelikte verilen yükümlülükleri yerine getirirken Bakanlıktan geçici çalışma izni veya lisans almış toplama-ayırma ve/veya geri dönüşüm tesislerini kullanmak zorundadırlar.

Hukuki Dayanak

Madde 51- (Değişik: 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Bu yönetmelik 9.Ağustos.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 1 ve 3 üncü maddelerinde öngörülen amaç ve ilkeler doğrultusunda adı geçen Kanunun 8,9,10,11 ve 31 inci maddeleri ile 389 sayılı Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2 nci maddesinin (a), (c), (d), (e) ve (g) bentleri ve 25 inci maddesi gereğince hazırlanmıştır.

Yürürlük

Madde 52- (Değişik: 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Bu Yönetmelik Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 53- (Değişik: 2.11.1994 tarih ve 22099 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik) Bu Yönetmelik hükümlerini, Çevre Bakanı yürütür.

EK 2
Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği[150]

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar, İlkeler

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, tehlikeli atıkların, üretiminden nihai bertarafına kadar;

a) İnsan sağlığına ve çevreye zarar verecek şekilde doğrudan veya dolaylı biçimde alıcı ortama verilmesinin önlenmesine,

b) Üretiminin ve taşınmasının kontrolünün sağlanmasına,

c) İthalinin yasaklanmasına ve ihracatının kontrolüne,

d) Yönetiminde gerekli teknik ve idari standartların sağlanmasına,

e) Üretiminin kaynağında en aza indirilmesine,

f) Üretiminin kaçınılmaz olduğu durumlarda, üretildiği yere en yakın mesafede bertaraf edilmesine,

g) Yeterli bertaraf tesisi kurulması ve bu tesislerin çevresel bakımdan sağlıklı bir şekilde kontrolüne,

h) Çevreyle uyumlu yönetiminin sağlanmasına, yönelik prensip, politika ve programların belirlenmesi için hukuki ve teknik esasları kapsar.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, (EK 7) de tehlikeli atık olarak sınıflandırılan, (EK 5) te listelenmiş olan ve tehlikeli kabul edilen özelliklerinden birini veya birden fazlasını gösteren ve bu H3 ten H8'e kadar olan keza H10 ve H 11 bakımından ise (Ek 6) daki eşik konsantrasyonlarının üzerinde bir değere sahip atıkların üretimi, toplanması, geçici olarak depolanması, ara depolanması, taşınması, geri kazanılması, bertaraf edilmesi, ithali ve ihracatına ilişkin yasak, sınırlama ve yükümlülükleri, alınacak önlemleri, yapılacak denetimleri, tabi olunacak hukuki ve teknik sorumlulukları kapsar.

Yerli ve yabancı bayraklı gemilerin ve diğer deniz araçlarının normal faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların liman kabul tesislerine veya atık toplayıcı gemilere boşaltılması bu Yönetmelik kapsamı dışında olup, bu atıklar için 24/6/1990 tarihli ve 20558 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesi Hakkında Uluslararası Sözleşme (MARPOL 73/78) hükümleri uygulanır.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 8, 11 ve 12 nci maddesi ile 15/5/1994 tarihli ve 21935 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesinin 3 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen terimlerden;

Bakanlık: Çevre ve Orman Bakanlığını,

Kanun: 2872 sayılı Çevre Kanununu,

Tehlikeli Atık: Bu Yönetmelikte tehlikeli atık, atık olarak ifade edilecektir. (EK 7) de (A) işareti ile gösterilmiş atıkların herhangi tehlikeli atık konsantrasyonuna bakılmaksızın tehlikeli atık sınıfına girerken, aynı listede (M) işareti ile gösterilmiş atıklar (EK 6) da verilen tehlikeli atıkların eşik konsantrasyonu üzerinde bir değere sahipse tehlikeli atıktır. Ayrıca doğal karakterleri yada oluşmalarına neden olan aktiviteye bağlı olarak (EK 3-A) da bulunan veya (EK 3-B) de bulunup (EK 4) de verilen maddeleri içeren atıkların, (EK 5) teki özelliklerden bir veya birkaçına sahip olmaları ve (EK 6) da verilen tehlikeli özellikleri göstermeleri durumunda tehlikeli atık olarak sınıflandırılan atıkları,

Bertaraf: (Ek 2) de yer alan işlemlerden herhangi birini veya birkaçını,

Bertaraf Tesisi: (Ek 2) de yer alan işlemlerden bir veya birkaçını yapmak üzere kurulmuş tesisi,

Atık Yönetimi: Atığın kaynağında azaltılması, özelliğine göre ayrılması, toplanması, geçici depolanması, ara depolanması, geri kazanılması, taşınması, bertarafı ve bertaraf işlemleri sonrası kontrolü ve benzeri işlemleri,

[150] Çevre ve Orman Bakanlığı, http://www.cevreorman.gov.tr/mevzuat/yönetmelikler,(18.08.2011)

Tehlikeli Atık Yönetim Planı: Atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimini sağlamak üzere hazırlanan kısa ve uzun vadeli program ve politikaları,

Acil Durum Planı: Tesiste ve taşıma işlemleri esnasında olabilecek kazayı sonuçlarıyla birlikte değerlendirerek kaza oluşumunda tesiste ve civarında yapılacak işlemleri ayrıntılı olarak belirleyen planı,

Üretici: (Ek 7) de yer alan faaliyetler sırasında tehlikeli atık üreten gerçek ve tüzel kişiler, atığı üretenin bilinmemesi durumunda ise bu atıkları zilyetliğinde veya mülkiyetinde bulunduran gerçek ve tüzel kişileri,

Bertaraf Eden: Atıkların bertaraf işlemini yapan veya yaptıran gerçek ve tüzel kişileri,

İhracatçı: İhracatçı devletin yetkisi altında atıkların ihracatını yürüten gerçek ve tüzel kişileri,

İthalatçı: İthalatçı devletin yetkisi altında atıkların ithalatını yürüten gerçek ve tüzel kişileri,

Transit Devlet: Atıkların sınırlar ötesi hareketi sırasında transit geçtiği veya geçmesini planlandığı devleti,

Yasadışı Trafik: Atıkların 47 nci maddede belirtildiği şekilde sınırlar ötesi hareketini,

Taşıyıcı: Yurtiçi ve yurt dışında atıkların taşınması işleminin tümünü veya bir bölümünü gerçekleştiren gerçek ve tüzel kişileri,

Atıkların Sınırlar Ötesi Hareketi: İhracatçı, ithalatçı ve transit devletlerden en az birinde tehlikeli olarak görülen atıkların bir devletten başka bir devlete sevk edilmesini,

Bildirim: Atıkların sınırlar ötesi hareketinde, Ek 10 da yer alan bilgi, beyan ve formu kullanarak yapılan başvuruyu,

Atık Taşıma Formu: Üretici ve taşıyıcı tarafından ortak doldurulacak, üretim noktasından atık bertaraf tesisine kadar kayıt ve beyanları içeren, (Ek 9 A-B) de yer alan formları,

Atık Beyan Formu: (Ek 8) de yer alan formu,

Kompresibilite (Dpr): Mineral sızdırmazlık tabakasında ince taneli zemin sıklığını,

Ön Lisans: Bu Yönetmelik gereğince, atık bertaraf tesisi kurmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin bakanlıktan almaları gereken kuracakları tesisle ilgili her türlü plan, proje, rapor, teknik veri, açıklamalar ve diğer dokümanlara ilişkin tesisin projelendirilmesine ilişkin izni,

Geçici Çalışma İzni: Atık bertaraf tesisi işletmecisinin lisans başvurusu yaptığında işletme esnasında bu Yönetmelik esaslarına uygun olarak çalıştığını belgelemesi için Bakanlıkça belirlenecek bir süre için tesise verilen izni,

Lisans: Bu Yönetmelik gereğince atık taşımacılığı yapmak isteyenlerin valilikten, atık bertaraf tesisi ve ara depolama tesisi kurmak isteyenlerin, konu ile ilgili yeterli uzman ve teknolojik imkanlara sahip olduğunu belirten belgeyi,

İnert Atık: Fiziksel, kimyasal veya biyolojik olarak önemli derecede herhangi bir değişime uğramayan, çözünmeyen, yanmayan, fiziksel veya kimyasal olarak reaksiyona girmeyen, biyolojik bozulmaya uğramayan veya temas ettiği maddeleri çevreye veya insan hayatına zarar verecek şekilde etkilemeyen ve toplam sızıntı kabiliyeti ve ekotoksisitesi önemsiz miktarda olan, özellikle yüzey ve yeraltı suyu kirliliği tehlikesi yaratmayan maddeleri,

Ara Depolama: Atıkların geri kazanım ve nihai bertaraf tesislerine ulaştırılmadan önce atık miktarı yeterli kapasiteye ulaşıncaya kadar güvenli bir şekilde depolanmasını,

Geçici Depolama: Atıkların ara depolama, geri kazanım ve nihai bertaraf tesislerine ulaştırılmadan ya da tesiste tekrar kullanmadan önce, atık üreticisi tarafından tesis içinde, tesis içinde uygun yer bulunmaması durumunda üreticiye ait uygun bir alanda güvenli bir şekilde depolanmasını,

Meskun Mahal: Üst ölçek planlarına uygun olarak imar planı ile belirlenmiş ve iskan edilmiş alanı, ifade eder.

İlkeler

Madde 5 - Atıkların yönetimine ilişkin ilkeler şunlardır;

a) Her türlü atığın ithali, bu Yönetmeliğin 41 inci maddesinde belirtilen hükümler saklı kalmak kaydıyla yasaktır,

b) Atıkların kaynağında en aza indirilmesi esastır,

c) Atık yönetiminin her safhasında sorumlu kişiler, çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek tedbirleri alırlar,

d) Atıkların yarattığı çevresel kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı atık üreticileri, taşıyıcıları, bertaraf edicileri kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. Adı geçen sorumluların, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır.

e) Atıkların yönetiminden kaynaklanan her türlü çevresel zararın giderilmesi için yapılan harcamalar kirleten öder prensibine göre atıkların yönetiminden sorumlu olan gerçek ve tüzel kişiler tarafından karşılanır. Atıkların yönetiminden sorumlu kişilerin çevresel zararı durdurmak, gidermek ve azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre atıkların yönetiminden sorumlu olanlardan tahsil edilir,

f) Atıkların, Bakanlıktan lisans almış bertaraf tesisleri dışında üçüncü kişiler tarafından ticari amaçlar ile toplanması, satışı ve bertaraf edilmesi, diğer yakıtlara karıştırılarak yakılması yasaktır,

g)Atıklar fiziksel, biyolojik ve kimyasal ön işlemler haricinde kesinlikle doğrudan başka bir madde veya atıkla karıştırılamaz ve seyreltilemez,

h) Bertaraf tesislerine tehlikeli atıkla karışık atık gelmesi durumunda öncelikle ayrıştırılmalıdır. Ayrıştırmanın mümkün olmadığı durumda atığın tamamı tehlikeli atık olarak bertaraf edilmelidir.

ı) Atıkların geçici depolanması işleminin atığı üreten tesis içinde yapılması esastır. Ancak tesis içinde uygun yer bulunamaması durumunda üreticiye ait, gerekli koşullara sahip uygun bir alanda geçici depolama yapılması mümkündür.

İKİNCİ BÖLÜM
Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Bakanlığın görev ve yetkileri

Madde 6 - Bakanlık;

a) Kanun gereğince atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimini sağlayan program ve politikaları saptamak, bu Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, valiliklerden bölgesel yıllık rapor, izin, tesis kapatma onayı gibi her türlü bildirimi almak ve değerlendirmekle ve gerekli denetimleri yapmakla,

b) Bölgesel boyutta atık yönetim planı yapmak ve halkın bilgilenmesini sağlamakla,

c) Atıkların sınırlar ötesi taşınımı ve bertarafına ilişkin uluslararası çalışmaları yürütmek, ilgili bildirim ve taşımacılık belgelerini değerlendirmek, atık ihracatına ilişkin faaliyetleri onaylamak, uluslararası bilgi değişimini sağlamak, herhangi bir kaza durumunda diğer ülkeleri haberdar etmekle,

d) (EK 3) de ve/veya (EK 7) de (M) işareti ile yer alan, ancak tehlikeli atık olmadığı iddia edilen atıkların tehlikeli özelliklerden bir yada bir kaçını içerip içermediğinin akredite laboratuvarlar ve/veya uluslar arası kabul görmüş kuruluşlarca yapılan analizlerle üretici tarafından tespitini sağlatmakla,

e)Bertaraf tesisleri yer seçimini onaylamak, bu tesislere ön lisans ve lisans vermek, bu faaliyetleri periyodik olarak denetlemek, bu tesislerde tutulan rapor ve edinilen bilgilere dayanarak ilgili yönetmeliklere aykırılık halinde gerekli cezanın uygulanmasını sağlamak ve lisansı iptal etmekle,

f)Bertaraf tesisine ilave tesislerin planlanması halinde, bertaraf tesisini denetlemek ve izin vermekle,

g) Atık bertaraf tesisleri için acil önlem planlarının hazırlanmasında genel ilke ve prensipleri belirlemekle,

h) Kapatılan bertaraf tesislerinin yirmi yıl boyunca denetlenmesini sağlamakla,

ı) Atıkların çevreyle uyumlu bir şekilde yönetimine ilişkin teknoloji ve yönetim sistemlerinin kurulmasında ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamakla, yükümlüdür.

Mülkü Amirlerce Alınacak Tedbirler

Madde 7 – Mahallin en büyük mülki amiri;

a) İl sınırlarında atık yönetim planlarının mahalli çevre kurullarınca uygulanmasını sağlamakla,

b) Kurulacak bertaraf tesislerinin yer seçimiyle ilgili başvuruları mahalli çevre kurulunun görüşünü alarak Bakanlığa iletmekle,

c) Ayda bin kilogramdan fazla atık üreten Atık üreticisinin atıklarını nihai bertarafa kadar kendi alanlarında gerekli önlemleri alarak altı ayı geçmemek üzere geçici depolamasına izin vermekle ve bu faaliyetleri denetlemekle,

d) Atık taşıma formları ile ilgili olarak bu Yönetmelikle belirlenen işlemleri yerine getirmekle,

e) İl sınırları içinde faaliyette bulunan ve bu Yönetmelik kapsamına giren tesisleri tespit ederek Bakanlığa bildirmekle ve periyodik olarak denetlemekle,

f) İl sınırları içinde atık taşınması ile ilgili faaliyet gösteren firmalara ve araçlara taşıma lisansı vermek, bu lisansı kontrol etmek, iptal etmek veya yenilemekle,

g) İl sınırları içinde atık taşıması sırasında meydana gelebilecek kazalarda her türlü acil önlemi almak ve gerekli koordinasyonu sağlamak ve kaza raporlarını yıllık olarak değerlendirerek Bakanlığa bildirmekle,

h) İl sınırları içinde bulunan atık ara depolama, geri kazanım tesisi ve/veya bertaraf tesislerinin Bakanlıkça verilen işletme lisansı belgelerindeki koşullar doğrultusunda işletilmelerini sağlamak, bu amaçla gerekli denetimleri yapmak, tesislerin işletme bilgi, belge ve teknik raporlarını düzenli olarak kontrol etmek, değerlendirmek ve Bakanlığa rapor etmek, tesisin lisans koşullarına uygun çalışmadığının tespiti halinde gerekli yasal işlemleri yapmak ve Bakanlığa bilgi vermekle,

ı) Tehlikeli atık bertaraf tesisi kurulması için belirlenen yer mücavir alan dışında ise, bu yerin imar planına işlenmesini sağlamakla,

j) Atık üreticisinin tesisinden kaynaklanan atıklara ilişkin hazırlamış olduğu atık yönetim planlarını onaylamakla,

k) Üreticilerin göndermekle yükümlü olduğu bir önceki yılın bilgilerini içeren atık beyan formunu değerlendirerek, ilde oluşan atık miktarı ve bilançosunu belirleyerek her yılın nisan ayında Bakanlığa göndermekle,

l) Atık üreticisinin ve belediyenin atık yönetim planlarını esas alan üç yıllık il tehlikeli atık yönetim planını hazırlayarak Bakanlığa rapor halinde sunmakla, ilgili hususlarda gerekli tedbirleri alır.

Mahalli İdarelerce Alınacak Tedbirler

Madde 8 - Belediyeler, Büyükşehirlerde ise Büyükşehir Belediyeleri;

a) Evlerden kaynaklanan tehlikeli atıkların yönetimine ilişkin plan ve programlarını bu yönetmeliğin yürürlüğe giriş tarihinden itibaren altı ay içinde hazırlamakla ve kurulacak sistemi öneri halinde mahalli çevre kuruluna sunmakla,

b) Atık üreticileri ve bertarafçıları ile beraber veya istemesi durumunda ayrı olarak atık bertaraf tesislerini kurmak veya kurdurmakla,

c) Atıkların bertarafına ilişkin tesisler ile ilgili plan ve projeler hakkında valiliğin uygun görüşü ile birlikte Bakanlığın onayını almakla,

d) Belediye ve mücavir alan sınırları içinde faaliyette bulunan atık bertaraf tesislerinin inşası ve işletilmesinde bu Yönetmelikte belirtilen yükümlülük çerçevesinde gerekli önlemleri almak veya aldırmakla,

e) Atıkların taşınması ve bertarafı konusunda izin almış kişi ve kuruluşlar ile yapacakları sözleşmelerde bulunduğu ilin valiliğinin uygun görüşünü almak, yapılan faaliyetin söz konusu sözleşmelere uygunluğunu denetlemek ve bu konuda Bakanlığa bilgi vermek üzere bağlı olduğu valiliğe rapor vermekle,

f) Tehlikeli atık bertaraf tesisi kurulması için belirlenen yer mücavir alan içinde ise, bu yerin imar planına işlenmesini sağlamakla,

g) Belediye ve mücavir alan sınırları içinde faaliyette bulunan ve tehlikeli atık üreten tüm tesislere inşaat ve işletme ruhsatı verilmesi aşamasında, tehlikeli atıkların bertarafının bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda sağlandığının tesis sahibi tarafından belgelenmesini sağlamakla,

h) Gerçek ve tüzel kişilerce kurulacak ortak atık bertaraf tesislerinin planlanması, inşaatı ve işletilmesi aşamalarında yapılacak çalışmaları desteklemekle, ilgili tedbirlerin alınmasını sağlar.

Atık üreticisinin yükümlülükleri

Madde 9 - Atık üreticisi;

a) Atık üretimini en az düzeye indirecek şekilde gerekli tedbirleri almakla,

b) Atıkların insan sağlığı ve çevreye yönelik zararlı etkisini, bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak en aza düşürecek şekilde atık yönetimini sağlamakla, üç yıllık atık yönetim planını bu Yönetmeliğin yürürlüğe giriş tarihinden itibaren altı ay içinde hazırlayarak valilikten onay almakla,

c) Bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak, atıklarını tesislerinde geçici olarak depolaması durumunda valilikten izin almakla,

d) Ürettiği atıklarla ilgili kayıt tutmakla, atığını göndereceği lisanslı geri kazanım yada bertaraf tesisinin istemiş olduğu uluslararası kabul görmüş standartlara uygun ambalajlama ve etiketleme yapmakla,

e) (Ek 3) ve/veya (EK 7) de (M) işareti ile yer alıp (Ek 6) da belirtilen özellikleri içermediği öne sürülen atıklar için bu atıkların tehlikeli olmadığını akredite laboratuvarlar ve/veya uluslar arası kabul görmüş kuruluşlarca yapılan analizlerle Bakanlığa belgelemekle,

f) Atığın niteliğinin belirlenmesi için yapılan harcamaları karşılamakla,

g) (Ek 8) de yer alan atık beyan formunu her yıl ocak ayında bir önceki yıla ait bilgileri doldurmak, iki ay içinde valiliğe göndermek ve (EK 7) de yer alan atık tanımlama kodunu kullanmakla ve bir yıl boyunca bir nüshasını saklamakla,

h) Atık depolanması veya bertarafının tesis dışında yapılması durumunda; (Ek 9 A-B) deki bilgileri içeren taşıma formunu doldurmak ve öngörülen prosedüre uymakla,

ı) Atık taşımacılığında mevcut uluslararası standartlara uymakla,

j) Atığı bertaraf tesisinin kabul etmemesi durumunda taşıyıcıyı başka bir tesise göndermekle veya taşıyıcının atığı geri getirmesini ve bertarafını sağlamakla,

k) Bu Yönetmelikteki esaslara uygun olarak atıkların bertaraf edilmesi amacıyla belediyelerle ya da gerçek ve tüzel kişilerle ortak atık bertaraf tesisleri kurmak ve gerekli harcamalara katkıda bulunmakla,

l) Atıklarını bu Yönetmelikteki esaslara uygun olarak kendi imkanları ile veya kurulmuş atık bertaraf tesisinde gerekli harcamaları karşılayarak veya belediyelerle yada gerçek ve tüzel kişilerle kurulacak ortak atık bertaraf tesislerinde bertaraf etmek veya ettirmekle,

m) Atıkların fabrika sınırları içinde tesis ve binalardan uzakta beton saha üzerine yerleştirilmiş sağlam, sızdırmaz, emniyetli ve uluslararası kabul görmüş standartlara uygun konteynırlar içerisinde geçici olarak muhafaza etmekle, konteynırların üzerinde tehlikeli atık ibaresine yer vermekle, depolanan maddenin miktarını ve depolama tarihini konteynırlar üzerinde belirtmekle, konteynırların hasar görmesi durumunda atıkları, aynı özellikleri taşıyan başka bir konteynıra aktarmakla, konteynırların devamlı kapalı kalmasını sağlamakla, atıklarını kimyasal reaksiyona girmeyecek şekilde geçici depolamakla,

n) Ayda bin kilograma kadar atık üreten üretici biriktirilen atık miktarı altı bin kilogramı geçmemek kaydı ile valilikten izin almaksızın atıklarını arazisinde en fazla yüz seksen gün geçici depolayabilir. Bu durumda herhangi bir tehlike halinde arazide önlem alabilmek için en az bir kişiyi görevlendirmekle ve bu kişinin, adını, telefonunu valiliğe bildirmekle,

o) Bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak bertaraf tesislerine gönderilmeden önce kendi atıklarını gerekli önlemleri alarak fiziksel, kimyasal veya biyolojik işlemlerle zararsız hale getirmek, bakiye atık oluşuyor ise uygun şekilde bertaraf tesisine götürmekle veya gönderilmesini sağlamakla,

p) Tesis içinde atıkların toplanması taşınması ve geçici depolanması gibi işlemlerden sorumlu olan çalışanların sağlığı ve emniyeti ile ilgili her türlü tedbiri almakla,

r) Kaza sonucu veya kasti olarak atıkların dökülmesi ve bunun gibi olaylar sunucu meydana gelen kirliliğin önlenmesi amacıyla, atığın türüne bağlı olarak olayın vuku bulduğu andan itibaren en geç bir ay içinde olay yerinin eski haline getirilmesi ve tüm harcamaların karşılanmasıyla,

s) Kaza sonucu veya kasti olarak atıkların dökülmesi ve bunun gibi olaylar vuku bulduğunda valiliği bilgilendirmek ve kaza tarihi, kaza yeri, atığın tipi ve miktarı, kaza sebebi, atık bertaraf işlemi ve kaza yerinin rehabilitasyonuna ilişkin bilgileri içeren raporu valiliğe sunmakla,

t) Faaliyetlerine yönelik inşaat ve işletme ruhsatı alınması aşamasında, tehlikeli atıklarının bu Yönetmelik hükümleri doğrultusunda bertarafının sağlandığını belgelemekle, yükümlüdür.

Bertaraf edenin yükümlülükleri

Madde 10 - Bertaraf eden;

a) Bertaraf tesislerini bu Yönetmelikte belirlenen standartlara uygun olarak teşkil etmekle ve proje halinde iken ön lisans almakla,

b) Projeye uygun olarak kurulan tesisi işletmek ve kapandıktan sonra kontrollerini yapmak için lisans almakla,

c) Bakanlığın plan değişikliği talep etmesi yada şartlı izin vermesi durumunda bu şartlara uymakla,

d) Personel eğitimini yapmak, acil önlem planlarını hazırlamak, atık yönetimi ile ilgili işletme kayıtlarını tutmak ve bu kayıtları beş yıl süre ile tesiste bulundurmakla,

e) İşletme planını her yıl Bakanlığa sunmakla,

f) Atığın tesise girişinde bertaraf işleminden önce atığın fiziksel ve kimyasal analizini yapmakla, atığın taşıma formunda belirtilen atık tanımına uygunluğunu tespit etmekle,

g) Tesisin işletilmesi ile ilgili her bölümün işletme planını yaparak uygulamakla,

h) Tesisin risk taşıyan bölümlerinde çalışan personelin her türlü güvenliğini sağlamak, altı ayda bir sağlık kontrollerini yaptırmak ve bu bölümlere izinsiz olarak ve yetkili kişilerin dışında girişleri önlemekle,

ı) Acil önlemlerle ilgili eğitimli personel bulundurmak ve acil durum söz konusu olduğu zaman Bakanlığa bilgi vermekle,

j) Kabul ettiği atığın taşıma formunu imzalamak ve otuz gün içinde üreticiye göndermekle,

k) Atık taşıma formu ile ilgili olarak üretici ile arasında uyuşmazlık çıkması halinde, bu uyuşmazlık giderilemezse on beş gün içinde, uyuşmazlığı Bakanlığa bildirmekle,

l) Taşıma formu olmaksızın atık kabul etmesi halinde Bakanlığa bilgi vermekle,

m) Tesisin işletilmesi ile ilgili Bakanlığın öngördüğü işleri yapmakla,

n)Tesisin kapatılması için kapatma planı yaparak yüz seksen gün önceden Bakanlığa bildirmekle,

o) Tesisin kapatılmasından sonra 37 ve 40 ıncı maddelerde öngörülen işleri yapmakla,

p) Atık üreticisi tarafından bertaraf tesislerine ödenecek atık bedelini, atık kategorileri ve bertaraf yöntemlerine göre, bertaraf tesisinin bulunduğu bölgede yer alan illerin sanayi odaları temsilcileri, sanayi odalarının bulunmadığı illerde ticaret ve sanayi odaları temsilcileri ile birlikte belirlemekle,

r) Faaliyetleri hakkında atığın tesise kabul tarihi, atığın kaynağı, miktarı, taşınım türü ve bertaraf/geri kazanım yöntemi gibi bilgileri içeren yıllık raporlarını valiliğe göndermek ve 5 yıl boyunca saklamakla, yükümlüdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Taşıma İle İlgili Hükümler

Atıkların taşınması

Madde 11 - Atıkların taşınması bu iş için lisans almış kişi ve kuruluşlarca taşınan atığın özelliğine uygun araçlarla yapılır. Aynı araçta aynı kap içinde taşınacak atığın kod numarası aynı olmak zorundadır.

Araçlarda taşıma formu bulundurma zorunluluğu

Madde 12 - Taşıma işlemi yapılacak araçlarda atık taşıma formu bulundurulması zorunludur. Taşıma Formları atık üreticisi tarafından ilgili valilikten temin edilir. (Ek 9-A) ve (Ek 9-B) de yer alan atık taşıma formlarından (A) formu mavi, (B) formu pembe, (C) formu beyaz, (D) formu yeşil, (E) formu sarı renktedir. Atık üreticisi ve taşıyıcı tarafından ülke içi taşımada (Ek 9-A) da yer alan (A), (B), (C), (D) formları, uluslararası taşımada ise (Ek 9-B) de yer alan (A), (B), (C), (D), (E) formları doldurulur ve valiliğe başvurulur. (A), (C) ve (E) formları iki nüsha olmalıdır.

Bu formlardan;

a) (D) formu taşıma başlamadan önce, atık üreticisinde kalır, üretici tarafından valiliğe gönderilir,

b) (A), (B), (C), (E) formları taşıma esnasında bulundurulmak kaydı ile taşıyıcıya verilir,

c) (E) formu uluslararası taşımada, taşıyıcı tarafından gümrük çıkışında Bakanlığa bir nüshası gönderilmek üzere gümrük memuruna teslim edilir,

d) (A) , (B) ve (C) formu taşıyıcı tarafından atık bertaraf tesisi sorumlusuna imzalatılarak, (A) ve (B) formları atıkla birlikte teslim edilir. (C) formu ise taşıyıcıda kalır, bir nüshası üreticiye teslim edilir,

e) (A) ve (B) formu atık bertarafından sorumlu kişi veya kuruluş tarafından imzalanarak alınır. (A) formunun bir nüshası bertarafçı tarafından net miktarlar, bertaraf yeri ve tarihi form üzerine doldurulduktan sonra Bakanlığa gönderilir,

f) (B) formu net miktarlar, bertaraf yeri ve tarihi form üzerine doldurulduktan sonra bertaraf eden tarafından üreticiye gönderilir.

Gönderilen ve alınan tüm taşıma formları üç yıl süre ile saklanmak ve denetimlerde yetkili idarelerce istendiğinde hazır bulundurulmak zorundadır.

Atık taşıyıcılarının lisans alma zorunluluğu

Madde 13 - Atık taşımak isteyen gerçek ve tüzel kişiler tehlikeli atık taşıma lisansı almak üzere (EK 18) de yer alan bilgi ve belgelerle , valiliğe başvurmak zorundadır. Lisans, başvuran firmaya ve araca verilir. Lisans alan firma 11/7/1993 tarihli ve 21634 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliğinin (Ek 4) de yer alan tehlikeli atık işaretlerini araçlarında kullanmak zorundadır. Bu hükümler sadece kara taşıtları için geçerlidir. Deniz, hava ve demiryolu taşımacılığı için bu amaçla uygulanan ulusal ve uluslar arası kabul görmüş taşımacılık kuralları uygulanır. Taşımanın karayolu ile yapılması halinde, 10/7/2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanununda tehlikeli maddelerin karayoluyla taşınmasına ilişkin hususlar doğrultusunda, ilgili valilikten alınacak taşıma

lisansının yanı sıra, şehirler arası taşıma faaliyetlerinde bulunacak gerçek ve tüzel kişilerin Karayolu Taşıma Kanunu uyarınca Ulaştırma Bakanlığından yetki belgesi almak zorundadır. Lisans üç yıl için geçerlidir ve bu süre sonunda yenilenmesi gerekir. Lisans alan ancak taşımacılıkta öngörülen standartlara uymayan firmaların lisansları valilikçe iptal edilir.

Lisanslı araçla taşıma muafiyeti

Madde 14- Kullanılmış lastikler ile (Ek 7) de 09 01 Fotoğraf Endüstrisi Atıkları başlığı altında yer alan gümüş içeren sabitleştirme banyolarının ve bu Yönetmelik kapsamında olan ancak toplamı elli kilogramı geçmeyen atıkların taşınmasında bu Yönetmeliğin 11, 12, ve 13 üncü madde hükümleri uygulanmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Atıkların Geri Kazanımı ve Bertarafına İlişkin Hükümler

Genel esaslar

Madde 15 - Atıkların geri kazanılması ve tekrar kullanılması esastır. Atıkların alternatif hammadde olarak kullanılmalarına ilişkin teknik ve idari hususlar Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.

Atıkların geri kazanılmasının ve tekrar kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda atıklar, çevre ve insan sağlığına zarar vermeden bertaraf edilir. Bertaraf sistemleri (Ek 5) deki tehlikeli kabul edilen atıkların özelliklerine ve uygun teknolojilere göre seçilir. (Ek 2) de verilen tüm bertaraf ve geri kazanım işlemlerini gerçekleştirmek isteyen gerçek ve tüzel kişiler Bakanlıktan ön lisans ve lisans almakla yükümlüdür.

Bu Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde kurulmuş nihai bertaraf tesisleri kurulduğu zaman meskun mahal dışında ise ve meskun mahale mesafesi bin metreden fazla ise, valilik/ belediye tarafından imar planlarında değişiklik yaparken meskun mahale olan mesafeyi dikkate almakla yükümlüdür. Ancak ömrü dolmuş tesisler için bu sınır geçerli değildir.

Geri kazanım

Madde 16- Atıkların ekonomiye katkı sağlamak ve nihai bertarafsa gidecek atık miktarının azaltılması amacıyla geri kazanılması esastır. Atıkların geri kazanımında (Ek 2-B) de verilen işlemlerden herhangi biri uygulanır. Tehlikeli atık geri kazanım işleminden sonra elde edilen ikincil hammaddenin ürün niteliğinde olduğunun akredite laboratuvarlar ve/veya uluslar arası kabul görmüş kuruluşlarca yapılan analizlerle belgelenmesi zorunludur. Geri kazanım işlemi sonucunda bakiye atık oluşuyor ise, bu Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde bertarafı sağlanmalıdır.

Fiziksel, kimyasal ve biyolojik ön işlemler

Madde 17 - Atıklar, değerlendirilmesi, düzenli depolanabilmesi veya çevreye olan zararlarının en aza indirilmesi için fiziksel, kimyasal veya biyolojik işlemlere tabi tutulurlar. Tehlikeli atığın bu işlemler sonucunda inert hale getirildiğinin veya (EK 5) te verilen tehlikeli kabul edilen atıkların özelliklerini taşımadığının veya (Ek 11-A) ya göre tehlikesiz atık olarak depolanabilirliğinin belgelenmesi zorunludur. Bu işlemler sonucunda bakiye atık oluşuyor ise, bu Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde bertarafı sağlanmalıdır.

Derine enjeksiyon

Madde 18 – Pompalanabilir nitelikteki sıvı atıklar jeolojik ve hidrojeolojik açıdan uygun olan kuyulara, tuz kayaçlarına veya doğal olarak bulunan boşluklara enjeksiyon işlemi ile bertaraf edilebilir. Bu yöntem ile atığı bertaraf etmek isteyen gerçek ve/veya tüzel kişiler alanın uygunluğunun belirlenmesi veya tespiti amacıyla fizibilite raporu hazırlatıp Bakanlığa sunmak ve izin almakla yükümlüdür. Derine enjeksiyon işlemine ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.

Sürekli depolama

Madde 19- Terkedilmiş kapalı maden ocaklarında atıkların konteynırlar içinde depolanması mümkündür. Bu yöntem ile atığı bertaraf etmek isteyen gerçek ve/veya tüzel kişiler ocağın uygunluğunun belirlenmesi veya tespiti amacıyla üniversite , kurum/ kuruluşa fizibilite raporu hazırlatıp Bakanlığa sunmak ve izin almakla yükümlüdür. Sürekli depolama işlemine ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.

Yakma

Madde 20 – (EK 7) de yer alan tehlikeli atıkların yakılması sırasında uyulması gereken esaslar ve limit değerler:

a) Tesislerde yanma odasına bağlı bir son yanma bölümünün bulunması, yakma fırınındaki ilk bölme sıcaklığının en az 900 °C de tutulması, sıcaklığın sürekli kaydedilerek kontrol edilmesi, son yanma bölümünde ek bir brülörün bulunması, sıcaklık alt sınırın altına düşünce brülörün otomatik olarak devreye girmesi, bu bölümde en düşük yakma sıcaklığının 850°C, %1'den fazla halojenli organik içeren maddelerde ise 1100 °C ve alıkoyma süresinin en az iki saniye olması zorunludur. Bu brülörler, yakıcının çalışmaya başlatılması veya durdurulması sırasında yakıcı sıcaklığının düşmesinin neden olacağı tam olmayan yanmayı önlemek amacıyla kullanılır.

Yakma tesisinde;

1) Sistemin işletmeye alınmasında gerekli minimum yakıcı odası sıcaklığına erişinceye kadar,

2) İstenen minimum yakıcı sıcaklığı elde edilinceye kadar,

3) Yakıcıdan çıkan emisyonların, emisyon limit değerleri altında tutulması için kullanılan ekipmanlarda bir arıza meydana geldiği zaman, tehlikeli atık beslemesini durdurmak için bir sistemin olması zorunludur.

Tehlikeli atıkların yakıldığı tesisler, mümkün olduğunca tam yanmanın sağlanabileceği şekilde işletilmelidir. Bunu sağlamak için bazen uygun tekniklerle atık ön işlemlerinin uygulanması gerekebilir. Yakma tesislerinden oluşan ısı mümkün olduğunca geri kazanılmalıdır.

b) Yakma tesisinde işletme sırasında yanma gazındaki Karbon monoksit (CO) için aşağıda verilen limit değerler aşılmaz.

1) Yanma gazında günlük ortalama değer olarak; 50 mg/m^3,

2) Yanma gazında 10 dakikalık ortalama değerler olarak alınan tüm ölçümlerin en az % 95'inde; 150 mg/m^3,

3) Yanma gazında herhangi bir 24 saat zaman aralığı içinde yarım saatlik ortalama değerler olarak alınan tüm ölçümlerde; 100 mg/m^3.

c)Yakma tesisleri, baca gazlarında aşağıdaki emisyon limitlerini geçmeyecek şekilde tasarlanır, donatılır ve işletilir. Yanma gazları kontrollü bir şekilde baca yardımıyla atmosfere atılır. Tesisin baca yüksekliği, 7/10/2004 tarihli ve 25606 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği göre tasarlanır ve uygulanır. Yakma tesisleri baca gazlarında aşağıdaki emisyon limit değerleri aşılmaz.

d) Dioksin ve furan emisyonları en ileri tekniklerle azaltılır. Minimum altı saat ve maksimum sekiz saatlik örnekleme süresinde ölçülen tüm ortalama değerler 0.1 ng/m^3 limit değerini aşmamalıdır.

Bu limit değer dioksin ve furan izomerleri konsantrasyonlarının toplamı olarak tarif edilir ve bu toplam (EK 16) da belirtildiği şekilde hesaplanır.

Baca gazı ölçümlerinin (b), (c) ve (d) bentlerindeki emisyon limit değerlerine uygunluğunu karşılaştırmak için ölçüm sonuçları; sıcaklık 273 °K, basınç 101,3 kPa, % 11 oksijen ve kuru gaza göre standartlaştırılır.

Deneme yakması

Madde 21 - Bir atık yakma tesisinin işleticisi lisans almadan önce, tesiste yakılacak atığı analiz etmek ve atık besleme hızına bağlı olarak ortaya çıkacak emisyonların ve atık suların ilgili standartları sağladığını ispat etmek amacıyla deneme yakması yapmakla yükümlüdür.

Tesis işleticisi deneme yakmasına başlamadan önce, deneme yakması planını hazırlar ve Bakanlık onayına sunar. Deneme yakması, deneme yakması planı Bakanlıkça onaylanmadan başlatılamaz.

Bakanlıkça onaylanan deneme yakması planı doğrultusunda ilgili yönetmeliklerde yer alan standartlar ve esaslara uyulduğunun ispatı amacıyla Bakanlık temsilcilerinin katılımı ile deneme yakması gerçekleştirilir. Yapılan deneme yakması sonunda bir rapor hazırlanarak onaylanmak üzere Bakanlığa gönderilir. Farklı özelliklerdeki atıkların bertarafının yapılacağı ticari yakma tesisleri için deneme yakmasında, yüksek klor bileşeni, yüksek kül bileşeni, en düşük yanma ısısı gibi en olumsuz koşullar esas alınır.

Deneme yakması planı ve raporu Bakanlıkça oluşturulacak teknik komisyon tarafından değerlendirilir. Ancak Bakanlık tarafından uygun kriterlere sahip olduğu tespit edilen atıkların, ticari atık yakma tesisleri dışında, gereken yakma sıcaklığına haiz tesislerde, ek yakıt ya da alternatif yakıt olarak kullanılmasının talep edilmesi durumunda, bu tesisler için hazırlanacak deneme yakması planları ve raporları Bakanlık tarafından değerlendirilir. Bu tesislerde atıkların alternatif veya ek yakıt olarak kullanılmalarına ilişkin teknik ve idari hususlar Bakanlık tarafından çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.

Yakma tesislerinde kapasite artırılması veya izin alınan atıkların haricinde atık yakılması söz konusu olduğunda yeni bir deneme yakması yapılması ve deneme yakması raporunun hazırlanarak Bakanlık onayına sunulması zorunludur.

Düzenli depo tesisleri

Madde 22 - Depolama işlemi sırasında alınan önlemlerin yeterli olduğu veya atığın özelliği sebebi ile depolama işleminde çevrenin olumsuz yönde etkilenmeyeceğinin ispat edilmesi hallerinde, atıklar depolanabilir veya bu amaçla depo tesisi kurulmasına izin verilebilir. Bu durumda da (Ek 11-A) da belirtilen sınır değerler aşılamaz. (Ek 11-A) da belirtilen çeşitli parametrelerin sınır değerlerinin sağlanmaması halinde atıklar, fiziksel, kimyasal veya biyolojik işlemlere tabi tutulduktan ve (Ek 11-A) da belirtilen değerler sağlandıktan sonra düzenli depo tesisinde depolanır. Depo tesisine gidecek olan atıkların % 65'den fazla su içermesi yasaktır.

Tehlikeli atıklar evsel katı atıklardan ayrı olarak işleme tabi tutulur ve depolanır.

Tek tür atık depo tesisleri

Madde 23 - Ön işleme rağmen (Ek 11-A) da belirtilen depolanabilme kriterlerini sağlamayan tek bir atık türü veya birbirine yakın özellikteki atıklar özel depo tesisinde depolanabilir. Bu durumda, atığın çeşidine bağlı olarak, Bakanlık, depo tesisleri için istenen asgari şartların yanında başka şartlar istemeye yetkilidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Ara Depolama ve Arıtım Tesisleri ile İlgili Hükümler

Ara depolama tesisleri

Madde 24 – Nihai bertaraf veya geri kazanım için uygun yer bulunamaması durumunda ya da bertaraf / geri kazanım tesislerine ulaştırılmadan önce atık miktarının yeterli kapasiteye ulaşması amacıyla atıklar ara depolarda depolanabilir. Bu depolarda bekleme süresi bir yılı aşamaz. Ancak bu süre zorunlu hallerde Bakanlık izni ile uzatılabilir. Ara depolama tesisleri için Bakanlıktan ön lisans ve lisans alınması zorunludur. Ara depolama tesisi kurmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, (Ek 13) de yer alan bilgi, belgeler ve diğer dokümanlarla birlikte Bakanlığa başvurur.

Ara depolama ve işleme tesislerinde;

a) Giriş, depolama ve çalışma kısımları,

b) Yangın söndürme sistemleri,

c) Boruların, hazne ve kapların temizlenmesi için temizleme sistemleri,

d) Taşan ve dökülen atıkların toplanması için yeterli absorban, nötralizan, bulunur.

Herhangi bir kaza halinde derhal müdahale edilebilmesi için atık taşıyan borular ile depolama konteynırlarının yer üstüne tesisi zorunludur. Kirli su kaçağının mümkün olduğu tesis bölgelerinde, kirli suyun yer altına sızmaması ve etrafındaki toprakları kirletmemesi için gerekli sızdırmazlık tedbirleri alınır. Bölgeden atılan yıkama ve benzeri atık sular ayrı olarak toplanır ve 31/12/2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinde yer alan sınır değerlere uygun şekilde arıtılır. Bu tür arıtma tesislerinde üretilen arıtma katıları ve çamurları bu Yönetmelik kapsamında bertaraf edilir. Ara depolama tesisi dizaynına ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak tebliğ ile belirlenir.

Atıkların tesis içinde taşınması

Madde 25 - Katı veya sıvı haldeki atıklar için atığın ve işletmenin özelliğine göre uygun konteynır ve taşıma şekilleri işletmeler tarafından belirlenir. Kapların üzerine atığın çeşidi, kaynağı, miktarı ve depolama tarihi ile ilgili bilgiler açık olarak yazılır.

Tesis içinde alınacak güvenlik önlemleri

Madde 26 - İşleme tabi tutulacak veya geçici olarak depolanacak atıklar, özel yerlerde kap veya hazneler içinde; uygulanacak fiziksel, kimyasal, biyolojik işlemler ve yakma işlemlerine göre ayrı ayrı ve birbiri ile kimyasal reaksiyona girmeyecek şekilde atık kod numarasına göre depolanır. Ara depo veya işleme tesislerinin bekletme haznelerinin çürümelere ve aşınmalara dayanıklı olması ve gerekli emniyet ve kontrol sistemlerini ihtiva etmesi zorunludur.

ALTINCI BÖLÜM
Bertaraf Tesislerine Lisans Verilmesi ile İlgili Hükümler

Bertaraf tesislerine ön lisans verilmesi

Madde 27 - Atık bertaraf tesisi kurmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, kuracakları tesisle ilgili her türlü plan, proje, rapor, teknik veri, açıklamalar ve diğer dokümanlarla birlikte Bakanlığa başvurur. Bu başvurularda;

a) Çevresel etki değerlendirmesi olumlu belgesi veya çevresel etki değerlendirmesi gerekli değildir kararının,

b) Tesisin kanun, yönetmelik ve diğer hukuki ve teknik düzenlemelerde istenen şartları yerine getirebileceğini gösterir fizibilite raporunun,

c) Planlanan tesise ait uygulama ölçeğinde her türlü mühendislik proje ve raporlarının,

d) (Ek 13) de belirtilen bilgi ve belgelerin, bulunması zorunludur.

Bakanlık projeleri inceler, uygun gördüğü takdirde ön lisans verir. Ancak, ön lisans projeye verildiğinden, ön lisans ile faaliyete başlanamaz ve hiçbir şekilde atık alımı yapılamaz.

Bertaraf tesislerine geçici izin ve lisans verilmesi

Madde 28 - Atık bertaraf tesisi kurmak, işletmek ve kontrolünü yapmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler Bakanlıktan lisans almak zorundadır. Atık bertaraf tesislerine lisans verilmesi aşamasında (Ek 14) de verilen bilgi ve belgeler talep edilir. Bertaraf tesisinde, birden fazla ünitenin olması halinde, farklı birimler için ayrı ayrı lisans alınır. Birbirini tamamlayan ve benzer teknoloji kullanan kompleks tesis üniteleri, lisans alma açısından tek ünite sayılır.

Atık bertaraf tesisi işletmecisi Bakanlığa lisans başvurusu yaptığında işletme esnasında bu Yönetmelik esaslarına uygun olarak çalıştığını belgelemek amacıyla Bakanlıkça belirlenecek bir süre için tesise geçici çalışma izni verilir. Tesis bu izin süresince Bakanlığın denetimi altında faaliyet gösterir. Bu izin bir yılı geçmeyecek şekilde uygulanır. Tesisin geçici çalışma izni süresince ön lisansta belirtilen işletme şartlarını sağlayamaması durumunda, durum düzeltilinceye kadar tesisin faaliyeti durdurulur.

Ön lisans verilen tesisin, projesi ve şartnamesine uygun olarak yapıldığının Bakanlık koordinasyonunda oluşturulacak komisyonca yerinde tespit edilmesi, işletme planının değerlendirilip uygunluğunun tespit edilmesi ve geçici çalışma izni süresinde tesisin işletme koşullarını sağlayabildiğine karar verilmesi halinde Bakanlıkça tesise işletme lisansı verilir. Bu lisans üç yıl süre ile geçerlidir, gerekli durumlarda uzatılabilir veya şartlı verilir. Lisans devredilecek ise, Bakanlığa başvurulur ve idari izinler yenilenir.

Geçici çalışma izni veya işletme lisansı almış olan bertaraf tesisleri işletmecileri tesisin işletme koşulları, tesisle ilgili ölçümler ve mevzuata uygun çalıştığına ilişkin bilgi ve belgeleri içeren raporları Bakanlığın belirleyeceği periyotlarda Bakanlığa sunmakla yükümlüdür.

Lisans iptali

Madde 29 - Bakanlıkça yapılan denetimlerde, tesisin lisansa uygun olarak çalıştırılmadığının, mevzuatta istenen şartların sağlanmadığının, tesisle ilgili ölçümlerin düzenli olarak yapılmadığının veya kaydedilmediğinin tespit edilmesi halinde, işletmeciye, tespit edilen aksaklıkların düzeltilmesi için aksaklığın önemine ve kaynağına göre bir ay ile bir yıl arasında süre verilir. Bu süre sonunda yapılan kontrollerde aksaklığın devam ettiği tespit edilirse tesisin faaliyeti geçici olarak durdurulur veya lisansı iptal edilir.

Bertaraf tesislerine inşaat ruhsatı verilmesi

Madde 30- Atık bertaraf tesislerine inşaat ruhsatı vermeye;

a) Belediye hudutları ve mücavir alan sınırları dışında kalan yerlerde mahallin en büyük mülki amiri,

b) Belediye hudutları ve mücavir alan sınırları içindeki yerlerde belediyeler, Büyükşehir belediyesi olan yerlerde Büyükşehir belediyeleri, yetkilidir. Bertaraf tesisine işletme ruhsatı verilmesi için Bakanlığın uygun görüşünün alınması zorunludur.

YEDİNCİ BÖLÜM
Düzenli Depolama Tesisleri İnşaatı ve İşletilmesi

Yer seçimi

Madde 31 - Düzenli depolama tesisleri, karstik bölgelerde, içme, kullanma ve sulama suyu temin edilen veya edilecek olan yeraltı suları koruma bölgelerinde, taşkın riskinin yüksek olduğu bölgelerde, birinci sınıf tarım arazileri, özel çevre koruma alanları ve milli parklarda kurulmaz, kurulmasına ve işletilmesine izin verilmez.

Depolama tesislerinin yer seçiminde, seçilecek yerin jeolojik, hidrolojik, jeoteknik özellikleri, yeraltı su seviyesi ve yeraltı suyu akış yönleri, mevcut ve planlanan meskun mahal ile diğer yapılaşmalar, akaryakıt, gaz ve içme-kullanma suyu naklinde kullanılan boru hatları, deprem kuşakları ve tektonik koruma bölgeleri ile diğer zemin hareketleri, toprak özellikleri ve kullanım durumu, hakim rüzgar yönü, trafik durumu dikkate alınır. Depolama alanında gerilim hatları bulunamaz. Depolama tesislerinin en yakın meskun mahale mesafesi bin metreden az olamaz. Depolama tesisi yeri seçiminde yer altı suyu akış yönü dikkate alınır.

Depo zemini

Madde 32 - Depolama tesisinin oturacağı zemin doğal olarak sıkışmış ve kalınlığı en az üç metre ve kompresibilitesi (Dpr) % 95'den büyük olmak zorundadır ve maksimum yeraltı su seviyesine mesafesi beş metreden az olamaz.

Uzun süreli çevre emniyeti

Madde 33 - Depolama tesislerinin bulunduğu alanlar depo hizmet süresini doldurduktan sonra yirmi yıl süre ile denetlenir ve en az elli yıl süre ile iskâna açılamaz.

Depo tabanının teşkili

Madde 34- Depo tabanı, sızıntı suyunun yeraltı suyuna karışmasını önleyecek şekilde düzenlenir. Bunun için mineral sızdırmazlık tabakası (kil) ile plastik geçirimsizlik tabakası birlikte kullanılır. Bu malzemelerle eşit düzeyde geçirimsizliği sağlayacak diğer malzemeler de bu amaçla kullanılabilir. Bu tabanı oluşturulurken geçirimlilik katsayısı (permeabilitesi) $k \leq 1x10^{-9}$ m/sn. ve kalınlığı en az 5 metre olan kil'e eşdeğer geçirimlilik sağlanması gerekmektedir. Mineral sızdırmazlık tabakası ile kullanılacak diğer yapay geçirimsizlik malzemelerinin yeterli teknik kriterlere ve spesifikasyonlara haiz olduğunun ulusal ve uluslar arası standartlara (CE, ISO; DIN,TSE ve benzeri) göre uygun olduğunun ön lisans sürecinde Bakanlığa belgelenmesi zorunludur.

Teşkil edilecek taban için örnek olarak (Ek 12-A) da şematik kesit verilmiştir. Bu örneğe göre tabii zemin üzerine yerleştirilen malzeme kil ise sızdırmazlık tabakasının kalınlığı en az 0.90 metredir. Bu tabaka en fazla 0.30 metre üç tabaka halinde sıkıştırılarak döşenir. Bu tabakanın üstüne serilen plastik geçirimsizlik tabaka kalınlığı (HDPE) en az 0.25 cm.dir. Plastik tabakanın korunması ince kum ve benzeri bir malzeme ile sağlanır. Bu koruyucu kalınlığı en az 0.10 metredir. Depo tabanına balık sırtı şeklinde bir form verilir ve tabanın boyuna eğimi % 3'den, enine eğimi de % 1'den küçük olamaz.

Dren sistemi teşkili

Madde 35 - Atık deposunda oluşan sızıntı suları, geçirimsiz tabaka üzerine döşenen drenaj sistemi ile uzaklaştırılır. Nihai geçirimlilik katsayısı $k=1.10^{-4}$ m/s' den küçük olamaz. Depo tabanında yeteri kadar dren borusu, ana toplayıcılar ve bacalar bulunmalıdır. Toplanan sızıntı suyu, 31/12/2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinde öngörülen deşarj limitlerini sağlayacak şekilde arıtılır.

Depo tesislerine dolgu yapılması

Madde 36 - Depo gövdesinde depolanacak atıkların ve çıkan sızıntı sularının birbiri ile çevreye ve ortama zarar verecek reaksiyon meydana getirmemesi ve dolguların bunu temin edecek şekilde yapılması esastır. Bunun için bazik ve asidik reaksiyon gösteren atıkların ayrı hücrelere depolanması ve sızıntı sularının ayrı ayrı toplanması zorunludur. Atık hücrelerinin üzeri bir örtü malzemesi ile kaplanır, dolgu süresince girebilecek yağmur suyu miktarını azaltacak önlemler alınır ve depo sahasının yağmur suyu ile dolması önlenir. Hücre, atık ile ilk seferde dolmaz ise, ara örtü olarak kil ve plastik örtü ile örtülerek, benzer türden atıklarla depolanacak şekilde hazırlanır. Dolgu çalışmaları sırasında, şev stabilitesini ve araçlarla makinelerin kolayca manevra yapabilmelerini sağlamak için atığın oluşturduğu eğim 1/3 olacak şekilde yapılır. Atığı getiren araçların geçişleri drenaj sistemine zarar vermeyecek şekilde planlanır. Koku ve toz çıkaran atıkların çevreyi olumsuz yönde etkilemesini önleyecek şekilde önlemler alınır. Depo tesisi işletmecileri, depo tabanının işlevini yapıp yapmadığını, yüzey ve sızıntı suyunun miktar ve özelliklerindeki değişimleri, depo gövdesi içindeki sıcaklık değişimlerini ve gövdedeki oturmayı devamlı

olarak ölçer. Bu konuda hangi kriterlerin hangi aralıkla ölçüleceği ve ölçüm yöntemleri belirlenerek, işletme planı ile birlikte Bakanlığa lisans başvurusu sırasında sunulur. Bakanlık lisans değerlendirmesi sırasında projede bu yönde değişiklik yapabilir, kabul edebilir veya kısmen kaldırabilir. Yıllık işletme raporlarında bu ölçümler ayrıntılı olarak bulunmak ve istendiğinde işletmeciler tarafından Bakanlığa sunulmak zorundadır.

Depo tesisi üst örtüsünün teşkili

Madde 37- Depo tesisine dolgu işlemi tamamlandıktan sonra, dolgu üst depo gövdesi yüzeysel su girmeyecek şekilde sızdırmaz hale getirilir. (Ek 12-B) de yer alan tabakaların özellikleri aşağıda belirtilmiştir;

a) Atık üstündeki ilk örtü tabakası homojen ve kohezyonsuz zeminden teşkil edilir ve tabaka kalınlığı 0.5 metre den az olamaz,

b) Depo gövdesinden gaz çıkışı söz konusu ise gaz dren sistemleri yerleştirilir,

c) Sızdırmazlık temini için mineral sızdırmazlık tabakası (kil) ile plastik geçirimsizlik tabakası birlikte kullanılır. Bu malzemelerle eşit düzeyde geçirimsizliği sağlayacak diğer malzemeler de bu amaçla kullanılabilir. Bu tabanın geçirimlilik katsayısı (permeabilitesi) $k=1x10^{-9}$ m/s' den büyük olamaz. Mineral sızdırmazlık tabakası ile kullanılacak diğer yapay geçirimsizlik malzemelerinin yeterli teknik kriterlere ve spesifikasyonlara haiz olduğunun ulusal ve uluslar arası standartlara (CE, ISO; DIN,TSE ve benzeri) göre uygun olduğunun ön lisans sürecinde Bakanlığa belgelenmesi zorunludur.

d) Drenaj tabakası geçirimlilik katsayısı $k=1x10^{-4}$ m/s'den küçük olamaz,

e) Depo üst yüzeyinin nihai eğiminin en az % 5 ve eğer plastik tabaka üzerinde sürtünmeyi artırıcı ilave özellikte maddeler yoksa en fazla % 15 olması zorunludur,

f) Sızdırmaz tabaka üstüne serilen tarım toprağı bitki çeşidine bağlı olarak değişmekle birlikte, kalınlığı bir metreden az olamaz,

g) Tarım toprağında erozyonu önlemek için gerekli önlemler alınır,

h) Kapatılan sahanın civarında yeterli sayıda açılan izleme kuyuları ile gaz ve sızıntı suyu ölçümleri aylık periyotlarla yapılır. Kayıtlar muhafaza edilir.

Atık kabulü

Madde 38- Depo tesisinde uygun bir kayıt tutma, laboratuvar, veri toplama, işletme ünitesi bulunur. Sahaya atık getiren bütün araçların taşıma formları ve atıklarının analiz sertifikaları, gerektiğinde yeniden analiz yapılarak atık kod numaralarına göre kontrol edilir. Hangi atığın hangi hücreye depolanacağı atık taşıma formlarının üzerine yazılır. Kayıt belgelerine atık niteliği de işlenir.

Düzenli depo tesislerinin işletilmesi

Madde 39- Depo tesislerine gelen atıkların kontrolünde;

a) Atıkların depo tesislerinde depolanabilmesi için (Ek 11-A) da belirtilen depolanabilme şartları aranır. Bu sınır değerleri aşan atıklar ön işleme tabi tutulduktan sonra depolanır. Ön işleme rağmen bu değerleri sağlayamayan atıklar tek tür atık depo tesisinde depolanır.

Bu atıkların analizi (Ek 11-B) de yer alan TS, DIN ve ISO standartlarına göre yapılır. Depolama tesisinin işletmesi, bertarafçı tarafından hazırlanan işletme planına göre yürütülür. Atık bertarafçısı, tesisteki her bir ünite için ilgili işletme planını, tesisin işletmeye geçebilmesi için Bakanlığa sunar ve uygun görüldüğü takdirde lisans verilir. İşletme planında önerilen bir değişiklik uygulanmadan önce Bakanlığın onayına sunulur.

b) İşletme planında aşağıdaki hususlar yer alır;

1) Tesiste işletme planının uygulanmasından sorumlu personelin adı, soyadı, görevi, unvanı,

2) Tesise kabul edilecek atıkların türü ve bertaraf kapasitesi,

3) Atıklara uygulanacak ön işlemler ve bertaraf metotları,

4) Atık taşıyan araçların park edileceği, yükleneceği ve boşaltılacağı sahalar ile ilgili bilgiler,

5) Acil durum planları, ilgili sorumlu personel,

6) Tesisin çalışma saatleri.

c) Atık depo alanında aşağıdaki hususlara uyulur;

1) Çalışanlar baret ve tabanı takviyeli ayakkabı giyer,

2) Tesis çalışırken her ay, kapandıktan sonra altı ayda bir izleme kuyularından ölçüm yapılır,

3) Depo sahasındaki araçların tekerlekleri, yıkama banyosundan geçirilir.

Bertaraf tesisinin kapatılması

Madde 40 - Bertaraf eden, tesisin kapatılmasından en az yüz seksen gün önce;

a) Tesisinin kapatılması ile ilgili fizibilite etüdünü,

b) Atıkların, sızıntı sularının yağmur sularına ve yeraltı sularına ve/veya atmosfere olası karışımını kontrol eden ölçüm izleme sistemine ilişkin planını,

c) Tesiste yer alan ünitelerin her birinin ne şekilde kapanacağı ile ilgili planını,

d) Tesisin aktif olduğu süre boyunca saha içinde bulunan atıkların envanterini,

e) Tesiste kalan atıkların, analiz, taşıma ve bertaraflarına ilişkin tüm metotların ve kapatmada kullanılacak yöntemlerin ayrıntılı tanımı ve uygulanabilir planlarını,

f) Araç ve malzemenin temizlenmesi, topraktan alınan numuneler ve test metotlarına ilişkin raporları,

g) Atıklarla kirlenmiş malzemelerin bertaraflarına yönelik planları,

Bakanlığa sunar.

Bertaraf eden, Bakanlıktan kapatma planı onayı almadan ve kapatma sonrası gereken çevre koruma işlemlerini gerçekleştireceğine dair taahhütname vermeden tesisi kapatamaz. Kapatma işleminden sonra bertaraf edenin sorumluluğu devam eder, ölçüm izlemeye ilişkin raporlarını yirmi yıl süreyle her yıl sonunda Bakanlığa iletir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Atıkların Sınırlar ötesi Taşınımı

Atıkların ithali

Madde 41- Atıkların, serbest bölgeler dahil Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine girişi yasaktır. Ancak, sektör itibari ile ekonomik değere haiz atıkların ithal izinleri yayımlanacak tebliğler doğrultusunda verilir.

a) Atıkların serbest bölge içindeki bir üretim ve/veya tüketim faaliyeti sonucu ortaya çıktığına ilişkin belge,

b) Atığı oluşturan faaliyetin türü, atık tür ve miktarı,

c) Atıkların geri kazanımı veya bertarafı amacıyla gönderilecek olan tesisten alınacak valilik onaylı atık kabul yazısı,

d) Bakanlık gerekli gördüğü takdirde ilave teknik bilgi ve belgeler isteyebilir.

Kullanılmış lastiklerin karkas niteliğinde olanları Dahilde İşleme Rejimi kapsamında sadece Bakanlıktan lisans almış işletmeler tarafından geri kazanımı amacıyla ülkemize girişinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

Atıkların ihracı

Madde 42 - Atıklar;

a) Ülkemizde atıkların bertarafı için gerekli teknik kapasiteye sahip tesislerin bulunmaması halinde,

b) Söz konusu atıkları ithalatçı devletin yetkili otoritesinin kabul etmesi durumunda, ihraç edilebilir. Bu durumda, atıkların sınırlar ötesi taşınımına izin verilmeden önce transit devletlerin ve atığı ithal edecek devletin yazılı onayları Bakanlıkça alınır.

Bilgi verme yükümlülüğü

Madde 43 - İhraç edilecek atıklar için (Ek 10) da yer alan bildirim formu iki nüsha halinde ihracatçı firma tarafından doldurularak Bakanlığa iletilir. Bakanlıkça, bildirim formunun ithalatçı devletin ve transit devletlerin yetkili makamlarına gönderildiği tarihten itibaren altmış gün içinde yazılı onay verilmezse ihracat işlemi başlatılamaz.

Transit devlete bildirim yükümlülüğü

Madde 44- Ülkemizin transit devlet olması halinde, Bakanlığa (Ek 10) da belirtilen şekilde taşımanın planlandığı tarihten en az altmış gün önce bildirimde bulunulması zorunludur. Bakanlık söz konusu transit taşıma işlemine şartlı veya şartsız izin verebilir, izin vermeyi reddedebilir veya en geç altmış gün içinde bildirimde bulunan taraftan bilgi isteyerek yazılı cevabını bildirir. Bakanlığın izni alınmadan transit geçiş yapılmaz, ulusal yetki alanımız içinde atık yükü limbo yapılamaz ve aktarılamaz.

Atıkların uluslararası taşınımında uygulanacak usul ve esaslar

Madde 45- Atıkların uluslararası taşınımında uygulanacak usul ve esaslar şunlardır;

a) Taşıyıcı, (EK 9-B) de belirtildiği gibi doldurulan taşıma belgesini, atıkların taşınımına başladığı andan itibaren nihai bertaraf yerine kadar, taşıma süresince yanında bulundurmak ve bu belgeyi istendiğinde güvenlik ve taşıma ile ilgili makamların incelemesine sunmak zorundadır,

b) Atıkların sınırlar ötesi taşınımından sorumlu olan şahıslar, söz konusu atıkların teslim edilmesi veya teslim alınması sırasında taşıma belgesini imzalamakla yükümlüdür,

c) Bertaraf eden, söz konusu atıkları teslim almış olduğunu ve işlemin bildirimde belirtildiği şekilde tamamlandığını gösteren belgeyi ihracatçıya ve Bakanlığa iletmekle yükümlüdür. İhracatçı bu belgeyi alamadığı takdirde Bakanlık kanalıyla bu durumu ithalatçı devlete bildirir,

d) Atıkların sınırlar ötesi taşınımında uluslararası paketleme, etiketleme ve taşıma standartlarına uyulur,

e) Atıkların sınırlar ötesi taşınımının bu Yönetmeliğe göre tamamlanamadığı durumlarda, ihracatçı devlet, ithalatçı devletin bilgi verdiği tarihten itibaren doksan gün içinde veya ilgili devletlerin mutabık kalacakları başka bir süre içinde geri almayı temin eder.

Genel bildirim

Madde 46 - İhracatçının bir yıllık süre için genel bir bildirimde bulunmasına izin verilebilmesi;

a) Sevk edilecek atıkların cinsi, kesin miktarı veya periyodik listesi gibi Bakanlığın isteyeceği bilgilerin bulunması,

b) Atıkların aynı fiziksel ve kimyasal özellikleri taşıması,

c) İhracatçı devletin aynı gümrük giriş-çıkış kapısını kullanması,

d) Atıkların aynı bertaraf tesisine sevk edilmesi, zorunludur.

Yasadışı trafik

Madde 47- Atıkların taşınmasında;

a)Bu Yönetmelik gereğince yapılması gereken bildirimlerde bulunulmaması,

b) Yetkili otoritenin bu Yönetmelik ile belirtilen izninin bulunmaması,

c) Yetkili otoritenin izninin hileli veya yalan beyan sonucu elde edilmesi,

d) Belgelerin içeriğine tümüyle veya kısmen uymadan ülke yetki alanına girilmesi,

e) Uluslararası sözleşmelere ve bu Yönetmeliğe aykırı olarak atıkların bertaraf, boşaltım ve/veya nakil aracıyla birlikte terk edilmesi, durumlarında atıkların taşınımı yasadışı trafiktir.

DOKUZUNCU BÖLÜM
Diğer Hükümler

Özel atıklar

Madde 48- Bu Yönetmeliğin (Ek 7)'de, (01) başlığı altında yer alan maden atıkları, (13) başlığı altında yer alan yağ ve sıvı yakıt atıkları, (16 06) başlığı altında yer alan kullanılmış pil ve aküler, (18) başlığı altında yer alan insan ve hayvan sağlığı ve/veya bu konulardaki araştırmalardan kaynaklanan atıklar ile kullanılmış lastiklerin toplanması, taşınması, işlenmesi ve bertarafına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

Cezai hükümler

Madde 49 - Bu Yönetmelik hükümlerine aykırılık halinde 2872 sayılı Çevre Kanununun 15 ve 16 ncı maddelerinde belirtilen merciler tarafından gerekli işlemler yapılır ve 26 ncı maddedeki yaptırım uygulanır. Kanunun 24 ncü maddesindeki merciler tarafından 20, 21 ve 23 üncü maddelerinde belirtilen idari nitelikteki cezalar verilir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

Madde 50 - 27.08.1995 tarihli ve 22387 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce yürürlükte bulunan yönetmeliğe göre hazırlanmış olan tebliğ ve genelgelerin bu Yönetmeliğe aykırı olmayan hükümleri çıkarılacak olan yeni tebliğ ve genelgelere kadar geçerlidir.

Geçici Madde 2- Yönetmeliğin yayınlandığı tarihten önce Bakanlıktan geri kazanım konusunda lisans almış tesislerin ve valilikten taşıma lisansı almış firma ve araçların bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesini müteakip, bir yıl içinde geri kazanım konusunda Bakanlığa ve taşıma konusunda ise valiliklere tekrar müracaat ederek lisanslarını yenilemeleri zorunludur.

Geçici Madde 3- Valilikler bu Yönetmelik yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz ay içinde il tehlikeli atık yönetim planını hazırlayarak Bakanlığa sunar.

Yürürlük

Madde 51- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 52 - Bu Yönetmelik hükümlerini Çevre ve Orman Bakanı yürütür.

EK 3

GÖRSELLER

Kuşadası Düzenli Depolama Tesisi

Ters Ozmos Sızıntı Suyu Arıtma Tesisi

Pilot Kompost Tesisinin İşletilmesi

Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinin İşletilmesi

Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinin İşletilmesi

Geri Dönüşüm Merkezleri

Çöp Konteynırları

Geri Dönüşüm Kumbaraları

EK 4
KUŞ-ATAK TÜZÜĞÜ

KUŞADASI-DAVUTLAR-GÜZELÇAMLI
ÇEVRE KORUMA, ALTYAPI TESİSLERİNİ YAPMA
VE İŞLETME BİRLİĞİ TÜZÜĞÜ

Birliğin Adı :

MADDE-1) Birliğin adı, KUŞADASI-DAVUTLAR-GÜZELÇAMLI Çevre Koruma Altyapı Tesislerini yapma ve işletme birliğidir. Birliğin kısaltılmış adı KUŞ-ATAK (Kuşadası Belediyeler Hizmet Birliği) dir.

Birliğin Merkezi:

MADDE-2) (aynen)

Tanımlar :

MADDE-3) Bu tüzükte yer verilen;

BİRLİK: Kuşadası,Davutlar,Güzelçamlı Hizmet Birliğini,

BİRLİK MECLİSİ: Birlik idaresinin karar ve danışma organı olan Birlik Meclisini

BAŞKAN: Birliği temsil eden ve Birlik Meclisine başkanlık eden il valisini,

YÖNETİM KURULU BAŞKANI : Yönetim kurulu üyeleri arasında, Yönetim kurulunca salt çoğunlukla seçilecek başkan tanımlar,

Birliğin Yasal Dayanağı ve Niteliği :

MADDE-4) (aynen)

Birlik Çalışma Alanı ve Süresi :

MADDE-5) (Aynen)

BİRLİĞİN ÜYELERİ :

MADDE-6) Aydın İli Özel İdaresi
Kuşadası Belediyesi
Davutlar Belediyesi
Güzelçamlı Belediyesi
~~Kirazlı köy muhtarlığı~~

Kuruluş :

MADDE-7) (Aynen)

Birliğe Katılma :

MADDE-8) (aynen)

İlân :

MADDE-9)(Aynen)

Birliğin Amacı :

MADDE-10)Birliğin amacı, Birliği oluşturan mahalli idarelerin yapmakla görevli oldukları fakat maddi veya teknik imkanlarının yetersizliği nedeniyle tek başlarına yerine getiremedikleri içme ve kullanma suyunun temini, atık suların çevreyi kirletmeden uygun yerlere aktarılıp boşaltılması ve arıtılması, çöplerin toplanması,değerlendirilmesi,depolanması ve imhası gibi altyapı çalışmalarını yapmak; Birliğe dahil

mahalli idarelerin sahillerinin, kıyıların kamuya açık alması kuralı gözardı edilmeden temizliğini ve düzenini sağlamak; yerleşimlerde iç ve dış turizmi olu suz etkileyen çevre sorunlarını gidermek, bu maksatla sağlanması mümkün iç ve dış kredilerden faydalanmak , ilgili ve gerekli tesislerin yapım, onarım ve işl tilmesini yapmak veya yaptırmak ve bu tesisleri sürekli olarak çalışır vaziyette bulundurmaktır.

Birliğin Görevleri :

MADDE-11) (Aynen)

Birliğin Hak ve Yetkileri :

MADDE-12) (Aynen)

a)(Aynen)

b)(Aynen)

c)(Aynen)

d) Gerek yatırım, gerekse işletme safhasında birliğin amaçları doğrultusunda alacağı tedbirlere aykırı davranışları ile Birlik çalışmalarına ve hizmetlerine zarar veren kişilere uygulanacak cezaları tesbit etmek ve bunları kendisi veya üye mahalli idareler aracılığı ile uygulamak; hukuken yapılması gereken işlemler varsa onları yürütmek.

e) Yatırım ve işletme faaliyetlerini yürütmek üzere mahalli idarelerle ortaklaşa girişimlerde bulunmak, gerekirse Özel ve tüzel kişilerle ticari ortaklıklar kurmak, (Kurulacak ortaklıklar limited veya Anonim Şirket şeklinde olabilir. Her iki halde de ortaklığın sermayesinin gerekirse yarısından fazlası kurucu mahalli idarelere ait olabilir. bu kuruluş anında üye bulunan mahalli idarelerin o takvim yılı öncesi yılda gerçekleşen ggelir kesin hesaplarına göre belirlenen yıllık gelirleri toplamlarının beş katını geçemez.) Birlik, altyapı hizmetlerinden uygun gördüklerinin yapımını ve işletme safhasına geçildiğinde işletmelerini, 2886 sayılı İhale Kanunu'nun 71.nci maddesi hükümlerince kendisi bizzat yapabileceği gibi bunu aynı kanununun 51.nci madde hükümlerince şirketlerine de verebilir.

Birliğin Organları :

MADDE-13) (Aynen)

Birlik Meclisinin Kuruluşu :

MADDE-14) Birlik Meclisi Birliğe dahil olan Mahalli idarelerin birlik meclisine seçecekleri üyelerle, doğal (Tabii üye) sıfatı ile ilgili Bakanlık Temsilcilerinden ve yöredeki turizm sektörü ile ilin Valisi tarafından gerek görülen kesim temsilcilerinden oluşur.

a) Birlik Meclisine katılacak üye sayısı il özel idaresi adına en az iki İl Genel Meclisi üyesi, Köy muhtarlıkları adına Köy muhtarı, ve en az bir ihtiyar heyeti üyesi, Belediyeler adına da Belediye Başkanı ile en az iki Belediye Meclis Üyesi. Meclis üyeleri bu idarelerin meclislerince belirlenir. Ancak her üye mahalli idarenin Birlik Meclisince alınacak kararlarda tek oyu vardır. Bu oyu kuruluşlarını temsilen Belediye Başkanları kullanır. Ancak Nüfusu 30.000'in üzerinde olan Belediyelerin Belediye Başkanı ile birlikte iki oy hakkı vardır. İkinci oy hakkını kullanacak üyeyi Belediye Başkanı belirler.

İl özel idaresi adına Birlik Meclisine katılan Genel Meclis üyeleri den Vali tarafından belirlenen biri,köyler adına köy muhtarı kullanır.

Belediye Başkanının veya köy muhtarının bulunmadığı hallerde yerine vekalet verdiği meclis üyesi ve diğer asil üyelerin yokluğunda yedekleri birlik Meclisine katılırlar.

../...

b) Vali meclisin doğal üyesidir. Birlik Meclisinde konu ile ilgili Bakanlıkların temsilcilerinden oluşan diğer doğal üyeler bulunur. Bu temsilcileri ilgili Bakanlıklar belirler. Turizm Baakanlığı ATAK Prdjesi birimi temsilcisi ve/veya Bakanlığın o birlik mahallinde bulunan ilgili birim görevlisi, çevre Bakanlığı'nca görevlendirilecek bir temsilci , Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca en yakı İller Bankası Bölge Müdürlüğünden görevlendirilecek bir temsilci Meclis üyesi olur.
Doğal üyeler birlik Meclisinde görüşmelere katılabilir, görüş ve ö rilerde bulunabilir ve oylamaya katılırlar.Birlik ile temsil ettik leri kuruluş arasında bağ vazifesini görürler. Alınacak kararların uygulanmasında yardımcı olurlar. Tabii üye sayısı Meclisin seçilmi üye sayısının üçte birinden çok olamaz. Birlik Meclisinde bulunması gereken diğer doğal üyeler Birlik Meclisince kararlaştırılır.

c)(Aynen)

Birlik Meclisinin Niteliği ve görevleri :

MADDE-15) (Aynen)

Birlik Meclisi Üyelerinin Görev Süreleri :

MADDE-16) (Aynen)

Birlik Meclisinin Çalışma Esasları :

MADDE-17) Birlik Meclisi kuruluş safhasında, bu tüzüğün kesinleşmesi tarihinden en çok bir ay içinde birlik Merkezinin bulunduğu yerin bağlı olduğu İl Valisi tarafından Birlik Merkezinde, belirtilen toplanma yer ve gününde toplantıya çağrılır. Toplantı Vali veya ~~yerine görevlendirilecek bir [redacted]~~ tarafından açılacak Birlik Başkanlık Divanı oluşturulur, Toplantı bu divan tarafından yönetilir ve yürütülür. Divanın görev süresi bir yıl olup hizmet süresi ertesi yıl yeni divan teşekkül edinceye kadar devam eder. Birlik kurulduktan sonraki yıllarda, toplantı görevi devam etmekte olan eski Divan tarafından açılır ve yeni Divan üyeleri seçimi yapılarak çalışmalar başlatılır. Divan üyeleri tekrar seçilebilir. Birlik Meclisi, ocak, mayıs, eylül aylarında olmak üzere yılda üç kez olağan şekilde toplanır. Ayrıca gerektiğinde;

-Birlik Başkanının
-Birlik Yönetim Kurulu Başkanının
- Birlik Meclisinde oy sahibi üye sayısının 1/3'ünün yazılı isteği ile olağan üstü olarak da toplanabilir.

Başkanlık Divanı :

MADDE-18) (Aynen)

MADDE-19) (Aynen)

Birlik Yönetim Kurulu, Niteliği ve Görevleri :

MADDE-20) Birlik Yönetim Kurulu; kanunlar ve diğer mevzuat hükümleri, Birlik Tüzüğü ve Birlik Meclisi kararları ile kendisine verilen görevleri yapan bir karar ve yürütme organıdır.
Birlik Yönetim kurulunun görev ve yetkileri şunlardır;
a- Birlik Yönetim kurulu Başkanı tarafından hazırlanan bütçenin ilk incelemesini yapmak,
b- Bütçe kesin hesabı hakkında görüşlerini birlik Meclisine bildirmek.

.../....

c- İhtiyaç halinde "Bütçe bölümleri"içindeki harcama kalemler
(Maddeleri/ arasında aktarma yapma teklifini meclise sunar.
d- (Aynen)
e- (Aynen)
f- (Aynen)
g- Birlik ve birlige bağlı kurum ve işletmelerce yapılacak hi
lere karşılık alınacak ücret tarifelerini Meclise teklif e
h- (Aynen)
i) Birlik Başkanı ve Birlik Yönetim kurulu Başkanının birlik
met faaliyetleri ile ilgili konulardaki önerilerini görüşü
karara bağlamak.
j- (Aynen)
k- (Aynen)
l- (Aynen)
m- Birliğin satın alınmasına, satılmasına,trampasına gerek gö
gü taşınır taşınmaz mallar ile ilgili konularda birlik Mec
sine öneride bulunmak
n- Kamulaştırılması gereken taşınmaz mallar için kamu yararı
lifini Meclise sunmak ve Meclis kararı doğrultusunda işlem
ri yürütmek.
o- (Aynen)
ö- Birliğin çalışmalarına aykırı davranan, zarar veren gerçek
tüzel kişiler hakkında mevzuata göre uygulanacak ceza önle
rini belirtmek ve bunların işleme konulması için gerekeni
yapmak.
p- (Aynen)
r- (Aynen)

Birlik Yönetim Kurulunun Kuruluşu :

MADDE-21- Birlik yönetiminin ikinci derecede karar ve danışma orğanı olan yön
tim kurulu, Birlik mecilisince üyeler arasında yapılacak seçimle belirlenecek
bir başkan, bir başkan vekili ve üç asil,(Üç yedek) üye ile birlik yönetim ku
lunca sözleşmeli olarak dışarıdan atanacak Genel Sekreterve sayman olmak üzer
yedi kişiden oluşur.

Birlik Yönetim Kurulu Toplantıları :

MADDE-22) Birlik Yönetim kurulu Birlik Başkanının veya Birlik Yönetim Kurulu
kanının Başkanlığında üye tam sayısının salt çoğunluğu ile önceden belirlene
yerde ayda birden az olmamak üzere toplanır. Toplantı tarihlerini Yönetim Kur
önceden bir karara bağlar. Toplantı, Başkanının düzenleyeceği gündem uyarınca
ve çağrısı ile yapılır. Yönetim Kurulu toplantısında ekseriyet olmazsa toplan
ertelenir. Toplantıda üyelerin, gündeme alınmasını istedikleri konular oylanı
çoğunlukla kabul edilirse gündeme alınır. Birlik Yönetim Kurulu, Birlik Başka
ya Birlik Yönetim Kurulu Başkanınca havale ve tevdi edilen konular hakkında
görüşmede bulunur ve karar verir.

MADDE-23) (Aynen)

MADDE-24) (Aynen)

MADDE-25) (Aynen)

MADDE-26) (Kalktı)

MADDE-27) (Kalktı)

Birlik Genel Sekreteri Görev ve Yetkileri:

MADDE-28) Birlik Genel sekreteri, Birlik hizmetlerini düzenli yürüten ve koor
ne eden asli unsurdur.
Genel Sekreter, hizmetin gerektirdiği niteliklere sahip kimseler

...../.....

arasından Birlik Başkanı veya Birlik Yönetim Kurulu Başkanının yapacağı teklif üzerine Birlik Yönetim Kurulunca atanır. Genel Sekreter adaylarının, Devlet Memurları Kanununun Memurluk için aradığı genel şartlarla beraber, idare-Hukuk veya teknik alanda eğitim veren bir Üniversite veya Yüksek okuldan mezun olmaları ve kamu kurum ve kuruluşlarında hizmet görmüş olmaları gerekir.

Kadro karşılığı gösterilerek Sözleşmeli personel statüsü ile göreve atama mümkündür.

Genel s ekreterde aranacak hizmetin gerektirdiği başkaca niteliklerin neler olduğu yönetim kurulunca belirlenir.

Genel sekreter, hizmetlerinden dolayı Birlik Başkanı , Birlik Yönetim kurulu Başkanı ve Meclise karşı sorumlu olup yetersizliği halinde birlik meclisi kararı ile görevden uzaklaştırılabilir.

Genel Sekreterin görevleri şunlardır:

1- (Aynen)
2- (Aynen)
3- (Aynen)
4- (Aynen)
5- (Aynen)

Birlik Saymanı Görev ve Yetkileri :

MADDE-29) Birlik Hesap işleri, Birlik Yönetim Kurulu'nun sorumluluğu altında yürütülür. Ancak Birlik bütcesinin hazırlanması, geliştirilmesi, gelir-gider hesaplarının yapılması, üyelerin katılma paylarının ve işletme gelirlerinin tahsili işlemlerinin izlenmesi, yürütülmesi ve harcamaların usülüne göre yapılmasını sağlamak üzere Birlikte bir sayman bulunur. Sayman aynı zamanda Yönetim Kurulu'nun üyesidir.

Sayman Birlik Başkanı veya Birlik Yönetim Kurulu Başkanı'nın teklifi üzerine Birlik Yönetim Kurulu tarafından Genel Sekreterin özlük işlerine uygun statüde atanır. Genel sekreterde olduğu gibi, Sayman adaylarının da yeterli niteliklere sahip olması, hesap ve muhasebe işlemlerine vakıf olmaları, bu alanda mesleki formasyonu haiz olmaları gerekir. Birlik Saymanları, Belediye Bütçe ve Muhasebe usulü tüzük ve Yönetmeliği ile Belediye saymanlarına verilen yükümlülüklerle sorumludur.

Birlik Personeli :

MADDE-30) (Aynen)

Kadrolar :

MADDE-31) (Aynen)

Sözleşmeli Personel Çalıştırılması :

MADDE-32) (Aynen)

İşçiler :

MADDE-33) (Aynen)

Birlik Gelirleri :

MADDE-34) Birliğin Gelirleri şunlardır :

a) Birliğin üyesi mahalli idarelerin, bütçelerinden bir önceki yıl bütçe kesin hesapları esas alınarak gelirleri toplamı üzerinden en az %1 oranında verecekleri ortaklık payı ile birliğe sonradan katılacaklarda katıldıkları yıl bütçelerinden aynı esaslara göre verecekleri katılma payları,
b) (Kalktı)
c) (Aynen)
d) (Aynen)
e) (Aynen)
f) (Aynen)
g) (Aynen)

------/------

h) Birlik karar organlarının aldıkları kararlara aykırı hareket ed
veya malvarlığına veya hizmetlerine zarar verenlerden üye idare
ce alınacak ceza gelirleri ve hasar karşılıkları.Birliğin kıyı
doğal kaynak işletmeciliği gelirleri, ortak olduğu şirket gelir

Birliğin Giderleri:

MADDE-35- (Aynen)

Birlik Bütçesi :

MADDE-36) (Aynen)

Bütçenin Hazırlanması :

MADDE-37) Bütçe tasarısı Birlik Yönetim kurulu Başkanı tarafından denk olarak hazırlanır ve eylül başında Yönetim Kuruluna verilir. Birlik Yönetim Kurulunc iki ay içerisinde incelenecek rapora bağlanan bütçe tasarısı gerekçesi ile birlikte başkan, tarafından Aralık ayı ilk haftasında Meclise verilir.

Bütçenin Görüşülmesi ve kabulü :

MADDE-38) (Aynen)

İta Amiri :

MADDE-39) Birlik Başkanı ve Yönetim Kurulu Başkanı birlik bütçesinin ita amirl dir. Birlik Başkanı ve Yönetim Kurulu Başkanı yazılı olarak ve kapsam belirtme şartiyle bu yetkiyi birlik başkan vekiline kısmen devredebilirler.

Birlik Gelirlerinin Tahsili:

MADDE-40) (Aynen)

Eski yıl Bütçesinin Devamı :

MADDE-41) (Aynen)

Kesin Hesap :

MADDE-42) (Aynen)

Birliğin Tutacağı Defter ve Kayıtlar :

MADDE-43) (Aynen)

Teftiş ve Denetim :

MADDE-44) (Aynen)

Meclis ve Birlik Yönetim Kurulu Kararlarına itiraz :

MADDE-45) (Aynen)

Birlik Alım, satım, ihale ve Hesap işleri :

MADDE-46) (Aynen)

Mali Yardım :

MADDE-47) (Aynen)

Uyuşmazlıkların Çözümü :

MADDE-48) (Aynen)

Birlikten çıkma ve çıkarılma:

MADDE-49) (Aynen)

Birlik Süresinin Uzütılması :

MADDE-50) (Aynen)

.....

Birliğin Feshi :

MADDE-51) (Aynen)

Birlik Mallarının Hukuki Durumu :

MADDE-52) (Aynen)

İç Yönetmelik Yapılması :

MADDE-53/ (Aynen)

Tüzüğün Değiştirilmesi :

MADDE-54) (Ayen)

Tüzükte Yazılı olmayan Hallerde Uygulanacak hükümler :

MADDE-55) (Aynen)

Birlik Tüzüğünün yürürlüğe girmesi :

MEDDE-56) (Aynen)

Yürütme :

MADDE-57) (Aynen)

KAYNAKLAR

A. Kitaplar

Akdur, Recep, **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Koruma Politikaları**, ATAUM, Ankara, 2005

Avrupa Toplulukları Komisyonu, **Türkiye 2005 İlerleme Raporu,** Brüksel, 9 Kasım 2005

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, Cilt I. Ankara, 2001

Bayramoğlu, Yıldırım Ferzan, **Çevre Terimleri Sözlüğü**, IULA Çevre Kitapları Serisi, İstanbul, 1995

Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Deklarasyonu, **Yeni Türkiye**, Yıl:1, Sayı:5, Ankara, 1995

Budak, Sevim, **Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası: Avrupa Topluluğu'nun Çevre Politikası ve Türkiye'nin Uyum Sorunu**, Büke Yayınları, İstanbul, 2000

Büyükgüngör, Hanife, "Tehlikeli Atıklar", **Yeni Türkiye Çevre Özel Sayısı**, Yıl:1, S:5, Ankara, 1995

Candar, Güler, "Atık Yönetimi Uygulamasında Adım Adım", **3. Sterilizasyon ve Dezenfeksiyon Kongresi,** http://www.das.org.tr/kitap2003/11.htm, 2003

Çevre ve Orman Bakanlığı **Basın Bülteni**, (16.08.2006), Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Ankara, 2006

Çevre ve Orman Bakanlığı, **Türkiye Cumhuriyeti AB Entegre Uyum Stratejisi (UÇES) (2007-2023)**, Ankara, (2006);

Dereli, Türkay, Baykasoğlu, Adil,"Atıklar ve Çevre Sorunları: Mühendislik Cephesinden Çevre Sorunlara Bakış" http://www.mmo.org.tr/endustrimuhendisligi, 2002,

European Communities, **Europe in Figures-Eurostat Yearbook 2005**, **Panorama of The European Union**, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005

Gökdayı, İsmail, **Çevrenin Geleceği-Yaklaşımlar ve Politikalar**, Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, Ankara, 1997

Güney, Emrullah, **Türkiye Çevre Sorunları-Doğal ve Kültürel Ortam Bozulması,** Çantay Kitabevi, 2002

Karacan, Rıza.A, **Çevre Ekonomisi ve Politikası,** Ege Üniversitesi Yayınları, Yayın No:6

Şengül, Füsun, Pala, Ayşegül ,"İzmir'de Endüstriyel Su Kirlenmesi ve Kontrolü", İzmir Ticaret Odası Yayını No:5, İzmir, 1995

T.C Çevre ve Orman Bakanlığı, **Türkiye Çevre Atlası**, Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, Çevre Envanter Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2004

T.C. Sayıştay Başkanlığı, **"Türkiye'de Atık Yönetimi Ulusal Düzenlemeler ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi", Performans Denetimi Raporu,** Ankara, 2007

The EC Committee of the American Chamber of Commerce in Belgium, **EU Environment Guide,** 1995

Toprak, Zerrin, **Çevre Yönetimi ve Politikası**, İzmir, 2003

TÜBİTAK, **Enerji ve Çevre Teknolojileri Stratejisi**, Vizyon 2023 Projesi, Enerji ve Çevre Teknolojileri Strateji Grubu, Ağustos, Ek.16, Ankara, 2004

Türkiye Çevre Vakfı, **Türkiye'nin Çevre Sorunları**, Ankara, 1995

Türkiye İstatistik Kurumu, **Haber Bülteni,** Atık Bertaraf ve Geri Kazanım Tesisleri İstatistikleri 2005, Sayı:118, Ankara, 2006

UN, **Manual For Hazardous Waste Management,** Volume I, New York, 1994

Yıldız, Serpil, "Çanlar Kimin İçin Çalıyor-Tehlikeli Atıklar", **Bilim ve Teknik**, Tübitak Yayınlaları, Ankara, 2006

B. İnternet Adresleri

http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Peroksit (Erişim Tarihi:05.04.2011)

http://arkabahce.ada.net.tr/proje/gpeace/toksik.htm (Erişim Tarihi:12.02.2011)

http://www.aydinca.com (Erişim Tarihi: 24.10.20119

http://www.basin.tubitak.gov.tr/eylul2004/17/AA3.htm (Erişim Tarihi:28.03.2011)

http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu (Erişim Tarihi:11.01.2011)

http://www.geodata.grid.unep.ch (Erişim Tarihi:26.01.2011)

http://www.ntvmsnbc.com/news/326474.asp (Erişim Tarihi:15.02.2011)

http://www.aksam.com.tr (Erişim Tarihi:13.03.2011)

http://www.abgs.gov.tr (Erişim Tarihi:18.04.2011)

http://www.atikyonetimi.cevreorman.gov.tr/lisans/l (Erişim Tarihi:24.05.2011)

http://www.atikyonetimi.cevreorman.gov.tr/TEH/A (Erişim Tarihi:02.06.2011)

http://www.bmu.de (Erişim Tarihi:14.07.2011)

http://europa.eu (Erişim Tarihi:06.05.2011)

http://www.eea.europa.eu (Erişim Tarihi:05.01.2011)

http://www.cedgm.gov.tr/endustriyel/cedtaslak.do (Erişim Tarihi:12.04.2011)

http://www.cevko.org.tr/cocuk/1.swf (Erişim Tarihi:13.02.2011)

http://www.cevre.org/Kitap/Avrupa%20Birligi.htm (Erişim Tarihi:16.02.2011)

http://www.cevreorman.gov.tr (Erişim Tarihi:11.03.2011)

http://www.deltur.cec.eu.int (Erişim Tarihi:12.05.2011)

http://www.gapsel.org.tr (Erişim Tarihi:26.06.2011)

http://www.haberler.com (18.12.2011)

http://www.iksv.org.tr (Erişim Tarihi:11.07.2011)

http://www.kusatak.org.tr (Erişim Tarihi:22.07.2011)

http://www.mfa.gov.tr (Erişim Tarihi:17.08.2011)

http://www.saglik.gov.tr (Erişim Tarihi:26.08.2011)

http://www.sokeekspres.com (Erişim Tarihi:18.12.2011)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Emine Çolak

Doğum yeri ve yılı : Ermenek, 24 Mayıs 1978

İletişim : emine.colak78@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

1994	İzmir Kız Lisesi Mezunu
1996	Akdeniz Üniversitesi Önlisans Hemşirelik Mezunu
2003	Ege Üniversitesi, İngilizce Hazırlık Okulu
2008	Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Mezunu
2008	Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans programına başladı.
2011	Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Lisans Tamamlama Mezunu

ÖZET:

Çevre, içinde bulunduğumuz, yer ve üzerinde yaşadığımız dünyadır. Bir canlının, neslinin devamı için vazgeçilmez şekilde muhtaç olduğu canlı ve diğer cansız varlıklar arasındaki dengeli ilişki ekosistem dediğimiz kavramı tanımlamaktadır. Ekosistemi olumsuz etkileyen en önemli etken çevre kirliliğidir. Bireylerin yaşam süreçleri içinde çevresinde yararlanırken onu etkilemesi ve etkilenmesi sonucunda oluşan atıklar toprak, hava ve su gibi doğadaki herhangi bir ortama bırakılmaktadır. Başka bir ifadeyle insan dolaylı veya doğrudan çevreyi kirletmektedir.

Son dönemde hem küreselleşme hem de çevrenin korunması konusu, dünya gündeminin en önde giden konu başlıklarındandır. Küreselleşme çerçevesindeki ekonomik ve siyasi gelişmeler, çevreyi önemli ölçüde etkilemektedir. Çevre sorunları ise doğası gereği, çok daha fazla küresel özellik kazanmakta, uluslararası toplumu daha geniş ölçekte sorumluluğa çağırmaktadır. Avrupa Birliği ile Türkiye arasında yürütülecek müzakerelerde yol haritasını oluşturan Müzakere Çerçeve Belgesinde çevre önemli bir yere sahiptir. AB'nin müzakere süreçleri incelendiğinde, en çok zaman alan ve en fazla geçiş dönemi talep edilen konular arasında çevre başlığı dikkati çekmektedir. Türkiye de müzakere sürecinde hava kalitesi, atıkların yönetimi, endüstriyel atıkların kontrolü vb gibi konulardaki düzenlemeleri karşılayabilmek için önemli kaynağa/yatırımlara ihtiyaç duyacaktır. Özellikle atık yönetimi konusunda kamu sektörü ve özel sektör mevzuatlarının yeni taleplere cevap verebilecek ve Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi çevre güvenliği açısından hayati önem taşımaktadır. Bu konuda Uluslararası standartların uygulanması, mevzuatlar çerçevesinde oluşturulacak çevre yönetimi ve güvenliği politikalarının yaşama geçirilmesi daha yaşanabilir bir dünya için zorunludur. İnsanoğlunun yaşamını idame ettirmesi için ortaya çıkardığı atıklar geri dönüşüm gerçekliğiyle karşımıza çıkacağından bu atıkların çevreye zararlarının en aza indirilmesi ortak kabul görmüş çevre yönetim sistemlerinin hayata geçirilmesiyle mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Atık Yönetimi, Mevzuat, Avrupa Birliği, Türkiye

ABSTRACT

Environment, in the present, and in the world that we live on. A living thing, as the indispensable need for the procreation of a balanced relationship between the living and inanimate things defines the concept of ecosystem we call. Ecosystem is the most important factor affecting the environmental pollution. Affect and be affected by it around in the life processes of individuals as a result of using the waste land, air and water are released to the environment as any in nature. In other words, people directly or indirectly pollute the environment.

Recently, both the subject of globalization and the protection of the environment, the world's leading subject başlıklarındandır agenda. Economic and political developments within the framework of globalization, the environment has a significant influence. The nature of environmental problems, gaining a lot more global property, the wider international community calls for accountability. Road map for the negotiations conducted between the European Union and Turkey Negotiating Framework Document, which has an important place in the environment. EU negotiation processes are examined, the most time-consuming, and most of the issues requested in the transition period is remarkable environment heading. Turkey in the negotiation process of air quality, waste management, industrial waste control, etc. In order to meet regulations on such matters as an important resource / investment will be needed. Waste management, especially in the public sector and private sector can meet the new demands of the laws and regulations to be aligned with the European Union is of vital importance in terms of environmental safety. In this regard the implementation of international standards, legislation created the framework for environmental management and security policies is essential for the realization of a more livable world. Maintenance before storing the waste for the life of mankind reveals that he'll appear with the reality of recycling wastes to minimize losses to the environment the implementation of joint environmental management systems can be accepted.

Key Words: Environment, Waste Management, Legislation, European Union, Turkey.